

UNIVERSITAT
ROVIRA I VIRGILI

Facultat de Ciència de l'Educació i Psicologia

Seu Baix Penedès

ENSENYAMENT DE MESTRES
EDUCACIÓ INFANTIL

TREBALL DE FI DE GRAU

**ANÀLISI SOBRE LA DETECCIÓ I PREVENCIÓ D'ABUSOS
SEXUALS INFANTILS A LES ESCOLES DEL VALLÈS
OCCIDENTAL**

Iris Claret Parra

Tutor, Sr. Jordi Prieto Borràs

Coma-Ruga, 31 de maig del 2021

AGRAÏMENTS

M'agradaria donar les gràcies a la meva família, a l'Albert, al meu tutor, a la Carla i la Cristina. Perquè com diu el Petit Príncep: Caminant en línia recta, no es pot arribar gaire lluny. I jo gaire recte no he caminat però, la gran sort ha estat tenir-vos en tot moment al meu costat. Gràcies per fer el meu camí més fàcil.

La part més important d'aquest treball i per a qui realment va dedicat, és el que mai podràs llegir en les seves pàgines, va per tu i per tots aquells infants que ho han patit i no s'ho mereixien.

Gràcies per ser una supervivent i la meva referent a seguir.

T'estimo valenta.

Iris Claret Parra

Els abusos sexuals infantils representen una important problemàtica social que vulnera els drets dels menors, la seva integritat física i la dignitat humana, impedit un desenvolupament integral en els infants i adolescents. S'estima que, a l'Estat Espanyol, 1 de cada 5 menors en pateixen. Per aquest motiu, els centres educatius, tenen un paper imprescindible alhora de detectar, gestionar i prevenir aquestes situacions freqüents a les aules. Tot i així, com veureu en aquest estudi, la falta de formació, els falsos mites i les reticències que presenten les docents, evidencien un desajust entre el paper que s'espera que assumeixin i la realitat a les escoles.

En aquest treball, es presentaran els resultats de la investigació sobre l'anàlisi del grau de coneixement que tenen els i les docents d'educació infantil i primària sobre la prevenció, detecció i intervenció en casos d'abús sexual infantil a les escoles del Vallès Occidental. Per aconseguir-ho, s'han realitzat 91 enquestes a les docents i 8 entrevistes a diferents directores de les escoles del Vallès Occidental.

Paraules clau: Abús sexual infantil, detecció, prevenció, docents, escola

Los abusos sexuales infantiles representan una importante problemática social que vulnera los derechos de los menores, su integridad física y la dignidad humana, impidiendo un desarrollo integral en los niños y adolescentes. Se estima que, en el Estado Espanyol, 1 de cada 5 menores los sufren. Por este motivo, los centros educativos, tienen un papel imprescindible a la hora de detectar, gestionar y prevenir dichas situaciones frecuentes en las aulas. Sin embargo, como veréis en este estudio, la falta de formación, los falsos mitos y las reticencias que presentan los docentes, evidencian un desajuste entre el papel que se espera que asuman y la realidad en las escuelas.

En este trabajo, se presentarán los resultados de la investigación sobre el análisis del grado de conocimiento que tienen los docentes de educación infantil y primaria en las escuelas del Vallés Occidental. Para conseguir-lo, hemos realizado 91 encuestas a los docentes y 8 entrevistas a diferentes directoras de las escuelas del Vallés Occidental.

Palabras clave: Abuso sexual infantil, detección, prevención, docentes, escuela

Child abuses represent a major social problem that violates the rights of children, their physical integrity and human dignity, preventing an integral development of children and adolescents. It is estimated that, in Spain, 1 in 5 minors suffers from it. For this reason, schools have an essential role to play in order to detect, manage and prevent these common situations in the classroom. However, as you will see in this study, the lack of training, false myths and reluctance of teachers, evidence a maladjustment between the role they are expected to assume and the reality in schools.

In this work, the results of the research on the analysis about the level of knowledge that teachers of childhood education and primary education have on the prevention, detection and intervention in cases of child sexual abuse in the schools of Vallès Occidental will be presented. To achieve it, 91 surveys to teachers and 8 interviews with different directors of schools in the Vallès Occidental have been carried out.

Key words: Child abuse, detection, prevention, teachers, school.

ACLARACIÓ: Escric aquest document parlant de persones i és per això que utilitzaré el femení genèric.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ.....	8
1.1. Justificació del tema.....	8
2. MARC TEÒRIC	9
2.1 L'abús sexual infantil (ASI).....	9
2.1.1. Conceptualització	9
2.1.2. L'abús sexual infantil com a tipologia de maltractament infantil	9
2.1.3. El procés abusiu.....	11
2.1.4. Tipus d'ASI.....	12
2.1.5. Estructura social i relació de poder	13
2.2. Marc legal	13
2.3. Victimologia.....	14
2.3.1. Víctimes.....	14
2.3.2. Les conseqüències de l'ASI	17
2.4 Identificació de l'abús.....	18
2.4.1. Revelació o constatació de la sospita	18
2.4.2. Detecció.....	20
2.4.3. Indicadors o signes d'alerta a tenir en compte	20
2.5. Falsos mites.....	22
2.6. Prevenció.....	23
2.6.1. El paper de l'escola	24
2.6.2. El paper dels docents.....	24
2.6.3. Com podem treballar-ho des de les escoles?.....	25
2.7. Actuació davant de l'abús a les escoles	26
2.7.1. Principis d'actuació adequada segons el <i>Protocol Marc</i>	26
3. MARC METODOLÒGIC	28
3.1 Introducció	28
3.2. Supòsits de partida	28
3.2.1. Supòsit de partida	28
3.3. Objectius del treball	28
3.2.2. Objectius del treball.....	28
3.4. Context de la recerca:.....	29
3.5. Població i Mostra:	29
3.6 Tècniques i instruments per la recollida de dades.....	30

4. DISSENY DE LA INVESTIGACIÓ.....	30
4.1 Temporalització	30
5. RESULTATS	31
5.1 L'enquesta.....	31
5.2 L'entrevista	43
6. CONCLUSIONS	49
7. PROPOSTES DE MILLORA.....	52
8. BIBLIOGRAFIA	55
9. ANNEXES.....	59

TAULA DE FIGURES:

<i>Títol de la figura</i>	<i>Pàgina</i>
Figura 1: Evolució del procés abusiu que pateixen els infants	12
Figura 2: Tipus d'abusos sexuals infantils	12
Figura 3: Estructura social	13
Figura 4: Conseqüències de l'ASI	18
Figura 5: Indicadors Conductuals	20
Figura 6: Indicadors emocionals	21
Figura 7: Indicadors físics	21
Figura 8: Taula comparativa entre falsos mites de l'ASI i la realitat	22
Figura 9: Protocol Marc; Abusos a l'àmbit extrafamiliar	27
Figura 10: Temporalització del treball	31
Figura 11: Gràfic 1, Edat de les docents	31
Figura 12: Taula perfils professionals	31
Figura 13: Gràfic 2, Quants anys portes treballant com a docent?	32
Figura 14: Gràfic 3, Maltractament infantil	32
Figura 15: Gràfic 4, Definició ASI	33
Figura 16: Gràfic 5, Elements dels ASI	33
Figura 17: Gràfic 6, Falsos mites	34
Figura 18: Gràfic 7, Formació docents	34
Figura 19: Gràfic 8, Tipus de formació	34
Figura 20: Gràfic 9, Hauries de rebre formació?	35
Figura 21: Gràfic 10, Paper de l'escola	35
Figura 22: Gràfic 11, Paper dels docents	36
Figura 23: Gràfic 12, En quan la prevenció hem de tenir en compte...	36

<i>Títol de la figura</i>	<i>Pàgina</i>
Figura 24: Taula de mesures que es treballen a les escoles	36
Figura 25: Taula de recursos	37
Figura 26: Taula Entitats ASI	38
Figura 27: Gràfic 13, Indicadors ASI	39
Figura 28: Gràfic 14, Coneixes el protocol de referència?	39
Figura 29: Gràfic 15, A l'escola, teniu un protocol específic?	39
Figura 30: Gràfic 16, Com gestionen els casos de maltractament?	40
Figura 31: Gràfic 17, En cas de sospita, ¿com hem d'actuar?	40
Figura 32: Gràfic 18, actuaries de la mateixa manera si l'abús fos donat en l'àmbit escolar que en l'àmbit familiar?	41
Figura 33: Gràfic 19, Si l'abús s'ha donat fora de l'escola, hem d'intervenir com a docents?	41
Figura 34: Gràfic 20, Creus que l'escola hauria de tenir un protocol específic d'ASI?	41
Figura 35: Gràfic 21, El protocol de referència hauria de ser...	42
Figura 36: Gràfic 22, T'has trobat algun cas?	42
Figura 37: Taula Gestió de casos	43
Figura 38: DAFO dels resultats	48
Figura 39: Marc legal a nivell internacional	59
Figura 40: Marc legal a l'àmbit europeu	59
Figura 41: Marc legal a l'àmbit estatal	60
Figura 42: Marc legal a l'àmbit autonòmic	60

1. INTRODUCCIÓ

Per poder parlar dels Abusos Sexuals Infantils (ASI), hem d'entendre, en primer lloc, el paper que han jugat els infants durant tota la nostra història i fins pràcticament l'entrada, del s. XX; un paper on l'oblit, la manca de drets i la poca investigació sobre aquest sector de la població, els ha posicionat en una situació molt vulnerable i on han estat maltractats i explotats dins de molts àmbits, passant per la invisibilització ja que no hi havia lleis ni cap codi, que regulés aquests fets.

A més, és important assenyalar que els abusos sexuals a la infància, han estat una de les tipologies de maltractament estudiades amb més retard, centrant la majoria d'estudis que es feien, en el maltractament físic. A més, hem de tenir en compte que els infants eren propietat dels progenitors, per tant, l'Estat no podia intervenir amb excepció que la família abandonés al menor o morissin. Com a conseqüència a aquesta situació, els abusos sexuals a menors han estat absents a ulls de la societat i invisibilitzats durant molt de temps, dificultant la seva detecció i possible gestió dels casos amb els infants.

No obstant això, la creixent incidència dels abusos a menors a partir dels anys seixanta i l'aprovació, l'any 1959, de la *Declaració dels Drets del Nen* per les *Nacions Unides*, comporten canvis en el paper dels infants dins la nostra societat, considerant-los un sector vulnerable i, per tant, amb drets i necessitats específiques que requereixen una atenció i uns cuidats determinats per tal d'evitar determinades conductes que vagin en contra de la seva integritat humana.

Tot i així, a Espanya el canvi real succeeix l'any 1990, quan ratifica la *Convenció Internacional sobre els drets del nen* del 1989. Al mateix temps, entra en vigor l'actualització del *Codi Penal de 1973* que acaba amb la denominació de delictes contra la honestat i, es comencen a anomenar delictes contra la llibertat sexual.

Dos mesos més tard, a Espanya entra en vigor la *Llei de protecció al menor* que estableix l'obligació de crear un registre central dels pederastes. Al 1999, la *Llei Orgànica 11/99* permet ampliar determinades actuacions que no quedaven emparades per el concepte de llibertat sexual¹ i que afectava a menors d'edat, així doncs, entra en joc l'expressió Indemnitat sexual².

Per a protegir més als menors de 13 anys, es torna a modificar el Codi Penal endurint les penes per alguns d'aquests delictes i s'eleva de 13 a 16 anys, l'edat mínima perquè un menor pugui tenir relacions sexuals consentides.

Moltes reformes legals i institucions creades a Espanya i les seves Comunitats Autònomes, des de 1990 fins l'actualitat venen de la transposició de la legislació de la Unió Europea sobre la protecció del menor al nostre ordre jurídic.

Malauradament, com hem pogut i com podrem observar, els abusos sexuals segueixen sent una problemàtica social molt present i freqüent al nostre dia a dia i, a la vegada, un tema molt tabú i invisibilitzat. Així doncs, encara ens queda molt camí per recórrer i molts anys per combatre'l.

1.1. Justificació del tema

Malauradament, el tema dels abusos sexuals infantils a la meua família toca molt d'aprop i, per aquest motiu, des del principi vaig tenir clar que voldria que el meu TFG tractés sobre aquest tema.

Així doncs, per fer-lo més específic i després de fer una mica de recerca, em vaig adonar que hi ha molts docents que al llarg de la seva trajectòria detecten cap o pocs casos d'abusos dins l'aula i, tenint en compte que les estadístiques diuen que 1 de cada 5 infants en pateixen, és gairebé impossible. A més, és molt

¹ *Libertat sexual*: Dret de l'individu d'escollir lliurement la seva sexualitat.

² *Indemnitat sexual*: dret a que cap persona pateixi interferències a la formació de la seva pròpia sexualitat. La violació d'aquest dret fa que afecti de forma psíquica al seu desenvolupament i que prenguin com correctes actes que no ho són. Els subjectes afectats tenen com a dret, un cop siguin adults, de decidir sobre el seu propi comportament sexual.

important destacar que l'escola és un espai privilegiat per a la detecció i prevenció d'abusos sexuals infantils, ja que els infants hi passen moltes hores i, per tant, hi ha una posició d'observatori privilegiat on a través del joc, entorns segurs i canvis significatius en les conductes dels infants, poden sortir a la llum molts fets difícils de gestionar però, alhora molt necessaris per la vida d'aquell alumne.

Amb el meu TFG m'agradaria mostrar la necessitat que hi ha a les escoles de prendre consciència que l'abús sexual no és un fet aïllat que a mi mai em toca, l'abús sexual infantil, malauradament, es troba dins de moltes aules. És responsabilitat de la societat i, per tant, també de l'escola i dels docents, parar atentes i formar part del canvi, creant escoles segures per a totes i on tothom hi trobi el seu lloc.

Perquè l'abús sexual és un tabú, perquè els infants no es mereixen sentir-se culpables, perquè els infants han de ser respectats i tenir drets, sense vulnerar-los i podent-se sentir persones íntegres, perquè mereixen un espai segur que els ajudi i no els jutgi, perquè es mereixen eines i formació, per una educació sexual des de petites i perquè la perspectiva de gènere arribi a les aules per poder salvar moltes vides.

2. MARC TEÒRIC

2.1 L'abús sexual infantil (ASI)

2.1.1. Conceptualització

L'abús sexual infantil, s'ha manifestat al llarg de tota la història propiciat per l'escàs paper que la infància tenia dins la societat i, també, per l'absència de drets que els hi poguessin garantir la seva seguretat i protecció.

Cada cultura i cada societat, en cada moment històric, defineix el que és adequat o no, referent al tracte que donem als menors i, actualment, es senyala com maltractament aquelles accions, omissions o negligències que posen en risc la vida o el desenvolupament del menor. Com a conseqüència, les lleis i les pràctiques sobre el maltractament infantil han estat i seguiran sent canviants i vives, ja que depenen del moment i els temps que s'està vivint, amb tots els canvis que això comporta.

Tanmateix, l'abús sexual infantil és un tipus de maltractament, que ha estat considerat com un dels problemes de salut pública més greus i silenciats que han d'afrontar i viure els infants i adolescents d'avui dia. És una problemàtica de la que cap societat queda exempta i, per aquest motiu, la resposta és essencial i necessària per tal de poder garantir la prevenció, detecció i tractament d'aquest problema.

Així doncs, hem de tenir en compte que:

- Les consideracions envers aquesta problemàtica són tan diferent com cultures hi ha al món. De fet, en moltes societats es continua defensant que no és maltractament ja que els infants, no es consideren col·lectiu prioritari.
- Hi ha fortes discrepàncies sobre l'edat de consentiment en l'activitat sexual. En el cas d'Espanya, va passar dels 12-13 anys als 16.
- També, hi ha discrepàncies sobre la diferència d'edat entre agressor i víctima (hi ha països on no es té en compte, d'altres que s'ha pres com a criteri 5, 8 o 10 anys).
- Per últim, hi ha força discrepàncies sobre què implica que sigui un abús i, per tant, el tipus de conductes que s'han de donar perquè es consideri (Considerem abús les agressions sexuals que comporten penetració exclusivament. Però i la resta?).

2.1.2. L'abús sexual infantil com a tipologia de maltractament infantil

D'entrada, abans de començar definint el concepte d'abús sexual, hem de tenir en compte que aquest, és una tipologia de maltractament infantil, però n'hi ha d'altres. Per aquest motiu, hem d'entendre i començar aquest apartat definint prèviament el concepte: maltractament infantil.

En conseqüent: *què entenem com a maltractament infantil?*

L'Observatori de la Infància defineix el maltractament infantil com: "acció, omissió o tracte negligent, no accidental que priva a l'infant dels seus drets i benestar, que amenaça i/o interfereix el seu desenvolupament físic, psíquic o social i els autors poden ser persones, institucions o la pròpia societat". (Observatori de la Infància, 2006, p. 14).

Dins del concepte de maltractament a menors existeixen diferents categories, les quals són:

- Maltractament físic: Qualsevol acció no accidentada per part dels cuidadors que provoca danys físics o posiciona a l'infant en un greu risc de patir-lo.
- Negligència i abandonament físic: Estat on les necessitats bàsiques i primàries del menor no estan cobertes de forma temporal o permanent, per cap membre adult del nucli on viu l'infant.
- Maltractament i abandonament emocional: Falta persistent de respostes als senyals, expressions emocionals i conductes procuradores de proximitat iniciades per l'infant i la falta d'iniciativa, d'interacció i contacte, per part d'una figura adulta estable.
- Maltractament prenatal: Aquelles circumstàncies de la vida de la mare, sempre que hi hagi vulnerabilitat i negligència, que perjudiquen a l'embaràs i el fetus.
- Sotmetiment químic-farmacèutic. És aquella situació en que es sotmet l'infant o adolescent a qualsevol tipus de drogues, sense prescripció mèdica, que l'incapacita per al desenvolupament de l'autonomia, la resistència o el control. Pot ser causada per l'anomenada síndrome de Münchhausen "per poders", que es dona quan els pares, tutors legals o guardadors simulen malalties a l'infant, se'l sotmet a contínues exploracions mèdiques o a ingressos hospitalaris, al·legant símptomes ficticis de manera activa pel propi adult.
- Maltractament institucional. És causat per qualsevol legislació, procediment, actuació o omissió procedent dels poders públics o derivada de l'actuació individual del professional relacionada directament o indirectament amb el món de l'infant o adolescent, que pot generar situacions per acció i/o omissió que impedeixin el millor desenvolupament dels infants i els adolescents.
- Explotació laboral: Situació en la que s'utilitza un infant o adolescent en edat no laboral per a treballs on s'obtingui qualsevol tipus de guany .
- Explotació sexual: S'indueix o s'obliga l'infant o adolescent a activitats de prostitució i/o pornografia.
- Maltractament mitjançant les tecnologies de la informació: Ús de qualsevol forma de violència emprant la tecnologia.

Arribats a aquest punt, ens toca definir la tipologia de maltractament infantil que tractarem i analitzarem al llarg del treball: Els abusos sexuals infantils. Així doncs, hem de ser conscients que podem trobar varies definicions sobre què és l'abús sexual infantil depenent de l'enfocament que li donem, l'àmbit on es genera i, tenint en compte que, la comunitat científica no ha arribat a un acord unànim per a definir-lo. Tot i així, definirem el concepte d'ASI, seguint aquestes dues definicions:

La participació d'infants i/o adolescents, dependents i immadurs en activitats sexuals que no estan en condicions de comprendre, que són inapropiades per a la seva edat i desenvolupament psico-sexual, per a les quals són incapaços de donar el seu consentiment i que transgredeixen els tabús i les regles familiars i socials. (Kempe, 1978 citat a la Fundació Vicki Bernadet)

Segons Save the Children a 'Ojos que no quieren ver' (2017):

L'abús sexual és una manipulació de nens, nenes i adolescents, els seus sentiments, febleses o necessitats, basada en una desigualtat de poder. Té per objecte una part íntima i altament sensible

de les persones, la seva sexualitat, en un moment en que s'estan desenvolupant i en el qual encara no es tenen les capacitats necessàries per entendre les implicacions d'allò que està passant.

Tot seguit, després de definir el concepte d'ASI, també creiem que és important entendre que és el que podem considerar abús sexual infantil, segons *Pereda, Abad i Guilera (2012)*:

1. Abús sexual: Amb o sense contacte físic tan intrafamiliar com extrafamiliar. Entre les conductes que no inclouen contacte físic apareixen l'exhibicionisme, provocació sexual, exposició involuntària a material sexual a Internet o trucades telefòniques obscenes. En definitiva, conductes sexuals que incloguin engany i falta de consentiment.

2. Explotació sexual: Inclou la implicació d'infants o adolescents en actes sexuals, bé sigui amb contacte físic o sense ell, amb la finalitat de lucrar-se econòmicament.

3. Agressió sexual: Es pot donar, tant si hi ha contacte físic com si no, en un context intrafamiliar (incest) o extrafamiliar (assetjament sexual) i sol haver-hi violència.

2.1.3. El procés abusiu

És important remarcar que quan parlem d'abús sexual infantil, indirectament fem referència a un clima de confiança; que és la manera com es produeixen generalment els abusos, i que és justament aquesta confiança, la que deixa en situació d'avantatge la persona agressora.

Tot abús, ve donat per un procés previ, on l'agressor, en primer lloc, es guanya l'afecte de la víctima, la seva admiració i la confiança, fent ús del seu rol de poder que té envers a ella, tot generant la unió i la creació d'un nou vincle.

Un cop ha aconseguit crear aquest vincle amb l'infant, generalment, l'abusador aborda la sexualitat de forma gradual i estratègica, sent un exemple: començant primer amb exhibicions de la seva pròpia masturbació i, acabant, demanant-li a l'infant que li faci o bé fer-li a aquest mateix; causant en el menor, greus problemes per a detectar els límits i, per tant, arribant a dubtar del que pot estar bé o del que és adequat per a la seva edat.

En altres paraules, durant el procés abusiu, és freqüent que amb el vincle i la unió que s'estableix entre l'agressor i la víctima i, sumant-li, la manipulació exercida, l'abusador exigeixi que la complicitat i els fets quedin sota un pacte de silenci. Aquest fet, és possible ja que els abusos es pateixen en una situació de clandestinitat i la gran majoria de vegades, sense testimonis, aprofitant la posició de poder i superioritat envers el menor i, com a conseqüència directa, aconseguint silenciar-los i assegurant l'abús durant més temps, a través del xantatge emocional.

Moltes persones, al llarg del procés és poden preguntar perquè els infants no exterioritzen el que està succeïnt. *Horno Goicochea, Santos Nández, del Molino Alonso, 2001; Mathews et al 2016* ens intenten explicar amb quines barreres es poden trobar els menors i, per tant, el motiu que els podria silenciar:

- Barreres internes: recerca de l'autoprotecció, culpa, falta d'habilitats cognitives per expressar el fet, entre altres.
- Barreres externes: l'abús de poder, la por a les conseqüències, que l'agressor sigui algú del seu entorn proper, amenaces i xantatges per part de l'abusador.
- Barreres en relació del món social: Estigmatització, la sexualitat com un tabú, les pors que produeix el tema, actituds defensives i de rebuig per la impossibilitat de creure que ha succeït, etc.

A continuació, trobarem un esquema que resumeix aquest procés:

Figura 1: Evolució del procés abusiu que pateixen els infants. Font pròpia

Actualment, amb l'era de les noves tecnologies, una altra forma de manipulació per part de les persones abusadores comença en entorns virtuals, com poden ser les xarxes socials. L'acostament al menor es sol produir normalment a través de les xarxes socials, sovint a través d'una identitat falsa, per tal d'així, crear una afinitat fictícia i guanyar-se la confiança de l'infant. En aquestes circumstàncies, l'infant, sense saber-ho ni ser-ne conscient, s'està exposant a situacions de risc aportant informació personal i inclús fotografies, que posteriorment poden ser utilitzades per amenaçar, fer xantatges i obtenir una resposta positiva a les seves demandes (aquesta situació s'anomenaria *grooming*).

Per acabar, tal com diu *Pereda(2010)*, perquè és produïxi l'abús sexual infantil s'han de donar quatre condicions:

- ✓ Que hi hagi una persona adulta motivada per abusar d'un infant.
- ✓ Que aquesta persona adulta sigui capaç de perpetrar l'abús.
- ✓ Que l'infant no sàpiga o no pugui defensar-se.
- ✓ Que no hi hagi un entorn protector de l'infant que sàpiga detectar aquesta situació de risc.

2.1.4. Tipus d'ASI

Hem de prendre consciència que existeixen múltiples conductes i situacions que poden incloure's dins del que podríem denominar abús sexual infantil. Per aquest motiu, classificarem els abusos en tres grans blocs:

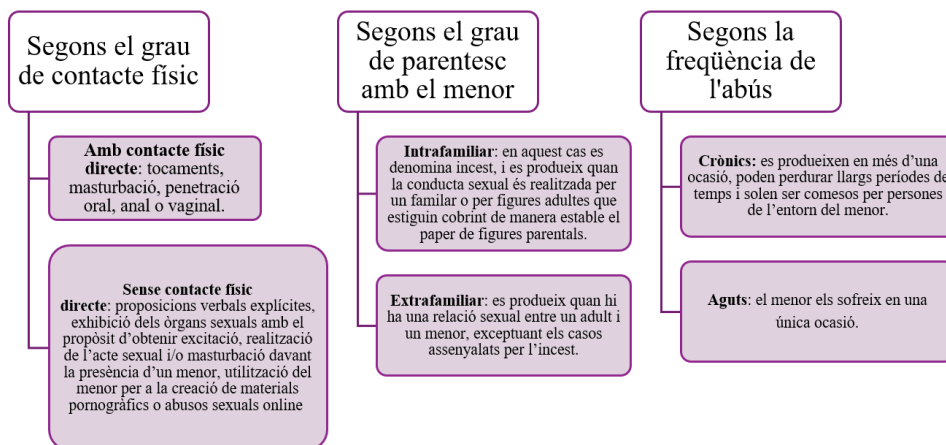

Figura 2: Tipus d'abusos sexuals infantils. Font pròpia.

2.1.5. Estructura social i relació de poder

Per entendre aquesta problemàtica, és necessari situar-la dins de la nostra estructura i organització social: el patriarcat³ on trobem una jerarquia de poder, on el gènere masculí regna a la cúspide, quedant per sota altres col·lectius més vulnerables com són les dones i els infants. A més, també podem afegir que els abusos sexuals és un tema tabú i silenciats dins la nostra societat i, aquest silenci, ve donat també pel patriarcat, fent pràcticament invisible als nostres ulls aquest fet. Quan parlem de poder, ens referim a la relació de forces que hi ha entre les persones i que és inevitable.

Els adults utilitzen el poder en situacions d'abús, utilitzant la confiança que

l'infant té amb aquests, i el que suposa, posteriorment un deteriorament del seu benestar i del seu desenvolupament harmònic.

Per tal de profunditzar en el concepte de poder, segons *Chas, Diz, Fernández & Rivero, (2000)* hem de partir de dos criteris en el que es basa l'abús sexual infantil: la coerció i l'asimetria d'edat.

- La coerció: l'agressor utilitza el poder mitjançant pressió, manipulació, autoritat, força, tècniques d'engany o amenaces, entre moltes altres.
- L'asimetria d'edat fa totalment inviable considerar, com a possibilitat, un comportament sexual compartit i voluntari per ambdues parts. L'agressor es troba en un moment vital, biològic i maduratiu diferent, per aquest motiu, té un rol de poder i una posició de control per sobre l'infant i, per tant, és clarament la persona que té el poder en la relació, sense cap tipus de possibilitat que pugui ser igualitària.⁴

No obstant, no és imprescindible que els abusos sexuals es donin sempre amb persones més grans, creant així una asimetria d'edat. També, pot donar-se el cas que es donin d'un menor cap a un altre, tenint aquest primer, el poder en la relació.

2.2. Marc legal

Durant el segle passat i davant la indefensió de l'infant, els estats democràtics van començar a legislar, per tal de establir una sèrie de drets i obligacions que protegien als nens i les nenes que, fins aleshores, havien estat desemparats.

Així doncs, el document de referència a nivell autonòmic és el '*Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya*', aprovat per l'Acord GOV/97/2017, de 18 de juliol.

A grans trets, el protocol recull el marc legal bàsic que tothom hauria de tenir l'obligació de conèixer, on s'indiquen les necessitats bàsiques que tenen els menors i, per tant, que s'ha d'aconseguir que estiguin cobertes. A més, també defineix el maltractament i les seves diferents formes, oferint criteris comuns i compartits per valorar la gravetat de cada cas i la seva urgència.

Després, aquest protocol també fixa el conjunt de procediments que s'han de seguir per part dels departaments implicats en els diferents eixos d'intervenció (deixant l'aspecte de la prevenció per a un posterior desenvolupament):

- Detecció
- Comunicació*
- Avaluació

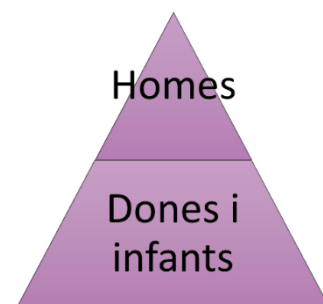

Figura 3: Estructura social del Patriarcat. Font pròpia.

³ *Patriarcat*: sistema d'organització social on la clau del poder (polític, religiós, militar i econòmic) es troben en exclusiva o majoritàriament, en mans d'homes. Definició extreta de: Puleo, A. (2005). *El patriarcat: una organització social superada. Temes para el debate*, 133, 39-42

- Tractament i seguiment

*En quan la comunicació, descriu el model de recollida de la informació, i les indicacions de com i a qui s'ha de comunicar o derivar la situació de possible maltractament detectada.

Per últim, aquest Protocol marc servirà de punt de partida, junt amb altres protocols que es poden regular per algun dels següents motius:

- Àmbits específics: educació, serveis socials, sanitat, lleure, policia o justícia.
- Formes de maltractament concretes que per la seva singularitat requereixin un tractament independent o afecten a una població concreta, com la violència masclista o per raó de discapacitat o diversitat funcional, la pobresa infantil o la malnutrició.

Així doncs, l'objectiu del Protocol Marc és establir uns criteris bàsics, clars i homogenis per tal de possibilitar un abordatge adequat d'un problema social com són els maltractaments a la infància a través d'una eina com és el protocol. A més, també vol atendre aquests menors víctimes de maltractaments mitjançant una intervenció coordinada i eficaç entre els diferents departaments de la Generalitat i, en la mesura del possible, amb la resta d'administracions i institucions competents en l'àmbit d'atenció a la infància, abordant així tant la prevenció com la detecció, l'atenció i la recuperació.

Els departaments directament implicats en aquesta coordinació corresponen als dels següents àmbits: social, salut, **educatiu**, lleure, participació i esport, policial i judicial, execució penal i polítiques de dones.

Els destinataris i l'àmbit d'aplicació va dirigit:

- A tots els funcionaris de la Generalitat de Catalunya dels àmbits d'aplicació (social, educatiu, lleure, participació i esport, salut, mossos d'esquadra i justícia) que tenen l'obligació de conèixer-lo i aplicar-lo.
- A tota la ciutadania, a tots professionals privats que desenvolupen la seva tasca en serveis relacionats amb la infància i l'adolescència, als equips tècnics de la Xarxa de Serveis d'Informació i Atenció a les Dones, als ens locals i als òrgans judicials com a proposta de bones pràctiques, però sense que tingui caràcter obligatori fora dels continguts que reproduïxen normes jurídiques que els hi siguin d'aplicació.

A continuació, mostro alguns altres protocols que també podríem tenir com a referència:

- A nivell estatal: Protocol bàsic d'intervenció contra el maltracta infantil (*Observatori de la infància, 2007*). Tot i això, els docents no compten amb les pautes d'actuació per a determinar mesures de protecció en casos d'abús intrafamiliar ja que aquest protocol no ho inclou.
- A nivell municipal: Hem de tenir en compte, que des de les escoles no és obligatori que disposin de protocols específics sobre l'abús sexual. Tot i així, hi ha poblacions que n'han elaborat de propis, com és el cas de Barcelona.

Finalment, a l'Annex 1, trobareu llistada la normativa aplicable a casos d'abusos sexuals infantils i, també d'altres tipus de maltractament infantil, des l'àmbit internacional fins l'autonòmic.

2.3. Victimologia

La victimologia representa "l'estudi científic de la víctima, entenent per víctima tota aquella que pateix un dany per acció o omissió pròpia o aliena, o per causa fortuïta" (Rodríguez -Manzanera, 2002, p.25.)

2.3.1. Víctimes

En aquest apartat, mostrarem les poblacions de risc; aquells que degut a les seves característiques o circumstàncies personals i/o socials, estan subjectes a patir en major risc, un abús sexual durant la infància. Així doncs, és important remarcar que tot infant o jove pot córrer el risc de patir abusos sexuals a la infància, ja que és un problema social, que lluny de ser un fet aïllat, té una forta incidència i afecta a tot tipus de nens

i nenes, tot i que és cert, que hi ha una sèrie de grups dins la població, que es mostren més vulnerables a patir-ne.

Aquesta predisposició que mostren alguns sectors de la població s'anomena factors victimògens que no deixen de ser: "tot allò que afavoreix la victimització, és a dir, les condicions o situacions d'un individu que fan que pugui convertir-se o ser una víctima" (Rodríguez-Manzanera, 2002, p.118).

2.3.1.1. *Perfil de la víctima*

Els principals perfils de víctimes són:

- Menors amb discapacitat intel·lectual, motriu o sensorial.
- Menors amb carències en la satisfacció de les necessitats bàsiques, afectives i sexuals.
- Menors amb problemes de conducta.
- Menors amb història de ruptura familiar.
- Menors amb carència de supervisió paterna; fet que provoca que l'abusador s'aprofiti de la situació per crear un vincle amb l'infant que tant anhela i necessita.
- Menors amb manca de figures de protecció i afecció de referència.
- Menors amb famílies poc cohesionades, on és pràcticament impossible detectar un cas d'ASI, a causa de la poca comunicació i confiança que hi ha.
- Menors que pateixin també, un altre tipus de maltractament infantil.
- Menors on, adults del seu entorn proper, consumeixin substàncies estupefaents.
- Menors amb certes característiques personals: poca autoestima, submisos, introvertits, callats i que tendeixen a l'aïllament.
- Menors on les famílies han estat permissives amb la sexualitat, sense oferir-los unes bones bases i educació sexual. Per exemple, mancances alhora de parlar del consentiment, com a base de tota relació afectivo-sexual.
- Menors on els seus pares són més autoritaris i, per tant, solen descarregar la tensió amb els infants.
- Menors que se senten i estan abandonats emocional i físicament parlant.
- Menors institucionalitzats.
- Menors amb famílies desestructurades
- Menors amb mares joves, que han pogut tenir un fill no desitjat i, per aquest motiu, hi ha manca d'atenció i cura cap aquest.
- Menors amb situació de pobresa i, per tant, en una situació molt vulnerable i on farien el que fes falta per menjar.
- Menors d'ètnies diferents, solen ser la preferència de moltes parafílies.
- Menors de gènere femení. Tot i així, no implica que els nois no pateixin abusos, sinó que moltes vegades, degut a la construcció de la idea de masculinitat, estan molt més silenciades.

2.3.1.2. *Factors de risc i protecció*

La possibilitat de que un menor sigui víctima d'abusos sexuals infantils, de que si ho és ho comuniqui i que pugui superar les conseqüències que li genera aquesta problemàtica, dependrà de diferents factors que són:

- Les característiques individuals de l'infant.
- La relació i vincle entre l'agressor i la víctima.
- Les característiques del propi abús (duració, freqüència, estratègies utilitzades per silenciar el fet o per augmentar la confiança, ...).

- Característiques de la família a la que pertany el menor.
- La xarxa de recolzament social i de la societat en general.

Per tant, tots aquests factors s'interrelacionen, i haurèm d'intentar treballar els factors de risc tot promovent factors protectors que puguin garantir la seguretat de l'infant. Alguns factors de protecció podrien ser:

- Valors de respecte a la infància.
- Entorn segur i de protecció per als infants.
- Crear i tenir una bona xarxa de recolzament, en el cas que es doni un abús, tant per l'infant com per la família.
- Tenir coneixement sobre les conductes adients o no de la sexualitat (Consentiment).
- Oposició de l'ús d'infants per a la satisfacció de plaers sexuals d'un adult.
- Donar èmfasi entre la igualtat de l'home i la dona.
- Ràpida i consistent persecució dels agressors per part del sistema legal.
- Educació sexual des de la infància.
- Baixa tolerància amb les conductes sexuals coercitives.
- Consciència social del problema dels abusos i desenvolupament de esforços per evitar-los.
- Entre altres.

2.3.1.3. Gravetat

2.3.1.3.1. Incidència i prevalença

La incidència en abusos a menors fa referència al nombre de casos nous ocorreguts en un determinat període de temps. Llavors, el principal problema que ens trobem és que el nombre de casos solen ser escassos i limitats, ja que no solen denunciar-se en el moment que succeeixen, sinó anys més tard, fet que dificulta l'estudi de la incidència.

Així doncs, donarem pas a l'estudi de la prevalença, que té en compte el número de persones adultes que manifesten haver patit abusos sexuals a la infància, convertint-se es una eina més fiable i que ens permet conèixer, a hores d'ara, la situació del problema.

Hem de tenir en compte, respecte la prevalença de víctimes d'abusos sexuals, es pot veure afectada per diversos factors. Entre aquests *Finkelhor i Douglas (2005)* destaquen:

- Com es defineixen els ASI dins de cada societat.
- Els casos registrats pels organismes oficials.
- Com es fa el registre d'aquests casos.

A Espanya, només hi ha hagut un estudi realitzat per *Lopez, Carpintero, Hernández i Fuertes (1995)* amb una mostra de 2000 persones escollides aleatòriament de la població general. Aquesta investigació va comprovar que el 18'9% de la mostra havia patit algun abús sexual durant la infància, dels quals un 22'5% eren dones i el 15'2% homes, amb una edat situada entre els 12-13 anys en un 25'2% dels casos.

Aquesta investigació que, més tard és recollida per *Finkelhor (1994)* i la porta a terme a nivell internacional, constata que Espanya, juntament amb els EEUU són dels països on hi ha uns percentatges més elevats d'abusos sexuals a menors. Així doncs, podem concloure que a nivell estatal, entre un 20-25% de les dones i entre un 10-15% dels homes han estat víctimes d'abusos sexuals a la infància.

Estudis més recents, portats a terme per *Pereda (2006)* per la seva tesis doctoral, constaten, amb una mostra de 1033 estudiants de la Universitat de Barcelona, que el 17'9% dels estudiants universitaris catalans, un 19% noies i 15'5% nois, reconeix haver patit abusos sexuals amb contacte físic quan era menor. Tot i així,

aquests estudis es troben una mica al punt de mira pel concepte d'abús que parteix, només considerant aquell tipus que comporta contacte físic directament.

Al País Basc, en sintonia amb l'estudi anterior i amb una mostra de 826 estudiants universitaris, amb una mitjana d'edat de 21, s'observa que la incidència d'abús sexual és del 23'3%, dels quals 13'04% són homes i el 86'96% són dones; però d'aquests, només un 5'6% havia patit abusos sexuals severos, considerats severos com:

- Abusos que implicaven contacte físic.
- La víctima era menor de 13 anys.
- L'agressor era un familiar de la víctima,
- S'havia produït com a mínim, dues ocasions.

Una altra investigació, realitzada per la Universitat de Vigo amb una mostra de 364 estudiants universitaris, confirma que el 8% de la mostra va manifestar haver patit abusos sexuals a la infància i, un 79'5% eren dones i un 10'5%, homes.

Si ens centrem en Catalunya, algunes xifres sobre l'abús sexual infantil són:

- 1 de cada 2 víctimes d'agressions i abusos sexuals és un nen o una nena.
- L'any 2016 es van denunciar a Catalunya 713 abusos i 254 agressions sexuals a menors d'edat.
- Les dades recollides pels serveis de detecció indiquen que la proporció de nens i nenes atesos per aquest motiu no supera el 2%.
- Tot i així, la prevalença d'abús sexual a Catalunya cap a la infància se situa a nivells molt superiors, sent un 17% de la població: 15'5% dels nois i 19% de les noies i pot variar segons el col·lectiu entrevistat:
 - o 23'5% del jovent atès en centres de salut mental.
 - o 35'6% de la població atesa pel sistema judicial juvenil
 - o 36'4% dels menors atesos pel sistema de protecció.

No obstant i malauradament, les dades epidemiològiques no ens permeten identificar realment la incidència i prevalença dels abusos sexuals a Espanya, ja que la informació amb que treballen els estudis és aportada per víctimes adultes de manera retrospectiva: ens informen d'allò que els hi va passar durant la seva infància o adolescència, amb les limitacions que això pot comportar. A més, hem de tenir en compte, que degut a que la sexualitat és un tema tabú dins la societat, el gran desconeixement envers aquest tema i la falta de conscienciació i, també, la por al procés judicial i les represàlies de l'abusador contra el menor, molts d'aquests casos segueixen silenciats.

Per aquest motiu, la informació que tenim dels estudis permet identificar dades de prevalença, que serien els casos acumulats però no pas d'incidència, que són els casos denunciats dins d'un període de temps determinat, en el moment que succeeixen.

2.3.2. Les conseqüències de l'ASI

Les conseqüències dels abusos sexuals poden ser molt variades, depenent de molts factors: Tipus d'abús o agressió, l'edat de l'agressor i l'edat de la víctima, el tipus de relació que tenien, la duració, les estratègies que ha utilitzat l'abusador, la freqüència, la personalitat de l'infant i els vincles que té, la reacció de l'entorn quan s'assabenten de l'abús, entre d'altres. Generalment, podem classificar les conseqüències dels abusos sexuals en dos tipus: a curt i a llarg termini. Per una banda, les conseqüències a curt termini són les que apareixen immediatament després de l'abús, tenint en compte, fins i tot, les que apareixen fins als 2 anys següents. Per altra banda, les conseqüències a llarg termini són aquelles que apareixeran després de dos anys transcorregut l'abús, pel que és difícil establir relacions causa-efecte.

A continuació, mostraré una taula de conseqüències que pot comportar patir abusos sexuals en la infància:

Efectes emocionals	Efectes sexuals	Efectes socials	Efectes físics
<ul style="list-style-type: none"> • Ansietat • Por generalitzada • Hostilitat i agressivitat • Ira i ràbia • Culpa i vergonya • Baixa autoestima i sentiments d'estigmatització • Depressió • Trastorn d'estrès posttraumàtic • Desconfiança • Rebuig del propi cos • Rebuig i dificultats en els hàbits del menjar, que pot desenvocar en trastorns de conducta alimentària • Moltes pors i fòbies • Pitjor rendiment escolar • Predisposició a patir abusos d'adults • Tracta victimitzador • Malsons • Trastorns conductuals • Conducta suïcida 	<ul style="list-style-type: none"> • Coneixement sexual inapropiat o precoç per la seva edat • Imitació d'actes sexuals • Excessiva curiositat sexual • Conductes exhibicionistes o promiscuïtat • Problemes d'identitat sexual • Masturbació compulsiva • Fòbies • Disfunció sexual • Poca motivació sexual • Conformitat compulsiva 	<ul style="list-style-type: none"> • Retraïment social i aïllament • Dèficit d'habilitats socials • Conductes antisocials • Vincles insegurs • Interferències amb les relacions familiars i d'amistat 	<ul style="list-style-type: none"> • Ferides • Laceracions • Infeccions a la zona genital • Embarassos • Pèrdua del control d'esfínters • Autolesions • Hiperactivitat • Alteracions de la son • Abús de substàncies tòxiques • Hipocondria

Figura 4: Conseqüències dels ASI.⁵

Tal i com hem vist, els abusos sexuals infantils poden ser molt variats, i per tant, poden dependre de factors com:

- Tipus d'agressió
- Edat de l'agressor
- Edat de la víctima
- Tipus de relació i vincle entre l'agressor i la víctima
- Duració de l'agressió
- Freqüència amb que és duu a terme l'agressió
- Característiques individuals i personalitat de l'infant
- Relació amb l'entorn
- Entre altres

Com a conclusió d'aquest punt, hem de remarcar que moltes vegades els abusos no solen produir danys físics. De fet, es constitueixen com una situació traumàtica que genera en els infants conseqüències que afecten a diferents àmbits de la seva vida. A més, hem de tenir en compte també, que cada infant ho gestiona de manera singular, utilitzant els recursos i mecanismes defensius dels que disposi per recomposar-se d'aquesta vivència traumàtica.

2.4 Identificació de l'abús

2.4.1. Revelació o constatació de la sospita

L'actitud de les famílies i professionals dels diferents sistemes o serveis, quan saben de la revelació de l'infant o bé, quan consideren que hi ha prou indicis per a la sospita d'abús sexual, ha de possibilitar i garantir un bon acompanyament emocional. A més, li haurem de proporcionar tranquil·litat i seguretat a

⁵ Figura 4: Conseqüències dels ASI. Elaboració pròpia a partir de:

-Pereda, N. (2009). Consecuencias psicológicas iniciales del abuso sexual infantil. *Papeles del psicólogo*, 30(2), 135-144. Recuperat de: <http://www.papelesdelpsicologo.es/pdf/1702.pdf>

-Acuña-Navas, M. (2014). Abuso sexual en menores de edad: Generalidades, consecuencias y prevención. *Scielo*, 31 (1), 57-69. Recuperat de: https://www.scielo.sa.cr/scielo.php?script=sci_arttext&pid=SI409-00152014000100006&lng=en&nr=iso&lng-es

-López, F., Carpintero, E., Hernández, M., Martín, M.J. y Fuentes, A. (1995). *Prevalencia y consecuencias del abuso sexual al menor en España*. (19) 1039-50 Recuperat de: https://repository.ucc.edu.co/bitstream/20.500.12494/12787/1/2019_victimologia_abuso_sexual.pdf

-Save the children (2017, Setembre 20). *Ojos que no quieren ver*. Recuperat de: https://www.savethechildren.es/sites/default/files/imce/docs/ojos_que_no_quieren_ver_27092017.pdf

l'infant, deixant que s'expressi de manera lliure i sense formular preguntes que puguin condicionar/jutjar el seu discurs. També és important no jutjar-lo i agrair la valentia i la confiança per explicar-nos-ho.

Algunes pautes d'actuació envers la revelació, segons *Lojo (2018)* ser:

- Fer una escolta activa del relat de l'infant, mostrant-li interès i sense interrompre-la.
- Respectar el seu ritme.
- Afavorir un relat lliure i espontani, evitant l'aportació o inducció d'informació que l'infant no hagi donat.
- Donar-li credibilitat.
- Manifestar-li una actitud de tranquil·litat.
- Controlar la nostra reacció emocional, gestual i corporal davant del seu discurs, per no alarmar ni preocupar a l'infant.
- Normalitzar la situació des de la clama tot donant-li recolzament emocional.
- No prometre-li coses que potser no es podran complir.
- Desculpabilitzar al menor, tot destacant que la responsabilitat és de la persona abusadora.
- En cas que l'abús sigui intrafamiliar, mantenir una actitud de neutralitat davant l'infant, que pot tenir sentiments ambivalents respecte la figura familiar.
- NO realitzar judicis de valor.
- Recollir de manera literal la conversa mantinguda amb l'infant, per tal d'evitar modificacions que puguin comportar distorsions, i descriure també les seves reaccions de manera objectiva .
- Garantir la protecció i seguretat de l'infant.
- Tenir present en l'actitud de suport el contacte físic pot estar influenciat pel mateix abús sexual. Per tant, hem de vigilar amb les expressions d'afecte i cura, quina associació en pot fer.
- Donar les gràcies a l'infant per tenir la confiança que ens dispensa en fer la revelació i felicitar la valentia de la decisió.
- Deixar-li molt clar que el nostre objectiu és ajudar-la i protegir-la i, que per aquesta raó, ho haurem de compartir amb persones especialistes que es dediquen a ajudar infants amb la mateixa situació que la seva.
- Demanar assessorament especialitzat i seguir de manera rigorosa els protocols i les seves indicacions, per reduir al mínim la intervenció de terceres persones i evitar així, la revictimització de l'infant.

En el cas que l'infant no ho reveli però, nosaltres tinguem sospites, haurem d'informar primer a la direcció del centre i després, depenent d'on es doni l'abús (intrafamiliar o extrafamiliar), s'activarà un tipus de circuit o un altre. En tot moment haurem de tenir en compte que hem de mantenir el dret a la intimitat de l'infant i contrastar així, les observacions que hem pogut fer amb els especialistes, que ens guiaran en aquest procés. A més, haurem d'intentar trobar un moment amb l'infant per dialogar, sense forçar cap situació ni resposta, a través de preguntes tan simples com: Què t'agrada i què no t'agrada de les teves relacions?. Tot i així, si no volgués parlar hem de respectar el seu silenci i fer-li saber en tot moment que té el nostre suport i afecte pel que necessiti

2.4.2. Detecció

Segons Save the children (2017) l'abordatge d'un problema com l'abús sexual ha de ser integral. Per aquest motiu, alhora de detectar casos, no ens hem de fixar només en els diferents grups de riscos, sinó que també en els indicadors; que ens poden facilitar la detecció d'abusos sexuals, entesos com les conseqüències o seqüeles, en un curt o llarg termini que poden deixar a les víctimes d'abusos. Tot i així, no és fàcil trobar uns indicadors precisos i inequívocs que condueixin amb certesa absoluta a la constatació de l'abús.

Els professionals que treballen en àmbits de més fàcil detecció (educació, sanitat, serveis socials, entre altres), segons *Calvete (2011)*, han de tenir informació sobre:

1. Els indicadors físics, emocionals i conductuals que poden fer sospitar d'un possible cas d'abús.
2. Les característiques de l'abusador i dels membres de la família
3. Els factors de risc i protecció.
4. Les conseqüències a curt i llarg termini que una vivència d'abusos sexuals pot afectar en el desenvolupament de l'infant.

Malauradament, molts dels casos no són detectats, ja que a les víctimes els hi costa molt exterioritzar-ho, per la vergonya i la culpa que senten. De fet, en nombroses situacions, qui ho denuncia o qui ho dona a conèixer són amics o familiars propers, que la víctima ha tingut el valor i esforç d'explicar-los.

2.4.3. Indicadors o signes d'alerta a tenir en compte

A continuació, mostrarem una sèrie de senyals que poden suggerir el patiment d'abusos sexuals que són els següents:⁶

INDICADORS			
CONDUCTES	0-5 anys	6-12 anys	Més de 12
Regressions	X		
Aïllament social	X	X	X
Obsessió per la sexualitat	X	X	X
Coneixement de conductes sexuals	X	X	X
Conducta de seducció	X	X	X
Masturbació excessiva	X	X	
Jocs sexuals amb altres	X	X	
Llenguatge sexual	X	X	X
Ser agressor d'altres	X	X	X
Dificultat pe a separar-se	X	X	
Mostrar els genitals		X	
Delinqüència		X	X
Robar		X	X
Resistència a despullar-se		X	X
Fugir de casa		X	X
Ús de drogues		X	X

⁶ Figures 5, 6, 7: Elaboració pròpia a partir de:

- García, A. Z. (2017). Evaluación psicosocial del abuso sexual infantil: factores de riesgo y protección, indicadores, técnicas, y procedimientos de evaluación. *Apuntes de psicología*, 34(2-3), 201-209.

- Calvete, I. C. Técnicas para la detección y evaluación de los abusos sexuales en menores.

- Sierra, G. S. R., & González-Torres, M. C. (2019). Desafíos del sistema educativo frente al abuso sexual en la infancia.

- Fundació Vicki Bernadet

- Mirta Lojo (2018, Setembre). *Sentir que sí, sentir que no: Prevenció de l'abús sexual infantil*. Recuperat de: https://ajuntament.barcelona.cat/infancia/sites/default/files/guiasentir_ca_acc_2_0.pdf

- Fundació Vicki Bernadet. (s.d.) *Abús sexual infantil: prevenció-sospita-actuació*. Recuperat de: http://recursos.escoltes.org/wp-content/uploads/2018/03/Material-complem-formacio-ASI_FVB-2.pdf

Dificultats per aprendre		X	X
Poca concentració-atenció		X	X
Poques relacions amb iguals		X	X
Matrimoni prematur			X
Canvis en el rendiment escolar	X	X	X
Deixar l'escola			X
Promiscuïtat			X
Trastorns en la vestimenta (es posa varies capes de roba o dorm sense desvestir-se)			X
Actitud hiperactiva, hipervigilància i inseguretat	X	X	X
Docilitat extrema	X	X	X
Problemes amb figures d'autoritat		X	X

Figura 5: Indicadors Conductuals.

INDICADORS			
EMOCIONS	0-5 anys	6-12 anys	Més de 12
Síntomes d'ansietat	X	X	X
Terrors nocturns	X	X	X
Por als adults	X	X	X
Balanceig	X		
Obsessions	X	X	X
Depressió	X	X	X
Culpa	X	X	X
Fòbies o pors inexplicables		X	X
Hostilitat-Còlera	X	X	X
Agressió	X	X	X
Conflictes amb la família i amics	X	X	X
Idees de suïcidi		X	X
Intents de suïcidi		X	X
Baixa autoestima		X	X
Tics		X	X

Figura 6: Indicadors emocionals.

INDICADORS			
FÍSICS	0-5 anys	6-12 anys	Més de 12
Dolor	X	X	X
Picor u olor genital	X	X	X
Blaus o sagnats genitals o anals	X	X	X
Infeccions genitals en zones genitals i urinàries	X	X	X
ITS			X
Hematomes per succió al coll o als pits	X	X	X
Problemes per caminar o asseure's	X	X	X
Trastorns de la son	X	X	X
Trastorns en l'alimentació (bulímia i anorèxia nerviosa)			X
Manifestacions somàtiques	X	X	X
Dolor d'estómac, sense aparent causa orgànica	X	X	X
Mal de cap, sense aparent causa orgànica	X	X	X
Comportaments regressius (Enuresi)	X	X	X
Comportaments regressius (Encopresi)	X	X	X
Embaràs			X

Actitud defensiva davant el contacte físic d'altres persones	X	X	X
Roba interior trencada, tacada o ensangonada.	X	X	X

Figura 7: Indicadors físics.

Aquests indicadors són inespecífics i en la seva majoria poden respondre a altres problemàtiques, per tant no són exclusius ni definitoris de l'abús sexual. Tot i així, hem d'estar alerta i esbrinar si la situació que estem observant és abús sexual o pot ser un altre tipus de maltractament, seguint amb una observació atenta ens els diversos espais on l'infant desenvolupa el seu dia a dia. També, hem de tenir en compte, que si l'infant no revela la situació o no presenta signes d'alerta físics, els indicadors són molt amplis i comporten altres àmbits que poden igualment portar a la sospita d'abús.

A tall de resum, segons *Save the Children (2017)* i *Bentovim (1988)* alguns dels indicadors més freqüents segons l'edat de la víctima, poden ser:

- *Edat preescolar*: somatitzacions, regressions i sexualització de la conducta.
- *Entre els 6-12 anys*: Baixa autoestima, problemes escolars, trastorns de la son, reaccions psicossomàtiques, dolor abdominal.
- *A l'adolescència*: baixa autoestima, fugir de casa, depressió, embaràs, automutilacions, agressivitat i aïllament.
- *Persones adultes*: negació de l'abús durant molt de temps. L'emergència del record pot venir amb el primer embaràs o la primera parella, acompanyats de canvis forts al caràcter, idees suïcides o sentiments de ràbia i venjança respecte l'agressor. També pot succeir que el record es mantingui reprimat fins que el fill tingui l'edat que la víctima va patir els abusos o que la víctima es converteixi en agressora.

2.5. Falsos mites

Un dels principals perills que hi ha amb aquesta problemàtica són els falsos mites, que venen donats per la falta d'informació, el silenciament que generen aquestes situacions, així com l'estigma social i el tabú que ha generat i ha contribuït al manteniment de pensaments erronis respecte els abusos sexuals infantils. A continuació, exposo una taula on trobarem algunes de les falses creences envers la realitat que es viu:

FALS MITE: Els abusos sexuals són poc freqüents
REALITAT: Fals. Estudis realitzats a Espanya (Dr. Fèlix López, 1994. Ministeri d'Assumptes Socials citat a Fundació Vicki bernadet (s.f) i en altres països de la Unió Europea, Estats Units i Canadà, estimen que un 23-25% de les nenes i un 10-15% dels nens pateixen abusos sexuals abans dels 17 anys. Així doncs, aproximadament 1 de cada 5 infants pateix abusos sexuals.
FALS MITE: A l'actualitat, hi ha més abusos a menors respecte abans
REALITAT: Fals. En realitat, durant la història, els abusos sempre han estat presents però es desconeixien, ja que no eren d'interès científic ni una prioritat social.
FALS MITE: Si un infant pròxim a nosaltres patís abusos, ho sabríem.
REALITAT: Fals. Els abusos sexuals no són fàcils de detectar ni de revelar i, el principal problema ve donat pel pacte de silenci que genera i uneix l'agressor amb l'infant.
FALS MITE :Els abusos es donen només en certes classes socials
REALITAT: Fals. Els abusos no venen determinats per un estatus econòmic i social, la diferència radica en que la detecció és menys difícil en sectors de la població que estan més exposats a la intervenció comunitària, mentre que, en famílies de classe mitjana-alta, l'accés és força més complex. (<i>Intebi, 2008; Cromer i Goldsmith, 2010</i>). Així doncs, els ASI passen en tot tipus de famílies.
FALS MITE: Qui comet l'abús, té un trastorn mental i és un monstre

REALITAT: Fals. No existeix un perfil psicològic de l'abusador sexual. ⁷
FALS MITE: Els infants no diuen la veritat
REALITAT: Fals. És important recordar que un infant no pot construir històries que incloguin detalls de la sexualitat adulta que serien desconeguts per a aquest, si no hagués patit abusos. Segons UNICEF (Berlinerblau, 2016): " els infants aprenen a dir mentires dels adults, però aquestes són ingènues, senzilles i fàcils de demostrar, més encara per professionals especialitzats".
FALS MITE: Els infants són responsables i provoquen els abusos
REALITAT: Fals. Aquest fet s'associa a les conductes hipersexualitzades que s'observen en moltes víctimes d'abusos. És molt important destacar que quan un infant es troba involucrat en un vincle sexual amb un adult, per ignorància, manipulació por o dependència no és pot considerar participant (Intebi, 2008; Cromer i Goldsmith, 2010).
FALS MITE: Els agressors són desconeguts
REALITAT: Fals. 6 de cada 10 abusadors són coneguts en diferent grau per els infants.
FALS MITE: Les conseqüències dels abusos són molt greus i tots els infants reaccionen igual
REALITAT: Fals. La gravetat dels efectes depèn de factors com la freqüència, el grau de parentiu, la intensitat, etc.
FALS MITE: L'abús sexual comporta exclusivament penetració
REALITAT: Fals. Els abusos sexuals a menors d'edat acostumen a produir-se de manera gradual i progressiva. Comencen amb tocaments i masturbacions i, només en alguns casos la víctima arriba a patir penetració (Coit vaginal en un 4'9% dels casos i anal un 2'7%).
FALS MITE: L'abús sexual només el pateixen nenes.
REALITAT: Fals. <ul style="list-style-type: none"> - Els nens són abusats majoritàriament entre els 11-12 anys i el seu agressor és un conegut amb autoritat: entrenador, monitor, professor, ... - Les nenes són abusades majoritàriament entre els 7-9 anys per un agressor de l'entorn familiar.

Figura 8: Taula comparativa entre falsos mites de l'ASI i la realitat.

Tot aquests mites, tenen com a conseqüència directa la perpetuació de l'abús dins les nostres societats, ja que la poca informació que es té, provoca un pensament erroni: els abusos són poc freqüents i, per tant, poc provable que succeeixin algú del nostre entorn.

Tanmateix, alguna cosa que no es veu i no es coneix tota la seva magnitud i gravetat no significa que no existeixi, ja que és un tema complicat de tractar i gestionar, i moltes vegades, passa en entorns més propers del que ens pensem: dins el nucli familiar o en entorns de confiança pels infants. A més a més, el silenciament d'aquests fets també genera fortes barreres alhora d'explicar els abusos, perpetuant així, que continuï sent un tema tabú.

Per tant, *la ignorància i la inocència de pensar que aquest àmbit privat es sempre sinònim de protecció i seguretat, pot mantenir erròniament al marge* (Podesta i Rovea, 2003).

2.6. Prevenció

La prevenció implica tota acció que impedeix l'aparició del problema i la disminució de les conseqüències negatives. Per tant, prevenir suposa reduir els factors de risc i augmentar els factors de protecció.

Els principals objectius que tenen els programes de prevenció s'orienten cap a :

- Evitar l'abús
- Detectar de forma primerenca els abusos, fomentant així, la revelació, a través d'un clima i espai de confiança per l'infant.

Segons la *Organització Mundial de la Salut (2016)*: la prevenció dels abusos sexuals infantils s'ha d'abordar des de un enfocament multisectorial i quan abans es produeixi, més grans seran els beneficis individuals i

socials. Així doncs, aquesta problemàtica implica a professionals i a tota la comunitat. Per tal de centrar-nos en l'àmbit educatiu, segons el *Document Marc (2019)* trobem tres línies de prevenció:

1. *Prevenció primària*: Aquest nivell implica intervencions amb tota la població educativa, abans que succeeixi l'abús. La seva finalitat és incrementar els coneixements d'aquest fet i millorar la presa de consciència en relació als abusos, els drets dels infants i l'educació afectivo-sexual, disminuint així, el nombre de casos.

2. *Prevenció secundària*: Aquest segon nivell implicaria la construcció de xarxes interinstitucionals que permetrien l'intercanvi d'informació i formació, per tal que l'abordatge dels abusos sigui més eficaç, donant a conèixer a les famílies i l'alumnat els recursos que poden tenir davant d'un cas, centrat en els grups de risc, intentant reduir així les seqüeles cap als menors.

3. *Prevenció terciària*: Aquest últim nivell es dona quan ja ha ocorregut l'abús. Des de l'escola, implica un compromís acompanyar al menor, durant el tractament integral que atengui l'àmbit psicològic, físic, relacional i afectiu, amb la finalitat de reduir les conseqüències del trauma patit i evitar la seva revictimització. A més, haurem de tenir en compte que, les competències d'aquest nivell, queden reservades principalment a les institucions i organitzacions professionals específiques.

2.6.1. El paper de l'escola

Durant els darrers anys i amb l'aparició de nous problemes que generen fortes alarmes socials, com és el cas dels abusos sexuals a la infància, una part d'atenció i responsabilitat sol anar dirigida cap a les escoles; amb l'expectativa que aquestes, des del seu entorn privilegiat i la seva capacitat educadora posin remei, a través de la prevenció, tot tallant els cicles de continuïtat del problema. A més que, a l'escola, els infants passen llargs períodes de temps amb professionals que poden ser capaces de valorar i observar la seva aparença i conducta, considerant l'escola, com un espai que no només cobreix les necessitats cognitives, sinó totes les necessitats infantils.

Llavors, com ja he dit anteriorment, els centres educatius són un entorn privilegiat per l'observació que permet, diagnosticar i intervenir en la realitat dels infants i adolescents que pateixen o tenen risc de patir abusos, per mitjà d'elements com el joc, les relacions interpersonals, els vincles afectius, l'aspecte físic, actituds, pors, canvis dràstics, etc. Per tant, l'escola haurà de servir com a espai de seguretat i protecció per als infants o adolescents i també, com a lloc per a la detecció i prevenció dels abusos sexuals.

Detectar l'abús sexual a infants no és pas una tasca fàcil: sovint és a través del canvi de comportament de l'infant o de la realització de conductes determinades, que corresponen a uns indicadors, que fan que es produeixi la sospita. És cert però, que pot resultar força complex detectar els casos, ja que molts es troben silenciats pels pactes que han elaborat l'abusador i la víctima i, per tant, comporta una necessitat clara: la formació dels docents i la disponibilitat de mesures de protecció en el centre.

Malgrat aquesta posició privilegiada i el paper actiu que tenen en la detecció d'ASI, l'escola, per si sola no és, ni ha de ser, l'única responsable de la posada en marxa dels programes de prevenció i detecció d'abusos sexuals; ja que hem de ser conscients que no han de ser els únics que ho tractin i gestionin; ha de ser un treball en equip amb altres professionals i sistemes.

2.6.2. El paper dels docents

Si l'escola juga un paper clau com a institució, les i els docents ho fan com a professionals de l'educació i com a persones. Així doncs, tenen un paper decisiu dins la institució educativa i en la detecció dels abusos ja que:

- Coneixen molt a l'infant.
- Són un referent dels menors.

- Mantenen contacte amb la família.
- Tenen coneixements sobre la infància i el seu desenvolupament, per tant, si hi ha alguna alteració, poden sorgir dubtes i inquietuds que els facin sospitar.
- Poden posar en marxa tot el procés, als serveis especialitzats, sobre les seves sospites, demanant ajut i protecció per l'infant en situació de risc. El paper del mestre en aquest cas és determinant, ja que sense la seva detecció els mecanismes de protecció no es posarien en marxa.

A més, a nivell legal i segons la *Llei Orgànica 1/1996, del 15 de gener, de Protecció Jurídica del Menor* i la *Llei Orgànica d'Educació 2/2006*, les quals tenen lleis específiques sobre la protecció infantil, mostra explícitament l'obligatorietat de comunicar qualsevol situació que pugui fer sospitar que hi ha maltractament, i, sobretot, amb professionals que treballen amb menors, tot i que la situació no conclogui delictes ni existeixi certesa sobre aquest. Davant tota sospita d'abusos, el docent ha de notificar-ho ja que sinó podria arribar a tenir responsabilitats penals. Així doncs, ha de comunicar els indicis i sospites fundades que té, però no estarà dins de les seves competències avaluar l'abús sexual ni demostrar-lo ni jutjar-lo.

També, hem de prendre consciència que els mestres generen un vincle amb el seus alumnes que comporta, com a conseqüència directa, el desenvolupament d'una sèrie d'actituds, que faciliten que els infants hi confiïn, i per tant, puguin denunciar, si es dona la situació, possibles maltractaments o abusos. Donat el cas, que l'abús fos intrafamiliar, el mestre és possiblement una de les poques persones a les que l'infant pot recórrer i, per tant, no ho pot denunciar, des del primer moment, a les persones amb les que conviu. Aquí el mestre es constitueix, vulgui o no, en la persona de confiança i l'entorn segur de l'infant ja que és la seva primera figura d'autoritat, fora del cercle familiar.

Per últim, però no menys important, parlem de l'ètica. Una docent s'ha de comprometre amb el problema. Existeix una responsabilitat compartida per totes, per evitar o intentar combatre els efectes d'aquest problema social i la posició on es troben, els obliga a adoptar un paper actiu davant d'aquests fets.

2.6.3. Com podem treballar-ho des de les escoles?

- Informant a l'alumnat, adaptant-nos a la seva edat, sobre maltractaments i abusos sexuals per tal que puguin conèixer i identificar les situacions que poden comportar risc de maltractament i/o d'abús sexual.
- Potenciant l'educació afectiva i sexual en totes les edats; afavorint així el reconeixement del vincle entre sexualitat i afectivitat i, també, com a eina per a poder detectar possibles canvis i prevenir els abusos.
- Fomentant l'educació socioemocional per així contribuir al coneixement i expressió de les pròpies emocions, i possibilitar així la detecció de situacions de maltractament o d'abús sexual.
- Creant un clima comunicatiu positiu en l'àmbit escolar per tal d'ajudar a trencar el silenci que acompanya a la majoria de situacions de maltractament i abús sexual, facilitant que els menors que les pateixin les puguin comunicar a un adult de confiança per aturar-les i obtenir l'ajuda que necessiten
- Promovent actituds relacionals positives entre els professionals dels centres educatius i l'alumnat per evitar situacions no desitjables i garantir el benestar i la seguretat dels alumnes, així com del professorat i personal no docent.
- Proporcionar, des de l'escola, orientacions a les famílies per tal d'afavorir la seva tasca educadora en la prevenció dels abusos sexuals, i dotar-los d'elements i eines de detecció de possibles casos.

2.7. Actuació davant de l'abús a les escoles

2.7.1. Principis d'actuació adequada segons el *Protocol Marc*

Tal i com hem comentat anteriorment, a nivell autonòmic, Catalunya compta amb un *Protocol Marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya*, elaborat per la Generalitat de Catalunya el juliol de 2017. Tot i que existeixen d'altres protocols més específics que se centren i s'adeqüen en els diferents àmbits, el que ens interessa i, per tant, el referent en l'àmbit educatiu s'anomena: *Protocol d'actuació entre els Departaments de Treball, Afers Socials i Famílies i d'Ensenyament, de prevenció, detecció, notificació, derivació, i coordinació de les situacions de maltractament infantil i adolescent en l'àmbit educatiu*.

A continuació, l'explicarem amb profunditat, esmentant el circuit i les parts com es troba organitzat ja que així, ens ajudarà a comprendre quina és l'actuació més adequada per a cada cas de maltractament i, en el nostre cas, d'abús.

Prèviament, és important tenir unes premisses clares alhora d'actuar davant una sospita o cas d'abús:

- Cal prendre's seriosament la informació, hem de tenir en compte que molt poques vegades s'explica una vivència d'aquesta mena si no hi ha una base real. És important, però, escoltar atentament el relat de la història, intentant esbrinar en quines circumstàncies i per quines persones s'ha produït l'abús.
- Cal donar suport a l'infant i respondre a la confiança que ha brindat a la persona a qui li explica la seva situació tan difícil. Si l'infant trenca el silenci és perquè ha arribat a una situació límit, on necessita ser ajudat i acollit immediatament. A més, li haurem de fer entendre que l'abús no és culpa seva.
- El docent decidirà i pactarà conjuntament amb l'infant els passos següents, de tal manera que el menor sàpiga quin compromís acordem amb ell, i ja que ha estat escollit com a confident, es important que assumeixi el paper d'acompanyant i referent en aquest procés.
- Vigilar molt amb les expressions tan verbals com gestuals que utilitza, ja que l'infant podria malinterpretar, per exemple, que estigui enfadat i entendre que aquesta reacció te a veure amb ell i no pas, amb la situació.

Després d'explicar les premisses que ens poden ajudar i facilitar la nostra actuació com a docents, donarem pas a l'explicació del *Protocol Marc* en sí. Aquest comença amb una breu introducció on hi apareix la definició del concepte maltractament infantil i, també hi ha alguns *links* que ens ajuden a entendre i clarificar alguns dels conceptes més rellevants d'aquesta temàtica i, per tant, del protocol.

En segon lloc trobem el circuit del protocol, que es troba dividit en tres parts:

- PREVENCIÓ:

Aquest apartat, seria el pas previ i on s'hauria de posar més èmfasi, ja que si treballem la prevenció des de la infància, ens pot ajudar després a evitar i/o treure a la llum, situacions de maltractament. Per això, en aquest apartat apareixen elements que ens podrien ajudar a prevenir maltractaments i abusos sexuals. Alguns exemples són:

- Informació sobre els ASI
- Educació afectiva i sexual
- Educació socioemocional
- Clima de l'aula comunicatiu tot fomentant relacions positives i sanes
- Orientació per famílies
- Reculls d'activitats

Segons *Cantón i Cortés (1998)*: És important donar èmfasi amb la preparació i formació del docent, ja que segons alguns estudis, l'aplicació de programes de prevenció de l'abús sexual a l'escola, fa que es millori tant la detecció per part dels mestres com la denúncia per part dels infants.

- DETECCIÓ:

En aquest punt, ens trobem que tot parteix dels indicadors que qualsevol membre de la comunitat escolar ha de conèixer per tal de poder identificar situacions de maltractament i abús. Un cop detectem possibles situacions de maltractament el primer que hem de fer és parlar amb la direcció del nostre centre que serà qui activarà el protocol, i per tant, els següents passos a seguir.

La Generalitat i el Departament d'Educació, han establert uns indicadors a través del document: *Simulador del Mòdul de Suport a la Gestió del risc (SMSGR)* que ens poden facilitar i servir de referència per la detecció de tot tipus de maltractament.

- VALORACIÓ I INTERVENCIÓ:

Un cop hem comentat la situació a la direcció de l'escola, el primer que haurem de fer és saber si el maltractament es dona a nivell intrafamiliar (dins l'àmbit familiar) o extrafamiliar (fora de l'àmbit familiar).

➤ *En el cas que el maltractament/abús sigui dins l'àmbit familiar:*

Si tenim sospites o l'infant ens ha informat que el maltractament és dins la família, haurem de diferenciar els fets entre:

- Lleus: es produeix amb poca freqüència i la intensitat és baixa.
- Moderats: es produeix quan malgrat que la intensitat i freqüència del maltractament no és greu, es tenen dubtes raonables sobre la possibilitat de que es puguin produir danys més greus en el futur.
- Greus: es dona quan perilla la integritat física, psíquica o emocional de l'infant o adolescent que provoca o pot provocar danys significatius en el seu desenvolupament.

Per tant, si es considera que és lleu o moderat, la resolució es durà des del centre amb l'assessorament i el suport dels serveis educatius i la inspecció educativa. En el cas que la situació no es resolgui, la direcció del centre podrà comptar amb el suport i ajut dels Serveis Socials bàsics de la zona on viu el menor, comunicant per escrit el cas aquests serveis de primer nivell.

En canvi, si el maltractament es considera greu, la direcció comunicarà els fets a la inspecció educativa, als serveis socials bàsics (SSB), a la DGAIA i, per últim, a la Fiscalia de Menors. Tots aquests serveis, conjuntament amb el suport de l'escola, garantitzaran la protecció i el seguiment de l'infant.

En el segon cas, si l'abús es dona en l'àmbit extrafamiliar, podem diferenciar tres tipus d'actuacions diferents:

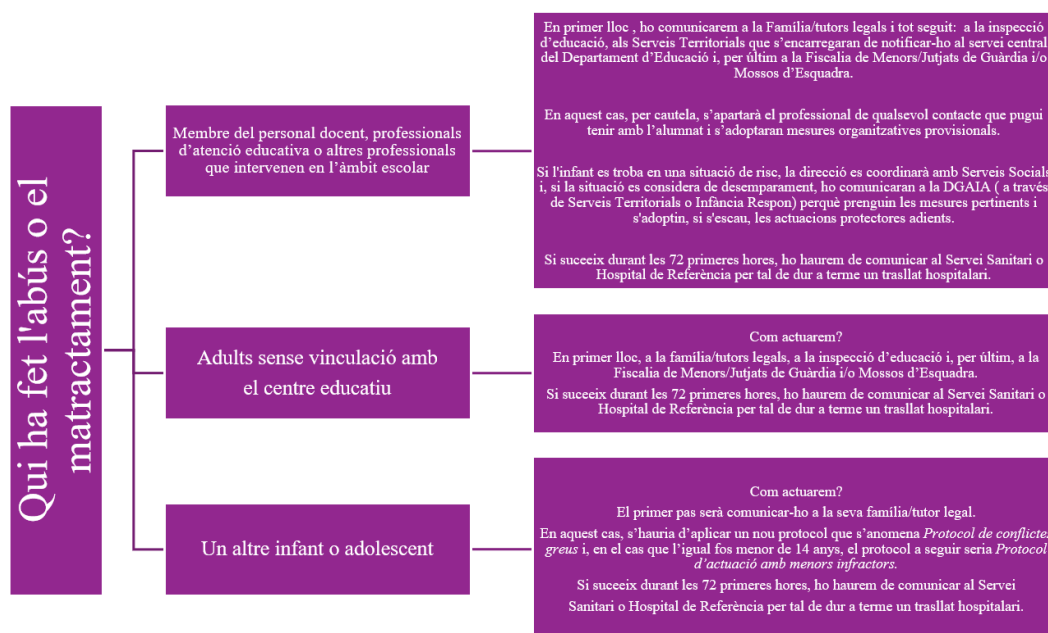

Figura 9: Protocol Marc; Abusos a l'àmbit extrafamiliar Font Pròpia.

3. MARC METODOLÒGIC

3.1 Introducció

Per tal de donar pas al marc metodològic, en primer lloc, hem considerat important destacar i definir la importància de la investigació educativa. Aquesta, està dirigida a la recerca sistemàtica de nous coneixements amb la finalitat que aquests serveixin com a base per la comprensió dels processos educatius i, també, per millorar l'educació. La investigació, té tres característiques principals:

- Es desenvolupa a través de mètodes d'investigació.
- El seu objectiu bàsic és desenvolupar coneixements científics sobre educació, així com resoldre problemes i millorar la pràctica i les institucions educatives.
- Està organitzada i és sistemàtica per tal de garantir la qualitat del coneixement obtingut.

La investigació educativa pren molta importància pel coneixement i desenvolupament de l'educació. En el nostre cas, acotarem la investigació centrant-la en l'àmbit dels professionals i, per tant, dels docents; ja que volem analitzar la prevenció i la detecció dels ASI a les escoles del Vallès Occidental, entenent i valorant la importància del paper del docent i les escoles envers la problemàtica i, com a conseqüència directa, analitzarem la seva formació, els seus neguits i inquietuds, la sensibilització i coneixement que tenen sobre el tema, entre altres aspectes.

Així doncs, realitzar aquesta investigació educativa pot ser molt enriquidor ja que podem aportar coneixements nous i, a la vegada, analitzar i prendre consciència de quin punt és troben les docents del Vallès Occidental dins amb aquesta problemàtica social: Els abusos sexuals infantils. És a dir, el fet d'investigar un tema tant tabú i silenciats a les escoles, ens pot arribar a permetre reflexionar sobre les pràctiques educatives actuals i, com a conseqüència, revisar-les, aportant per tant, informació molt rellevant i valuosa a la investigació educativa.

Tot seguit, per tal de continuar amb la metodologia del projecte, parlarem sobre el paradigma. En aquest cas, el paradigma que més s'adequa al projecte és el naturalista, que es caracteritza per un alt interès per verificar el coneixement a través de prediccions, interpretant i avaluant la realitat però, sense mesurar-la i, el qual, també, el seu objectiu principal és comprendre una situació natural tal i com és, sense cap control rigorós propi de les investigacions que realitzaríem en un laboratori.

Així doncs, aquest paradigma defensa que la realitat és una construcció social intersubjectiva, entenent que no pot existir una realitat objectiva i independent de la comprensió i conceptualització de les persones. Per tant, el coneixement és un procés constructiu de comprensió i interpretació de la realitat que incorpora necessàriament els valors de la persona que investiga.

3.2. Supòsits de partida

3.2.1. Supòsit de partida

Tot seguit, presentaré el supòsit de partida que ens permetrà iniciar la investigació. Aquest és:

- ✓ Les docents no tenen la formació ni el coneixement suficient sobre els protocols i indicadors que permeten detectar els possibles casos d'abús sexual infantil a les aules.

3.3. Objectius del treball

3.2.2. Objectius del treball

- General:
 - ✓ Analitzar el grau de coneixement que tenen els i les docents d'educació infantil i primària sobre la prevenció, detecció i intervenció en casos d'abús sexual infantil.

▪ Específics:

- ✓ Descriure els coneixements dels docents sobre l'abús sexual infantil, els seus indicadors i els protocols existents.
- ✓ Descriure les mesures que implementen les escoles del Vallès Occidental per prevenir els abusos sexuals a infants.
- ✓ Descriure les mesures que implementen les escoles del Vallès Occidental per detectar els abusos sexuals a infants.
- ✓ Descriure les mesures que implementen les escoles del Vallès Occidental per intervenir en casos d'abusos sexuals a infants.
- ✓ Analitzar la informació obtinguda per millorar la resposta de les escoles davant d'aquesta problemàtica.

3.4. Context de la recerca:

El treball i l'estudi, el centrarem al Vallès Occidental, una comarca catalana que està situada a la part central de l'àrea metropolitana de Barcelona, entre la serralada Litoral i Prelitoral. La proximitat amb la ciutat de Barcelona i el fet que part del seu territori estigui integrat dins de dos parcs naturals, com són Collserola i Sant Llorenç del Munt, fan que hi hagi una gran varietat d'activitats i, també, d'estils de vida.

El sector occidental d'aquesta àrea –aproximadament entre el riu Llobregat i la riera de Caldes– és el que, a partir de la divisió territorial de Catalunya de 1936, s'anomena comarca del Vallès Occidental. La comarca es troba a la part central de la Regió Metropolitana de Barcelona i limita amb el Vallès Oriental, al nord-est; el Barcelonès, al sud-est; el Baix Llobregat, al sud-oest; i el Bages, al nord-oest. Aquesta comarca és un dels principals nusos de comunicacions de Catalunya ja que diversos eixos la creuen en totes direccions (des d'autopistes fins a línies ferroviàries).

Administrativament, la comarca està formada per 23 municipis, dos dels quals en són la capital: Sabadell i Terrassa. A més, a mig camí de les dues capitals es troba la seu del Consell Comarcal, l'òrgan administratiu que gestiona la comarca, creat l'any 1987.

3.5. Població i Mostra:

El Vallès Occidental disposa de 247 escoles aproximadament on es contempen: escoles públiques, concertades, privades i instituts-escola, que comprenen l'etapa d'infantil i primària i on, cadascuna mostra unes característiques i particularitats que s'adapten a la realitat del municipi.

A més, si ens centrem en l'àmbit docent, i suposem que totes les escoles són de dues línies, hi haurien 26-27⁸ mestres per escola (sense comptar aquest curs Covid, on han augmentat molt els reforços de docents), per tant, si fem el càlcul, aproximadament tindriem 6669 docents a les escoles del Vallès Occidental.

Tot i així, com és evident, és pràcticament impossible que totes les docents participin en el projecte. Conseqüentment, la mostra del treball la formaran totes aquelles docents que vulguin participar de manera voluntària i que treballin en algun centre, independentment de la seva tipologia, dins del Vallès Occidental. Convé ressaltar que, a través de direccions de correu de les escoles i de l'efecte Bola de neu, les enquestes intentaràn arribar al màxim de persones possible.

Per tant, la nostra població seran totes les docents que treballen a les escoles del Vallès Occidental i, la mostra, aquelles que finalment, participin a l'enquesta, que en el nostre cas han estat 91 persones i, en el cas de l'entrevista, 8 directores.

⁸ Informació proporcionada per la directora d'una escola del Vallès.

3.6 Tècniques i instruments per la recollida de dades

Per dur a terme la recollida de dades, farem ús de la metodologia mixta seguint el mètode de la investigació avaluativa, ja que pretenem relacionar i analitzar les variables que estudiarem en un context real i natural com són les escoles. A més, aquesta metodologia ens permetrà també analitzar de manera crítica les condicions socials i naturals que intervenen en el context educatiu que hem escollit.

Els instruments que farem servir són:

1. *Les enquestes/questionaris per les docents*

Seguint la línia quantitativa, utilitzarem les enquestes transversals per analitzar i/o comprendre: les actituds, les percepcions, les pràctiques i gestions educatives de les docents en relació als ASI en un moment determinat i amb un mateix grup d'individus.

La principal finalitat de les enquestes és recollir informació estructurada d'un gran nombre d'individus que respondran a les mateixes preguntes i, per tant, que ens permetran descriure, comparar, analitzar o relacionar factors.

Mitjançant les enquestes, les persones ens poden proporcionar informació sobre fets i comportaments concrets i contrastables (respostes més objectives) o bé, que expressin la seva opinió, creences i sentiments (respostes més subjectives). Aquestes darreres, hauríem d'intentar evitar-les ja que intentarem tractar la informació de manera quantitativa.

M'agradaria ressaltar que la intenció de les enquestes és que l'estructura segueixi la línia de l'àmbit més general al personal.

En el meu cas, l'enquesta a les docents em servirà per analitzar quin és el grau de coneixement que tenen sobre la prevenció, detecció i actuació dels ASI. Aquesta està dividida en quatre blocs (perfil personal i professional del docent, conceptes previs, prevenció, detecció i intervenció dels ASI i, finalment, experiència personal) i hi ha diferents tipologies de preguntes: Obertes (per conèixer bàsicament l'opinió personal de les docents), de múltiples seleccions i tancades (on només una resposta és vàlida). L'enquesta la podreu trobar a l'annex 2.

2. *Entrevistes per les direccions de les escoles*

L'entrevista, és un instrument qualitatiu que té com a objectiu recollir informació d'un participant sobre un determinat objecte, en el nostre cas, sobre la gestió dels ASI a l'escola, partint de la seva interpretació de la realitat com a membre de l'equip directiu.

Sent conscient que la classificació de les entrevistes depèn del grau d'estructuració, les entrevistes seran semiestructurades ja que partiran d'un guió que predetermina la informació necessària i, en el cas de les preguntes obertes, possibilita més flexibilitat i matisos en les respostes.

Per tant, la meua intenció amb l'entrevista és conèixer la gestió de casos de les escoles, a través de l'experiència de la directora del centre i, tenint en compte que, segons el *Protocol Marc*, aquestes són les encarregades d'activar els protocols en casos de maltractament. L'entrevista la podeu trobar a l'annex 3.

4. DISSENY DE LA INVESTIGACIÓ

4.1 Temporalització

Tal i com hem pogut observar en apartats anteriors, una de les característiques principals per a dur a terme una investigació educativa és l'organització que ens ajuda a garantir la qualitat del treball. A continuació, us mostraré la temporalització i, per tant, el camí que he seguit per realitzar el treball:

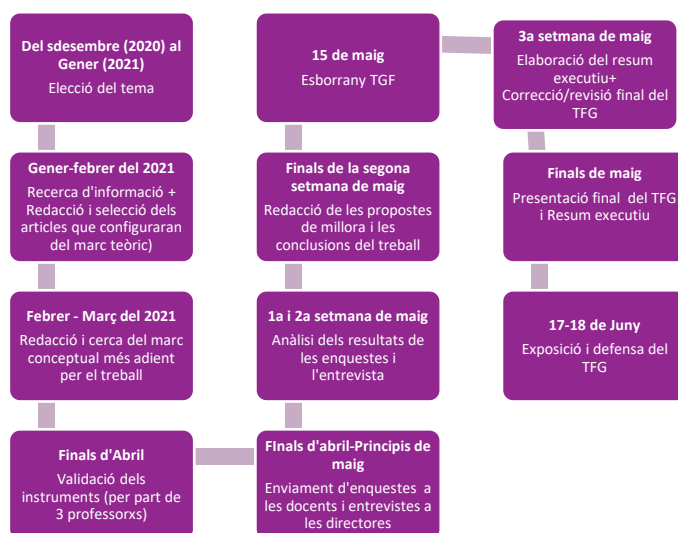

Figura 10: Temporalització del treball. Font pròpia

5. RESULTATS

5.1 L'enquesta

Prèviament a l'elaboració dels instruments, vam haver de realitzar una taula de variables i indicadors que, posteriorment, seria una eina clau que ens facilitaria l'anàlisi de dades del treball.

Per tant, partirem d'aquesta i en el cas de l'enquesta, es troba organitzada en 6 parts.

La primera, el perfil docent de l'enquesta. En el següent gràfic, podem observar com la majoria de docents es troben entre la franja d'edat dels 26 anys als 65, per tant, tenim una mostra molt diversa. No tenim cap mostra d'entre els 66-75 i, la mostra dels 18-25, és la menor, amb un 5'5%. El 86'8% de les persones enquestades són dones envers el 12'1% que són homes.

Edat:

91 respostes

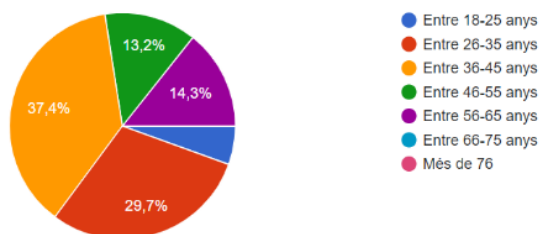

Figura 11: Gràfic 1 Edat de les docents

És important saber el perfil professional ja que, depèn de quin càrrec exerceixis a l'escola, envers els ASI, tens més o menys responsabilitats.

Perfil professional	Tutora	Especialista	Càrrec directiu	Coordinació	TEI	Vetlladora	Reforç Covid
%	69'2% (63 persones)	19'8% (18 persones)	17'6% (16 persones)	8'8% (8 persones)	0%	0%	2'2% (2 persones)

Figura 12: Taula perfils professionals

La majoria de les persones enquestades, amb un 31'9%, porten entre 1-5 anys treballant com a docents. Seguidament, un 20'9%, porten entre 11-15 anys exercint la professió, un 17,6% entre 16-20 anys i un 13'2% 26-30 anys.

Quants anys portes treballant com a docent?

91 respostes

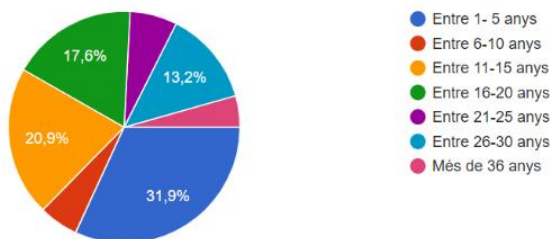

Figura 13: Gràfic 2: Quants anys portes treballant com a docent?

Llavors, les franges d'anys treballats que representen un percentatge més baix són:

- La franja de més de 36 anys amb un 4'4%
- La franja de 6-10 anys amb un 5'5%.
- I, per últim, la franja d'entre 21-25 anys amb un 6'6%.

Per tant, la majoria de docents enquestats, amb un 70'3%, porten més d'un any a l'escola on estan treballant actualment. Per la contra, un 29'7% és el seu primer curs a l'escola on treballen actualment.

Endinsant-nos ja en el tema, donem pas als conceptes bàsics que engloba: Els tipus de maltractament, què són els ASI, quins tipus hi ha i quins elements el caracteritzen. A part, també parlarem dels falsos mites que envolten aquesta problemàtica.

Comencem aquest apartat demanant que marquin les opcions que considerin maltractament infantil. Amb un 100%, ens trobem que hi ha varies opcions com són: El maltractament físic i emocional, el segueix amb un 98'9%, l'abús sexual i, tot seguit, amb un 93'4% l'explotació sexual. Vora els 80%, trobem el maltractament prenatal (87'9%), amb un 83'5%, la violència de gènere i el maltractament mèdic amb un 85'7%. Aquests dos últims, no estan considerats maltractament infantil segons el *Protocol Marc* ja que la violència de gènere, no està considerat un maltractament infantil i el maltractament mèdic podria encabir-se amb el maltractament químic-farmacèutic o el maltractament institucional, depenen el cas. Per tant, les categories que considerem maltractament, segons el *Protocol Marc* són: Maltractament físic, maltractament emocional, maltractament prenatal, abús sexual i l'explotació sexual. És molt rellevant indicar que, de les 91 persones enquestades, només 4 han sabut identificar les tipologies de maltractament infantil, sense afegir-ne cap que no ho fos.

Marca de les següents opcions, les que consideris maltractament infantil:

91 respostes

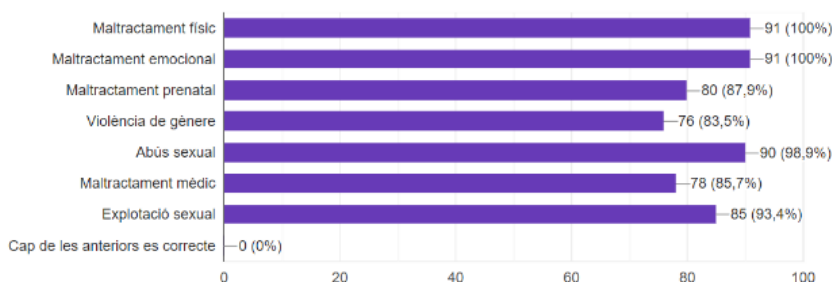

Figura 14: Gràfic 3: Maltractament infantil

Tot seguit, les docents han marcat amb un 98'9% la definició d'ASI següent: L'abús sexual infantil és una manipulació dels menors basada en una desigualtat de poder i, que es fa a través de la seva sexualitat, tenint en compte que s'estan desenvolupant i no tenen les capacitats per entendre el que està passant. És a dir, el 98'9% de les docents selecciona correctament la definició d'ASI. I, la resta, amb un 1,1%, han marcat l'opció que l'ASI és la relació sexual asimètrica, sense consentiment i que comporta tocaments i penetració exclusivament. Aquesta última no és correcta ja que els abusos no només impliquen tocaments i penetració exclusivament, per exemple la exhibició també és abús.

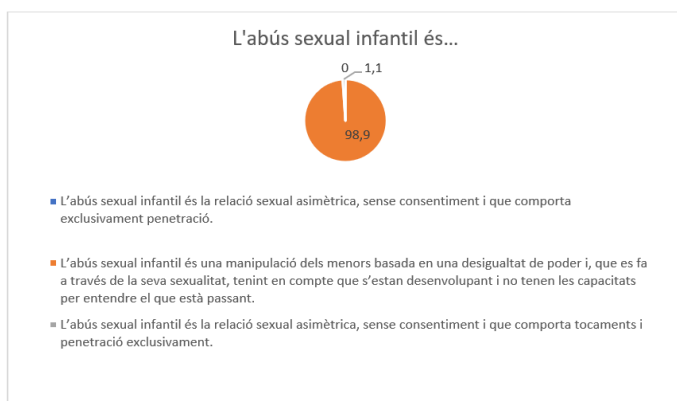

Figura 15: Gràfic 4: Definició ASI

A continuació les docents enquestades, havien de marcar els elements que caracteritzaven els ASI. Amb un total del 100%, van considerar que els tocaments i la penetració caracteritzaven els ASI. Tot seguit, amb un 98'9%, va sortir com element que formava part dels ASI l'asimetria d'edat entre l'agressor i la víctima (desigualtat de poder). Seguidament, amb un 94'5%, l'exhibicionisme, amb un 83'5% els danys físics i psicològics i amb un 81'3% el tràfic d'infants. Darrerament, amb els percentatges més baixos trobem el treball forçat amb un 37'4% i les necessitats bàsiques no cobertes (higiene, alimentació, etc.) amb un 25'3%. Si ens parem a analitzar aquesta pregunta, les docents identifiquen correctament els elements que poden considerar-se característics dels abusos: tocaments, penetració, l'asimetria d'edat, l'exhibicionisme i els danys físics i psicològics. També s'observa com les respostes falses (treball forçat, necessitats bàsiques no cobertes i tràfic d'infants) la majoria de mestres les han identificat.

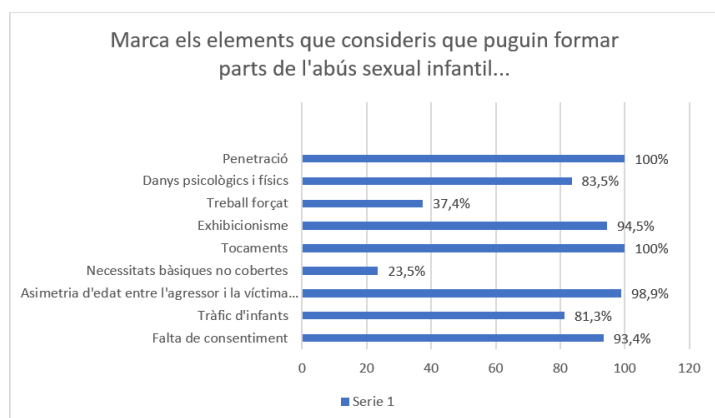

Figura 16: Gràfic 5: Elements dels ASI

La darrera pregunta d'aquest apartat, fa referència als falsos mites que hi ha sobre l'abús sexual infantil. Amb un 64'8%, i per tant, més de la meitat de les docents consideren que, cap de les afirmacions és certa, sent aquesta, la resposta correcta. Per altra banda, hi ha uns falsos mites que tal i com hem esmentat al marc teòric, són força presents, però que la majoria de les docents entenen que són falsos. No obstant, els que sí segueixen presents encara són amb un 25'3% qui comet l'abús té un trastorn mental i amb un 24'2% que a l'actualitat hi ha més abusos a menors respecte abans. El 13'2% de les docents considera que els infants no diuen la veritat quan expliquen una situació d'ASI i el 8'8% que les conseqüències dels abusos són molt greus i tots els infants reaccionen igual. Amb menors percentatges, trobem amb un 3'3% que si un infant pròxim a nosaltres patís abusos ho sabríem i, també, amb un 2'2% que els abusos sexuals són poc freqüents. La resta d'afirmacions, resten amb un 0%. Per tant, les docents saben detectar els falsos mites envers els ASI. Tot i així, hi ha alguns que, tal i com podem veure al Marc teòric, encara estan presents i aquests són:

- Qui comet l'abús té un trastorn mental
- A l'actualitat hi ha més abusos a menors respecte abans
- Els infants no diuen la veritat quan expliquen una situació d'ASI
- Les conseqüències dels abusos són molt greus i tots els infants reaccionen igual

- Si un infant pròxim a nosaltres patís abusos ho sabríem
- Els abusos sexuals són poc freqüents

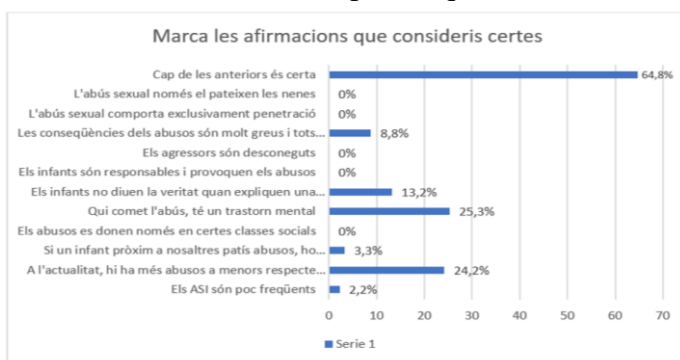

Figura 17: Gràfic 6: Falsos mites

Tot seguit, ens centrarem en el coneixement i la formació que tenen les docents respecte aquest tema. Tal i com hem comentat, un punt a tractar a l'enquesta és la formació que tenen les docents envers aquesta problemàtica social. Com a docents, només el 8'8% de les persones enquestades han rebut formació específica dels ASI. En canvi, un 91'2% no la rebuda. Aquest és el punt clau del treball: Les docents, pràcticament, no estan formades i sense la formació és molt difícil abordar els casos, de fet, és difícil detectar-los. L'abús sexual infantil és una problemàtica social molt present a les aules i que, malauradament, passa molt desapercebuda per la manca de formació de les docents, tenint en compte que 1 de cada 5 infants el pateixen.

Com a docent, has rebut formació sobre els ASI?

91 respostes

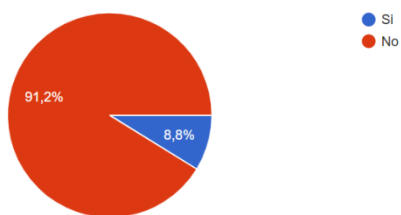

Figura 18: Gràfic 7: Formació docents

Per poder concretar més, vam demanar a les docents que SÍ que havien rebut formació, per tant el 8'8%, que ens marquessin quin tipus de formació havien rebut; quasi bé la meitat, amb un 45'5%, han rebut formació de prevenció, detecció i actuació dels ASI. Les docents que només han rebut formació sobre la prevenció dels ASI representen el 27'3% igual que, les que han rebut només formació sobre la detecció d'ASI. Per últim, amb un 9'1% trobem les que han rebut formació sobre l'actuació envers els ASI exclusivament.

En cas afirmatiu, quin tipus de formació has rebut?

11 respostes

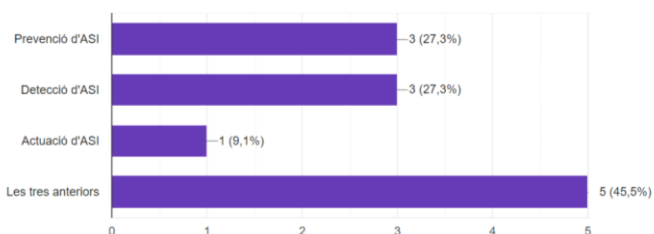

Figura 19: Gràfic 8, Tipus de formació

A continuació, en el gràfic podem observar com amb pràcticament unanimitat, el 98'9, van dir que si haurien de rebre formació específica dels ASI; enfront un 1'1% que no considerava que hagués de rebre'n.

Al final de la meua enquesta, vaig donar l'oportunitat de que les mestres poguessin deixar reflexions sobre l'enquesta realitzada i, és sorprenent com la majoria de comentaris rebuts, agraïen aquest instrument, ja que els hi havia fet pensar, replantejar-se les coses i, sobretot, volien formar-se. Alguns dels exemples són:

- *Com d'important és la formació en aquests casos per fer una bona actuació. Ens falta informació!*
- *Crec que les docents hauríem d'estar més preparats sobre el tema.*
- *M'has fet reflexionar amb les teves preguntes. Proposaré a l'escola millores en aquest sentit!*

Creus que com a docent, hauries de rebre formació específica d'aquest àmbit?

89 respostes

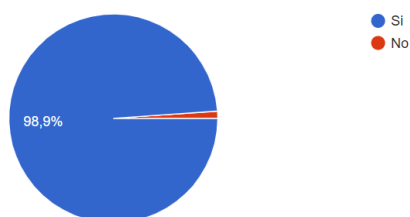

Figura 20: Gràfic 9, Hauries de rebre formació?

Seguidament, parlarem sobre el paper envers la prevenció a les escoles. El gràfic que veurem a continuació, ens mostra amb un 97'8%, que l'escola té un paper important en la detecció i prevenció dels ASI enfront un 2,2 que ho nega. Tal i com ha assenyalat la majoria, no podem oblidar que els centres educatius són un entorn privilegiat per l'observació que permet, diagnosticar i intervenir en la realitat dels infants i adolescents que pateixen o tenen risc de patir abusos, per mitjà d'elements com el joc, les relacions interpersonals, els vincles afectius, l'aspecte físic, actituds, pors, canvis dràstics, etc. Per tant, podem afirmar que l'escola té un paper important, ja que haurà de servir com espai de seguretat i protecció per als infants o adolescents i també, com a lloc per a la detecció i prevenció dels abusos sexuals.

Creus que l'escola té un paper important en la detecció i prevenció d'abusos sexuals infantils?

91 respostes

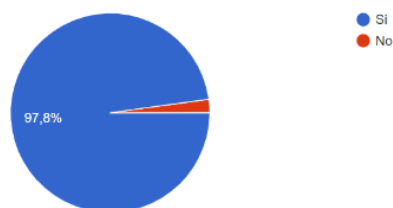

Figura 21: Gràfic 10, Paper de l'escola

Després, en el següent gràfic, vam parlar sobre el paper de les docents envers aquesta problemàtica. El 98'9% va considerar que com a docents tenien un paper important, explicitant que si no el tenien de moment, era per manca de formació, però que això no treu, que no tinguin un paper clau amb aquesta problemàtica, ja que passen moltes hores i coneixent molt als infants. Tot i així, hi va haver un 1'1% que considerava que no, que com a docent no tenim un paper important envers aquesta problemàtica social.

Evidentment, la resposta de la majoria és la correcta. Si l'escola juga un paper clau com a institució, les i els docents ho fan com a professionals de l'educació i com a persones, ja que coneixen molt a l'infant i a la família, són referents dels menors i tenen coneixements sobre la infància i el seu desenvolupament, per tant, davant de qualsevol alteració, poden sospitar.

I tu, com a docent, creus que tens un paper important en la detecció i prevenció d'ASI?

Figura 22: Gràfic 11 Paper dels docents

Com podem veure al gràfic següent, un 92'3% considera que la prevenció dels abusos s'hauria de treballar des d'infantil a les aules, un 5'5% considera que la prevenció d'ASI s'hauria de treballar des de primària, ja que a infantil són molt petites per entendre-ho i, finalment, amb un 2'2% dels docents, considera que la prevenció només s'ha de treballar quan ha ocorregut un cas a l'aula o a un infant proper.

En aquest cas, l'actuació idònia seria, tal i com ha indicat la majoria, treballar la prevenció des d'infantil per tal d'oferir eines, recursos i també, per treballar aspectes de base; per exemple: el dret a decidir (què vull i què no, què m'agrada i què no m'agrada), el treball del consentiment, el treball del secret (un secret mai t'ha de fer mal), del coneixement del propi cos i la intimitat que comporta, entre altres. Per poder fer un bon treball, és imprescindible que les mestres estiguin formades i, en el cas que no ho estiguin, demanar ajuda a experts, perquè ens ajudin a adaptar recursos i eines per l'aula.

Tot seguit, parlarem sobre els recursos a les escoles. Tal i com podem veure a la taula següent, la principal mesura que s'aplica a les escoles amb un 85'7% és la creació d'un clima comunicatiu i de confiança en l'àmbit escolar, seguida d'un 67% que promou actituds relacionals positives entre tots els membres de la comunitat educativa, el 57'1% que potencia l'educació socioemocional, afectiva i sexual en totes les edats i amb un 39'6%, les escoles que ofereixen xerrades i/o espais de conversa als seus alumnes.

Amb percentatges més baixos trobem amb un 29'7, les escoles que proporcionen orientacions a les famílies i amb un 13'2%, les que ofereixen formacions al claustre sobre els ASI. El 8'8% considera que a la seva escola cap de les anteriors mesures s'aplica i, un 4'4%, desconeix aquesta gestió ja que fa poc que són a l'escola.

En quan la prevenció, hauriem de tenir en compte...

91 respostes

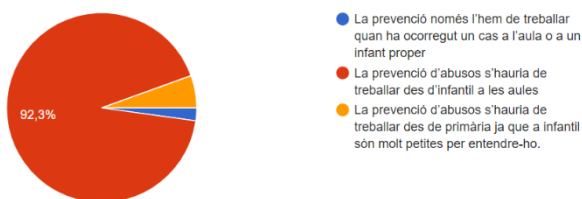

Figura 23: Gràfic 12, En quan la prevenció hem de tenir en compte...

Després de veure els resultats d'aquesta pregunta, em sorprèn que es trobi entre els percentatges més baixos la formació a les docents, quan realment és la peça clau del puzzle. Sense formació no hi ha coneixement, ni consciència ni sensibilització envers aquest tema. Per tant, si no ens formem no detectem, no sabem actuar i per tant, tampoc prevenir. Des de les escoles, s'ha de fomentar la formació de les docents, ja que aquest és el punt de partida per fer de l'escola, un espai segur de veritat.

En quan el clima a l'aula i l'educació afectivo-sexual-emocional, és molt positiu que surti dels resultats més treballats, perquè és la base per a prevenir molts casos i, alhora, per treballar-ne amb els que han pogut sorgir.

Oferint xerrades i/o espais de conversa als alumnes	39'6%
Potenciant l'educació socioemocional, afectiva i sexual en totes les edats	57'1%

Creant un clima comunicatiu i de confiança en l'àmbit escolar	85'7%
Promovent actituds relacionals positives entre tots els membres de la comunitat educativa.	67%
Proporcionar, des de l'escola, orientacions en les famílies	29'7%
Oferint formacions a l'equip docent sobre els ASI	13'2%
Cap de les anteriors	8'8%
Ho desconec	4'4%

Figura 24: Taula de mesures que es treballen a les escoles

A continuació, vam demanar a les docents que proposessin recursos per a treballar la prevenció des de les aules. Tal i com podeu observar, el recurs estrella proposat pels docents, amb un 28'57%, és el conte i aniria seguit de les converses diàries amb un 9'89%. També, trobem amb 7'69% la importància de tenir i generar un clima a l'aula que sigui respectuós, de confiança i treballi valors com l'empoderament, l'autoestima, etc. I, el segueix, amb un 6'59% l'educació emocional, sexual i afectiva, per tal de treballar conceptes bàsics per l'abús: el secret, el dret a decidir, entre altres. Després també hi hauria altres recursos com són taules rodones i xerrades, visionats de vídeos, els dibuixos, el joc simbòlic, que poden ser eines que ens facilitin la identificació i expressió de l'abús, entre molts altres, que els podeu veure reflectits a la següent taula:

En general, tots els recursos que han proposat les professionals poden ser eines funcionals alhora de treballar la prevenció dels ASI i, segur que també poden ser fàcilment adaptables a les diferents edats. Tot i així, m'agradaria destacar que per poder implementar qualsevol recurs, tenint en compte aquesta temàtica, les docents necessiten formar-se. La formació és bàsica i necessària per treballar els ASI. Després, dos recursos que són bàsics per treballar la prevenció a les aules són: el primer, el clima de l'aula. Pels infants que han patit abusos, hi ha hagut algun entorn del seu voltant que no ha estat segur, per aquest motiu, l'escola ha de ser-ho; ha de garantir un clima de confiança i de comunicació positiva, que permeti a l'infant sentir-se segur, escoltat i acompanyat. En canvi, el segon recurs es basa en la necessitat de treballar a les escoles una educació emocional, afectiva i sexual per a totes les edats, ja que permet educar en el respecte, el dret a decidir, el valor del nostre cos, elements bàsics per la prevenció de l'abús sexual infantil.

Quins recursos creus que podríem utilitzar des de les aules per treballar la prevenció d'abusos?		
RECURSOS PER L'AULA	RESPOSTES	%
Contes	26	28'57%
Àlbums il·lustrats	1	1'10%
Dinàmiques	5	5'49%
Clima a l'aula: Oferir espais segurs, reforçar la cohesió de grup, l'autoestima i l'autoconeixement, l'empoderament, l'assertivitat i les habilitats socials i socioemocionals. Per tant, crear un clima de confiança i comunicació, on l'infant se senti segur i amb llibertat, establint vincles afectius.	7	7'69%
Vídeos (curtmetratges, pelis, ...)	3	3'30%
Cançons	2	2'20%
Dibuixos/murals	1	1'10%
Textos per reflexionar	1	1'10%
Testimonis de la vivència	3	3'30%
Notícies d'actualitat	1	1'10%
Tutories individualitzades	2	2'18%
Joc simbòlic	1	1'10%
Educació emocional, sexual i afectiva (educar-los en el dia a dia en aquest respecte envers els altres i un mateix (tenir cura i protegir-se) i el dret a decidir des de coses tan senzilles com (petons, abraçades, anar al lavabo...), el valor del coneixement del cos, dret a decidir, ...)	6	6'59%

Jocs de rol amb casos inventats però que ens facin posar a la pell del personatge.	4	4'39%
Explicar com detectar i reaccionar en cas d'abús	1	1'10%
Tallers, xerrades i taules rodones	5	5'49%
Es pot treballar de manera transversal a qualsevol assignatura i fent participants a les famílies	1	1'10%
Converses del dia a dia	9	9'89%
Com a referents respectar els infants i evitar en el llenguatge els adults sempre manen, sempre s'ha de fer el que diuen els adults	1	1'10%
Formacions	3	3'3%
No crec que a l'aula s'hagi de treballar. És un tema per treballar amb les famílies, en el cas d'educació infantil.	1	1'10%
No ho se	8	8'79%

Figura 25: Taula de recursos

Per acabar amb aquest apartat, vam preguntar a les docents si coneixien alguna entitat, associació i/o fundació que tractés aquesta problemàtica i aquests van ser els resultats: Més de la meitat de les docents, un 74'72 %, va reconèixer que no coneixia cap entitat, associació o fundació que tractés aquests temes, la fundació més reconeguda per les docents ha estat Vicki Bernadet amb un 16'48%, seguida de Serveis Socials, amb un 4'39%. En el cas dels ASI, Vicki Bernadet és una referent en aquest tema i ofereix tant formacions per adults, com tallers per infants i, també, acompanyaments psicològics per menors que ho hagin patit.

Coneixes alguna entitat, associació o fundació que tracti aquests temes?		
OPCIONS	RESPOSTES	%
NO	68	74'72%
SI	1	1'10%
Fundació Vicki Bernadet	15	16'48%
Serveis socials	4	4'39%
Infància respon	1	1'10%
La ACASI (Asociación Contra el Abuso Sexual Infantil)	1	1'10%
L'Associació Valor educatiu	1	1'10%

Figura 26: Taula Entitats ASI

En el punt següent parlarem sobre la detecció a les escoles. Per aquest motiu, ens centrarem en el reconeixement dels indicadors específics dels ASI.

En el gràfic observem que l'indicador que més persones van creure evident és l'actitud defensiva davant el contacte físic amb d'altres persones, amb un 96'7%. Tot seguit, tenim a dos indicadors amb el mateix percentatge, 93'4%, que corresponen a: tenir por i/o fòbies inexplicables i els canvis en el rendiment escolar. Amb un 90'1% tenim els trastorns de la son, amb el 74'7% les regressions, amb el 72'5% els TCA (Trastorns de conducta alimentària) i amb un 30'8%, la masturbació excessiva. Amb els percentatges més baixos trobem, amb un 25'3% l'aparició d'ulleres, amb un 6'6% les alteracions en el gust i l'olfacte i, per últim, amb un 1'1%, la predisposició a patir problemes cardiovasculars.

A nivell general, els professionals van saber identificar bé els indicadors. Tot i així, em sorprèn que la masturbació excessiva sigui dels indicadors amb menys percentatge, quan, tal i com podem trobar a la taula d'indicadors del marc teòric, hi forma part i sol ser dels més visuals i evidents. També, van marcar alguns indicadors falsos com l'aparició d'ulleres, l'alteració de l'olfacte i/o el gust i la predisposició a patir problemes cardiovasculars, tot i així, amb els percentatges més baixos.

Marca quins són o poden ser els indicadors que faciliten la detecció d'ASI

91 respostes

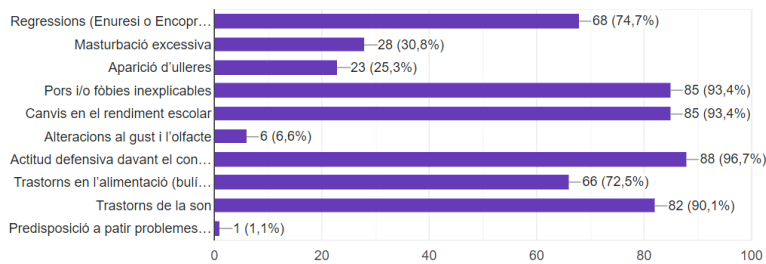

Figura 27: Gràfic 13 Indicadors ASI

Finalment, analitzarem l'actuació de les docents i les escoles envers aquesta problemàtica.

Pel que fa al coneixement del protocol de referència d'Abusos sexuals infantils a nivell autonòmic, un 75'8% de les docents no el coneixen, envers un 24'2% que sí, quasi bé una quarta part. És cert que, segons el *Protocol Marc*, el referent de Catalunya, les persones encarregades de gestionar els abusos són membres de la direcció. Tot i així, en aquest punt, ens trobem que tot parteix dels indicadors que qualsevol membre de la comunitat escolar ha de conèixer per tal de poder identificar situacions de maltractament i abús, per tant, si una docent no ho coneix, no ho podrà detectar i, per tant, no hi haurà res a activar. Llavors, un cop detectem possibles situacions de maltractament el primer que hem de fer és parlar amb la direcció del nostre centre que serà, qui activarà el protocol i, per tant, qui realitzarà les següents passes. Personalment crec que seria interessant que les docents el coneguessin per si mai es troben en la situació, saber com han d'actuar, ja que no deixen de ser, les referents dels infants i, per tant, un espai i vincle de confiança i segur.

Coneixes quin és el protocol de referència d'abusos sexuals infantils a nivell autonòmic?

91 respostes

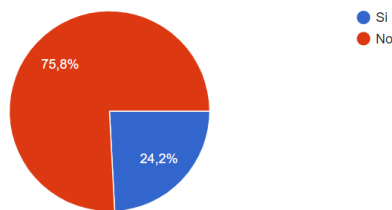

Figura 28: Gràfic 14, Coneixes el protocol de referència?

Les respostes del següent gràfic van ser les següents: Un 69'2% dels docents desconeix si la seva escola té un protocol específic sobre la prevenció, detecció i actuació dels ASI, un 23'1% ho nega i un 7'7% afirmen que en tenen.

Aquesta pregunta esta feta tenint en compte que per les escoles no és obligatori tenir un document propi sobre aquest tema. Tot i així, és recomanable elaborar un protocol propi ja que s'adequa a la realitat i necessitats del centre escolar. És cert que el protocol de referència de Catalunya ens pot servir però, sempre és més aconsellable partir d'aquest, per construir-nos el nostre propi, tot adaptant-nos a la nostra realitat com escola.

A l'escola on treballes, hi ha un protocol específic de prevenció, detecció i actuació d'ASI?

91 respostes

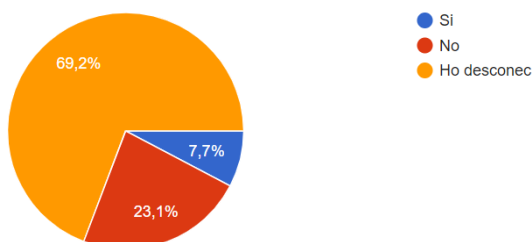

Figura 29: Gràfic 15, A l'escola, teniu un protocol específic?

A continuació, centrem les preguntes en la gestió de casos. Més de la meitat de la mostra, amb un 54'9%, desconeixen la gestió d'aquests casos. Un 30'8%, afirmen que segueixen el protocol del Departament d'Educació, un 26'4%, comenta que ho gestiona l'equip directiu i, amb un 16'5% que ho fan a través d'una comissió específica. Els resultats més baixos, amb 1'1% afirmen que ho gestiona personal docent que ha rebut formació i, per tant, que està preparat i, per últim, amb un 7'7%, que segueixen protocols propis de l'escola per a gestionar els casos de maltractament. En teoria, aquesta pregunta, si ens basem en el *Protocol Marc*, que és el referent a Catalunya, les persones que s'haurien d'encarregar de gestionar els casos són les direccions de les escoles. Si una docent té sospita d'un cas o l'hi ha expressat directament la vivència un alumne, ha d'anar a la direcció, explicar-ho i depenent de qui és la persona que exerceix l'abús (si és intrafamiliar o extrafamiliar), es seguiran diferents circuits.

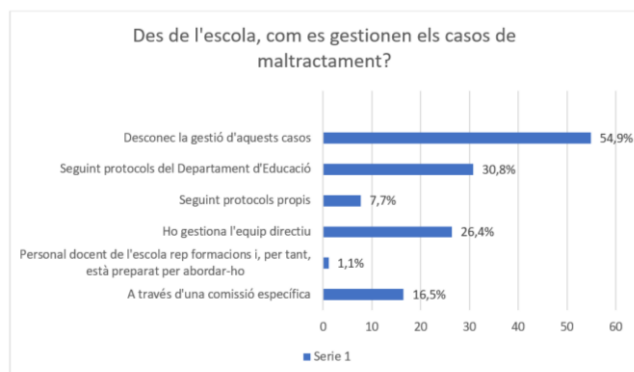

Figura 30: Gràfic 16, Com gestionen els casos de maltractament?

Seguidament, mostrarem el gràfic que ens explica, en cas de sospita, com hem d'actuar segons els docents. Amb un 91'2%, considera que, en primer lloc, hem de parlar amb la direcció ja que aquesta és l'encarregada d'activar el protocol i tot el que comporta l'actuació que, segons el *Protocol Marc*, és la gestió correcta. En canvi, un 8'8% de la mostra, creu que s'ha d'informar al claustre i la direcció, per tal de que tothom estigui alerta i, a continuació, haurem d'activar el protocol. Aquesta última opció és falsa, ja que en tot moment s'ha de preservar la intimitat de l'infant i la confidencialitat de la situació, entenent que és un tema difícil i molt dur, on es parlen i s'exposen temes molt personals.

En cas de sospita, com hem d'actuar? Tria la resposta correcta
91 respostes

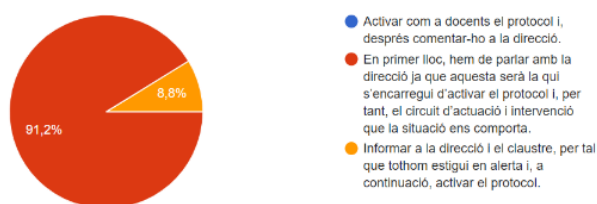

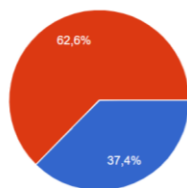
Figura 31: Gràfic 17, En cas de sospita, com hem d'actuar?

Respecte a la pregunta següent, sobre si l'actuació de les docents ha de ser la mateixa si l'abús es dona en l'àmbit escolar o en l'àmbit docent trobem els següents resultats: amb un 62'6% consideren que no, ja que dependrà de si l'abús és intra o extrafamiliar. Per al contra, el 37'4% considera que la gestió d'abusos sempre es tracta de la mateixa manera, independentment d'on es dona i deguin el protocol referent.

Tal i com podem observar al *Protocol Marc*, els circuits a seguir, canviaran depenent de quina és la persona que abusa de l'infant, si és un familiar, per exemple, al primer moment no s'avis a la família. En canvi, si l'abús és extrafamiliar, la direcció està obligada a notificar-ho a la família tant bon punt l'infant ho ha exterioritzat. És a dir, la resposta correcta és que les pautes dependran de qui executi l'abús.

Actuaries de la mateixa manera si el cas d'abús fos donat en l'àmbit escolar que en l'àmbit familiar?

91 respostes

- Si, la gestió d'abusos sempre es tracta de la mateixa manera, independentment d'on es dona, seguint el protocol referent de la Generalitat.
- No, les pautes a seguir dependran de si l'abús es dona en l'àmbit intrafamiliar o extrafamiliar, prioritant sempre la seguretat i la integritat de l'infant.

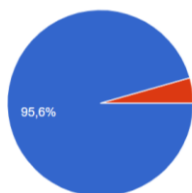
Figura 32: Gràfic 18, actuaries de la mateixa manera si l'abús fos donat en l'àmbit escolar que en l'àmbit familiar?

Tot seguit, respondrem a la pregunta de, si l'abús es dona fora de l'escola hauríem d'intervenir com a docents? El 95'6% considera que sí, ja que com a docents tenim l'obligatorietat de comunicar qualsevol situació de sospita. En canvi, el 4'4% considera que no, que en aquests casos, s'hauria de gestionar de manera externa a l'escola.

Evidentment, tal i com ha dit la majoria dels docents, amb un 95'6%, a nivell legal i segons la *Llei Orgànica 1/1996, del 15 de gener, de Protecció Jurídica del Menor i la Llei Orgànica d'Educació 2/2006*, les quals tenen lleis específiques sobre la protecció infantil, mostra explícitament l'obligatorietat de comunicar qualsevol situació que pugui fer sospitar que hi ha maltracta, i, sobretot, amb professionals que treballen amb menors. Davant tota sospita d'abusos, el docent ha de notificar-ho ja que sinó podria arribar a tenir, responsabilitats penals. Així doncs ha de comunicar els indicis i sospites fundades que té però, no estarà dins de les seves competències, avaluar l'abús sexual ni demostrar-lo ni jutjar-lo.

Si l'abús s'ha donat fora de l'escola, hem d'intervenir com a docents?

91 respostes

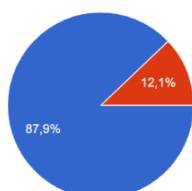
- Si, com a docents tenim l'obligatorietat de comunicar qualsevol situació que pugui fer sospitar que hi ha maltractament o abús. Per tant, tenim una responsabilitat penal.
- No, quan un abús es dona fora de l'escola, es gestiona des del propi àmbit familiar i/o sanitari.

Figura 33: Gràfic 19, Si l'abús s'ha donat fora de l'escola, hem d'intervenir com a docents?

Pel que fa al següent gràfic, que ens respon a la pregunta: *Creus que l'escola ha de tenir un protocol específic d'ASI?* La resposta ha estat, amb un 87'9% afirmativa i un 12'1% negativa, ja que consideren que el protocol sobre el maltractament infantil ja engloba aquest tipus d'abús. Tot i així, els ASI són una problemàtica social força complexa on seria recomanable tenir un protocol específic entenent les diferents casuístiques que poden sorgir als centres, tenint en compte qui és la persona que cometi l'abús i la realitat de cada escola.

Creus que l'escola hauria de tenir un protocol específic dels ASI?

91 respostes

- Si, és important tenir un específic d'abusos sexuals a la infància
- No, el protocol sobre Maltractes Infantis ja engloba aquest tipus d'abús.

Figura 34: Gràfic 20. Creus que l'escola hauria de tenir un protocol específic d'ASI?

En relació amb la pregunta anterior, les persones que van contestar que sí que s'hauria de tenir un protocol específic d'ASI l'escola (per tant, el 87'9%), els hi vam demanar que diguessin de qui hauria de ser el protocol de referència que hi ha als centres. Més de la meitat dels docents, un 64'7% creuen que ha de ser el proposat pel Departament d'Educació, el 17'6% creu que l'hauria de proposar alguna institució externa i amb el 10'6%, que hauria de ser propi de l'escola. En xifres més petites trobem amb un 2'4% que el protocol hauria de ser del municipi, i amb un 1'2%, trobem 4 propostes que han afegit alguns docents:

- Protocol propi de l'escola però adaptant-lo al d'àmbits superiors
- El del Departament, adaptat a l'escola, consensuat al CAD i a la comissió mixta de convivència
- Protocol en coordinació amb el del Departament i amb altres entitats o escoles
- Propi de l'escola però basant-se amb el proposat per una institució externa especialitzada.

Després de realitzar la meua recerca considero que, tots els protocols haurien de ser producte d'un treball del centre, bàsicament perquè la realitat de cadascun d'ells és molt diferent, encara que siguin centres amb projectes similars o dins la mateixa població. Per tant, personalment crec que les característiques de cadascuna de les escoles es veuen en el seu dia a dia i, per tant, les necessitats i casuístiques que sorgeixen són diverses. Per aquest motiu, els protocols s'haurien d'adaptar a les realitats de cada centre, partint del de la Generalitat, com a document base i podent demanar assessorament a entitats externes com Vicki Bernadet per realitzar-lo.

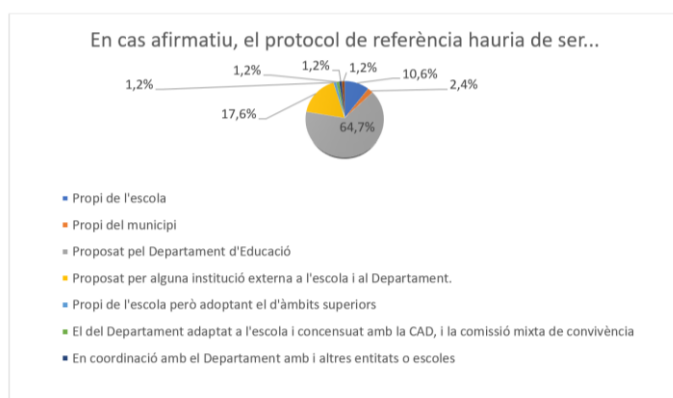

Figura 35: Gràfic 21 El protocol de referència hauria de ser...

El següent gràfic, mostra com el 85'7% han dit que no s'han trobat amb cap sospita ni cap cas. Només el 14'3% sí que han trobat un cas o han tingut sospita.

Aquests resultats són molt impactants, tenint en compte que 1 de cada 5 infants han patit abusos. Per tant, és difícil de creure que el 85'7% dels docents mai hagin viscut ni tingut cap cas ni sospita a l'aula.

T'has trobat amb alguna sospita o algun cas?
91 respostes

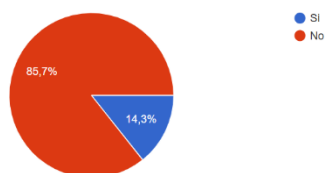

Figura 36: Gràfic 22, T'has trobat algun cas?

En relació amb la pregunta anterior, aquelles persones que han respost que sí i tenint en compte que la pregunta no era obligatòria, per tal de no incomodar ni forçar a ningú a respondre, han respost 13 persones del 14'3% sota la pregunta: En cas afirmatiu, com ho has ha gestionat?

Tal i com podem veure a la taula, hi ha hagut diferents maneres de gestionar els casos. Amb un 23'7%, trobem que la gestió on han coincidit 3 docents és comunicant-ho primer a la direcció i, després aquesta va parlar amb serveis socials i van decidir activar el protocol.

La resta de casos, segueixen i tenen en compte diferents casuístiques que poden sorgir dins d'un mateix cas, per exemple, depenent d'on es produeixi l'abús (intrafamiliar o extrafamiliar) i entenent que cada escola pot tenir circuits interns propis. Tot i així, és difícil valorar les seves actuacions tenint en compte que no coneixem el cas a la perfecció i, per tant, no podem saber, si han seguit al peu de la lletra, el *Protocol Marc*.

En cas afirmatiu, com ho has gestionat?		
OPCIONS	RESPOSTES	%
Com equip de claustre, amb assessorament extern especialitzat i amb la família de l'infant, amb xarxa amb l'ajuntament del poble i l'EAP.	1	7'69%
La família m'ho va comunicar i es va portar el cas per la comissió social que hi havia a l'escola.	1	7'69%
Com vam poder. Es va comunicar a l'equip directiu i aquest va activar el protocol de la Generalitat. En tot moment es va intentar que l'infant es sentís segur i tranquil.	1	7'69%
Comunicant-ho a la direcció, serveis socials i activant el protocol.	3	23'07%
Seguint el protocol establert, però la resposta de les administracions no ha estat l'adequada.	1	7'69%
Es va parlar amb direcció i ho va derivar a l'EAP.	1	7'69%
Informant a la direcció per activar immediatament el protocol.	1	7'69%
Informant a la tutora de les sospites per tal d'anar observant a l'alumna i indagant com actuar.	1	7'69%
Activant protocols	1	7'69%
Parlant amb l'equip directiu i amb inspecció. Depenent el cas, hem portat a l'alumna al CAP.	1	7'69%

Figura 37: Taula Gestió de casos

5.2 L'entrevista

Per tal de fer l'anàlisi d'aquesta, hem seguit un procés de codificació i categorització que podreu trobar a l'Annex 5.

Per donar pas a l'entrevista, vam iniciar-la a través d'una pregunta prèvia a les directores dels centres sobre quants anys portaven als centres exercint el càrrec; la mitjana es troba entre els 7'8 anys. Aquesta pregunta és important per valorar durant la seva trajectòria, quants casos han hagut de gestionar tenint en compte les estadístiques dels abusos.

A continuació, vam iniciar la part més formal de l'entrevista, donant pas amb una pregunta que constava de dues parts: la primera, preguntàvem a les directores si ens podrien definir el concepte d'ASI.

La veritat, és que si comparem les respostes que ens van donar amb la definició referent nostra, que apareix al marc teòric del treball, les respostes van estar molt encertades, ja que no van caure en el tòpic en cap moment que els abusos implicaven només la penetració i tocaments, tal i com va ocórrer, amb un percentatge força baix, en les enquestes a les docents. A més també, van sortir conceptes importants com la falta de consentiment, la diferència d'edat i la coerció.

Algunes de les definicions més completes i, per tant, que podríem destacar són:

- La persona entrevistada 1Q: *Per mi, un abús sexual a un infant és qualsevol aspecte que impliqui un apropament inadequat, sense consentiment i que hi pugui haver certa por i intimidació per l'infant. És a dir, el fet que t'acostis de forma intimidatòria a algú, no cal que hi hagi un tocament d'òrgans sexuals val? Simplement una carícia sense consentiment i amb cert to, doncs per mi això ja no entre dins de lo que toca.*

- La persona entrevistada 8J: *és qualsevol activitat sexual que es força, que es fa contra la voluntat d'un infant o un jove (menor d'edat) per una persona amb una diferència d'edat, un adult. També tindria en compte la diferència en les capacitats de la persona, encara que siguin adults.*

També, hem de remarcar que, en una entrevista en concret, la definició que va proposar el director, van aparèixer alguns dels falsos mites. La definició és la següent:

La persona entrevistada 3P: *doncs és l'aprofitament de l'edat, de la immaduresa i de la formació de les criatures per part d'una persona doncs que té una malaltia/vici per fer tots aquests actes, abusos mitjançant l'engany i aprofitant la feblesa física de l'infant.* En aquest cas, la part de l'oració assenyalada, seria un fals mite ja que no hi ha un perfil concret que defineixi l'abusador, per tant, la definició no seria correcta. És curiós també, que just aquest director sigui el que més anys porta exercint el seu càrrec, en concret, 22 anys. En segon lloc, trobem la segona part de la pregunta 1, que demanava a les directores, que ens anomenessin elements que podrien caracteritzar l'abús. La principal coincidència entre les respostes, contemplaven les opcions de la falta de consentiment, intimidació, abús de poder i l'asimetria d'edat, que són evidentment, elements que caracteritzen els ASI. Però, en aquest punt, hi havia certa diferència amb les persones que havien estat formades amb aquesta problemàtica social ja que, van saber anar molt més enllà. És un exemple: *La persona entrevistada 4M:*

- *Asimetria d'edat (una persona més gran abusa d'una petita)*

- *El secret. Joga un paper molt important ja que silencia l'abús.*

- *L'agressor juga amb la culpabilitat de la víctima i amb el fet que no poden explicar allò que li estan fent ja que és dolent (potser els infants no són conscients de la gravetat, perquè si l'agressor li diu que no és dolent i que és normal, que juguen, per exemple, ho normalitzen).*

- *Proximitat de l'agressor cap al nen: La majoria d'abusos venen donats per persones pròximes o de l'entorn immediat de l'infant.*

També, igual que es nota les persones que han rebut algun tipus de formació, de nou, en aquesta pregunta van aparèixer molts falsos mites, fet que denota la falta d'aquesta. És un exemple clar que, tenien molt clar el perfil de l'abusador i, també, de la persona que ha estat abusada. És un exemple: *La persona entrevistada 5CH: En quan l'abusador, mostra una gran falta d'empatia respecte la persona abusada i, la persona abusada, mostra falta de protecció de l'entorn i indefensió envers la situació i els actes.*

Altres falsos mites que van aparèixer i que un director va esmentar com a element característic dels ASI van ser: L'ambient familiar i l'entorn cultural. Els abusos no venen determinats per un estatus econòmic i social, la diferència radica en que la detecció és menys difícil en sectors de la població que estan més exposats a la intervenció comunitària, mentre que, en famílies de classe mitjana-alta, l'accés és força més complex. (Intebi, 2008; Cromer i Goldsmith, 2010). Així doncs, els ASI passen en tot tipus de famílies, independentment de la cultura.

A continuació, la següent pregunta es centrava en els indicadors. De fet, preguntàvem si en coneixien i, en cas afirmatiu, si ens podrien dir algun exemple. Amb aquesta pregunta, hi va haver diferents respostes. La *persona entrevistada 1Q*, ens va dir que no coneixia indicadors específics i, per tant, no en va esmentar. Altres directores, tot i no conèixer-los, van dir alguns exemples que, segons ells, els indicadors dels ASI no podien ser gaire diferents dels de qualsevol altre tipus de maltractament. Tot i així, la gran majoria coincidia amb l'apatia, l'aïllament de l'infant, canvis en els seus hàbits i emocionals i la introversió. Per últim, de nou, les directores que van rebre formació, van saber dir indicadors específics d'aquest àmbit:

- *La persona entrevistada 7S:*

De vegades si que mostren que estan tristos, molt apàtics, que no suporta que el toquin (no me toques que no me gusta que me toquen), s'espanten fàcilment, nens que els hi canvia el caràcter, que no volen venir a l'escola ni jugar (deixant de comportar-se amb normalitat entre cometes), nens que no mostren res i tot li va per dintre, infants que deixen de menjar

- *La persona entrevistada 4M:*

- o *Canvi d'actitud d'un nen (pots ser qualsevol dels dos extrems, que es mostri molt nerviós o, pel contrari, introvertit)*

- *Regressions (sobretot amb el tema pipi i la caca, que se'ls hi escapi quan ja ho tenien totalment controlat)*
- *Nens que es tanquen en ells mateixos*
- *Nens que sembla que ni sentin ni pateixin (apatia)*

La següent pregunta de l'entrevista, la 3, feia referència a la següent situació: Últimament apareixen als mitjans de comunicació molts casos d'ASI que durant anys no s'han detectat i sembla que la freqüència augmenti. Trobes que és una problemàtica present als centres?

Arribats a aquest punt, va ser on la majoria de directores es van deixar envair pels falsos mites, expressant frases com:

- *Els ASI no són freqüents, són casos aïllats*
- *Jo sent director, si passés me n'adonaria*

Evidentment, els ASI no són casos aïllats, 1 de cada 5 infants en pateixen, i, a més, la seva detecció és molt difícil ja que l'agressor sol manipular a l'infant i amenaçar-lo, a través del pacte de silenci (el secret). Tal i com diu la persona entrevistada 7S, sobre la pregunta de si és una problema present als centres: *Segurament que sí, tot i que no ho sabem o se sap molt poquet. Perquè les estadístiques ho diuen que, hi ha un tant per cent molt important, i això està a les escoles, perquè els nens estan a les escoles i, per tant el % també. És tan difícil que, quan ho detectem és molt greu o ha causat molts danys al nen.*

Clar si a tu no t'entra ni al pensament els abusos, no ho detectaràs. És a dir, quan una cosa no la conceps, no la veus i per tant, no existeix per tu.

Llavors, també van expressar que, si actualment semblava que la freqüència dels casos augmentés era bàsicament perquè els infants s'atreveixen a dir-ho més i alhora, perquè hi ha més consciència sobre el tema. La pregunta 4 de l'entrevista, feia referència a quin és el Protocol de Referència d'ASI a Catalunya. Gairebé, la majoria de directores no el coneixia i es justificaven dient: *Realment no el conec ja que no m'he trobat, afortunadament, amb la necessitat de fer-lo servir* o bé, dient que s'imaginaven o sabien com havien d'actuar, independentment de no tenir-lo present. Hem de tenir en compte que la direcció de l'escola té un paper clau alhora de gestionar casos d'Abús sexual infantil ja que és la seva responsabilitat activar-lo, i com a conseqüència, conèixer-lo, tot i que no s'hagin trobat amb cap cas ni sospita.

La següent pregunta, té molta relació amb la pregunta anterior, amb la única diferència que preguntàvem si les seves escoles, tenien un protocol d'ASI específic propi. Evidentment la resposta va ser que no, cap dels centres entrevistats tenia un protocol específic d'ASI propi de l'escola, tenint en compte que tampoc és obligatori per els centres elaborar-lo. Tot i així, una directora ens va explicar que des de les diferents direccions de les escoles del Vallès Occidental, s'estava treballant en un projecte, a través d'una aplicació, que podria facilitar-ne la detecció de casos i gestions des de les escoles (Projecte USAV).

Donada la resposta negativa de totes les directores, vam preguntar, llavors, quin era el seu document referent i qui ha de dur a terme aquesta intervenció. Pràcticament, amb una resposta unànime, van dir que les intervencions les havien de realitzar les direccions i, alguns documents de referència que van sortir són el NOFC (que és la normativa del centre) o bé, protocols no escrits però recurrents i coneguts per les directores, per tant, que no eren oficials ja que no estaven en paper.

A continuació, vam plantejar a les directores la següent situació: Si es detecta un cas a l'escola, quins són els passos a seguir. Aquesta situació correspon a la pregunta 6 i va portar respostes d'allò més diferents. La persona entrevistada 1Q, va remarcar molt que, abans d'activar res, intentarien fer una investigació interna al centre, per tal d'assegurar-se i duta a terme per la direcció del centre. Si la sospita fos fundada i certa, parlarien amb inspecció.

També, van remarcar la importància que en el moment de la revelació, hem d'oferir un espai d'atenció i de cura per aquest, ja que ha extret una informació molt dolorosa per a ell. Algunes propostes d'espais que han

anomenat les directores són: l'Acció tutorial o el projecte Escolta'm. Llavors, totes les directores van reconèixer que el procediment seria diferent si l'abús era donat dins o fora de la família. Per tant, els circuits canviarien i, com a conseqüència, la manera d'actuar també. A grans trets, la majoria de direccions van comentar que, el primer que farien seria trucar a la inspecció perquè els assessorés en tot el procés. A partir d'aquí, depenent el cas, alguns dels organismes que es veurien involucrats són serveis socials, la responsable de l'EAP del centre, el CAP si l'abús s'ha donat recentment, la DGAIA en casos molt extrems, els Mossos d'Esquadra i serveis jurídics.

Després de parlar de forma hipotètica com actuarien, ja que moltes de les directores van admetre no conèixer el protocol, vam aterrar el tema directament a l'escola, preguntant si en els últims deu anys havien detectat algun cas d'abús o havien tingut sospites. De les 8 directores que vam entrevistar, la meitat van afirmar haver gestionat i/o tractat amb un cas o sospita en els darrers 10 anys a l'escola. Seguidament, a les directores que ens van dir que sí que havien tractat amb un cas o una sospita, els hi vam preguntar per la gestió del cas. De nou, les gestions són força diverses ja que:

- Depèn d'on ho ha exterioritzat l'infant, hi ha hagut casos que a l'escola no ho han detectat i ha estat la família qui ha informat i, per tant, qui ha activat els protocols. Per tant, el paper de l'escola era acompanyar en aquest procés a la família i a l'infant.
- Hi ha hagut varies sospites on, després de fer investigacions internes al centre, es van desmentir la possible situació d'abús. Altres que, un cop arribat a Serveis Socials, les direccions no en van saber mai res més de la resolució final
- També, hi va haver un cas d'una directora on aquesta i la tutora, van haver d'anar a testificar després que l'infant exterioritzés haver vist al seu abusador de la infància a l'escola.
- Hi va haver un cas on la nena ho va exterioritzar a la mestra i aquesta, va parlar amb la direcció, es van activar els protocols pertinents i la tutora va haver de fer la denúncia als mossos d'esquadra i actuant, per tant, d'ofici.
- Per últim, hi ha hagut casos que s'han quedat en stand by, després de no poder demostrar amb proves més fiables per la justícia i, per tant, impedit poder actuar.

Respecte la formació, a la pregunta 8, vam demanar que ens confirmessin si havien rebut formacions tant a nivell de claustre, com la pròpia direcció. De les 8 direccions, només dues afirmen haver rebut formació específica dels ASI gràcies a la Fundació Vicki Bernadet. A més, casualment, les mateixes dues escoles són les que els mestres també han rebut formació com a claustre i, també, alguns infants.

A continuació, poso un fragment de l'entrevista, on la persona entrevistada 4M, explica la seva experiència i la manera com ha canviat la visió a l'escola, des de la formació:

Després, coses com el secret, tal i com ens va explicar la Fundació Vicki Bernadet en la seva formació, que tu ho fas amb la bona intenció del món però, fins que no t'ho expliquen, no ets conscient que pots fomentar situacions delicades i complicades per l'infant... Què diferencia un secret que li diu una mare respecte un regal pel pare, d'un secret que li demana l'abusador que li guardi a l'infant i que no ho pot dir a ningú? Una línia massa prima.

Jo crec que cap mestre de l'escola, després de les formacions, obliga a fer un peto als avis als seus fills o a perdonar-se amb una abraçada a un infant que no vol de l'aula... Totes aquestes coses, si no ens haguéssim format, no en seriem conscients i no sabries ni la gravetat que poden comportar ni com ho podríem gestionar.

La base es fer-te'n adonar, quan te n'adones, veus que pots arribar a fer molt mal amb la gestió dels vincles i amb actes que semblen inofensius, però poden perpetuar conductes complicades de gestionar en depèn quines situacions... I recordar que la formació no ha de ser només per les docents, sinó també per les famílies i els propis infants!

Les darreres preguntes, se centren en el paper de l'escola envers aquesta problemàtica social. En el cas de la següent, la 9, vam preguntar si creien que des de l'escola, tenien un paper important amb aquesta problemàtica social. Per contestar aquest apartat, recolliré dues respostes que engloben totes les opinions de les directores i són les següent:

La persona entrevistada 8J: *Crec que totes les persones que intervenim tenim un paper important. T'explico:*

- *La prevenció és important, cal està alerta dels indicis i cal evitar riscos*

- *L'Acompanyament emocional a la víctima. Cal que se senti escoltada i no jutjada, que no se senti culpable sinó el contrari, valorada per haver explicat i haver estat així de valenta.*

- *Hem de ser activadors dels protocols. Són processos durs per la víctima i per tots els implicats, amb una implicació emocional complicada, però és necessari i ho hem de fer, tenim el deure i l'obligació a fer-ho pels nostres infants.*

I com és evident, un altre punt molt important que hem de garantir com a escola és el clima positiu, segur i de confiança a les aules. Tal i com diu La persona entrevistada 1Q: *Amb tota l'escola hem de generar confiança amb l'alumnat perquè puguin verbalitzar en tot moment situacions que li desagraden, ja siguin d'aquest tipus, situacions de bullying o situacions del que sigui.*

Per tant, és molt important que des de les escoles, garantim que les aules siguin espais segurs on els infants podem fer possibles revelacions de situacions complicades, ja que l'ambient els acompanya a fer-ho i perquè hem de prendre consciència que som un observatori privilegiat i, a la vegada, uns grans referents dels nostres alumnes, que han de vetllar en tot moment pel seu desenvolupament integral i el seu benestar.

Un altre punt que marca molt el paper de les escoles és la forta invisibilització que hi ha del tema. Per aquest motiu, els hi vam preguntar per què creien que passava aquest fet i com ho podríem millorar des de les escoles. A grans trets, la majoria de les respostes anaven al voltant de tres temes:

- La mala imatge que queda per l'escola després d'un cas així. Tot i això, tal i com diu la persona entrevistada 1Q: *Però al final, també penso que és molt diferent la imatge que has pogut donar com a centre, si has pogut donar l'alarma i ho has afrontat, que si venen al centre i aquest no diu res. Penso que la imatge depèn del que fa el centre, si és un encobridor o un denunciador, doncs penso que potser no hem de tenir tanta por en denunciat aquests aspectes.*

Tal i com diu aquest director, ens hem de posicionar envers les situacions de maltractament i abús i, per tant, com a escola hem de decidir si volem ser encobridors i, per tant, perpetuar, tolerar i permetre les violències, sense garantir llavors, que l'escola sigui un espai segur i que permeti el desenvolupament integrals dels infants. O bé, en canvi, si volem ser denunciadors, prenent consciència que aquest fet no és aïllat, que és més freqüent del que pensem i, per tant, que necessitem formar-nos i sensibilitzar-nos, per dur a terme gestions que vetllin per la seguretat de l'infant en tot moment, independentment, de la imatge que doni el centre. Per tant, tal i com diu la persona entrevistada 2SA: *el paper de les escoles en el futur és donar molta més importància a tot el treball de la prevenció, coeducació i igualtat ja que són la base per evitar que hi hagin agressions de tota mena (siguin sexuals o no).*

- La por i la inseguretat que comporten aquestes situacions. Moltes vegades, tal i com ens han exterioritzat, mostren por per equivocar-se i haver pogut fer patir a la persona acusada d'abusar o fer passar un tràngol complicat a l'entorn de l'infant.
- Tal i com deia la persona entrevistada 8J: *Crec que el sexe i l'abús encara és un tema tabú, i socialment s'invisibilitza.*

Respecte aquest últim punt, podem justificar-lo des de la vessant penal, tal i com hem comentat al llarg del treball, on davant tota sospita d'abusos, el docent ha de notificar-ho ja que sinó podria arribar a tenir, responsabilitats penals. Així doncs ha de comunicar els indicis i sospites fundades que té però, no estarà dins de les seves competències, avaluar l'abús sexual ni demostrar-lo ni jutjar-lo. O bé, també podem parlar des

de l'ètica. Una docent s'ha de comprometre amb el problema. Existeix una responsabilitat compartida per totes, per evitar o intentar combatre els efectes d'aquest problema social i la posició on es troben, els obliga a adoptar un paper actiu davant d'aquests fets

La darrera pregunta de l'entrevista, fa referència a de cara el futur, quins canvis creuen que haurien de fer les escoles per abordar aquesta problemàtica. Les opinions de les 8 directores queden recollides en els següents punts:

- *Si és una cosa institucional, millor ja que així s'assegura que tothom s'hi posi, es formin, es conscienciïn. I si arriba per la institució es millor.*
- *Que el Departament ofereixi més recursos i eines per les escoles envers aquesta problemàtica.*
- *Que es parli sobre el tema a les aules, però que ens ensenyin a com parlar-ho, l'educació sexual, per exemple. Depenen les realitats culturals, hi ha moltes reticències envers depèn de quins temes, llavors s'ha de tenir tacte i saber-ho fer.*
- *Hi ha d'haver mesures de prevenció, formacions, tallers i xerrades per la comunitat en general*
- *Que la justícia sigui consistent, la justícia necessita canvis i entendre que l'abús va molt més enllà de la penetració!*
- *Que aparegui recollit al Projecte de Convivència de l'escola, per tal de treballar-ho i posar-ho sobre la taula, buscant activitats, recursos, dinàmiques, etc.*
- *Potenciar l'empoderament dels infants, per tal de formar a persones crítiques i fortes, que s'atreveixin a combatre contar aquestes situacions tant freqüents.*
- *Dedicar més hores a les accions tutorialis i no tantes a les matemàtiques! Espais com les accions tutorialis podrien afavorir la revelació de casos ja que genera un clima acollidor i de confiança pels infants*
- *Canviar la mirada adultocentrista que imposem als infants, mostrant-nos sempre com a figura d'autoritat i de poder.*

En definitiva, tal i com hem pogut veure amb aquesta pregunta, ens queda molt camí per fer i, per tant, per recórrer. Tot comença a partir d'un punt de sortida que és clar i més que evident: la formació i sensibilització de la societat envers aquest problemàtica social. Tal i com deia la persona entrevistada 5CH: *Ens falten eines per protegir als infants, crec que és un gran fracàs com a societat que no defenem als més fràgils i vulnerables.* Per tant, al cap i a la fi, des de les escoles tenim un paper molt important i una gran responsabilitat per combatre amb els ASI, i ha quedat molt visible al llarg de tot el treball. Però, també és cert que és difícil actuar a contracorrent, per tant, és responsabilitat de tota la societat en general, deixar de perpetuar els falsos mites per entendre que l'abús sexual infantil, forma part del nostre dia a dia. Malauradament, per arribar a aquest punt com a comunitat, tal i com diu la persona entrevistada 7S: *hem de ser conscients que l'estadística hi és i que dels 25 infants que hi ha a l'aula, potser hi ha 5 que ho viuen i ho pateixen, i has de pensar que hi són i que hem de mirar per veure-ho. Si no mires, no ho veurem.*

Per finalitzar, aquest apartat realitzarem un DAFO per tal de sintetitzar els resultats dels instruments emprats a la recerca:

	INTERN	EXTERN
	DEBILITATS:	AMENACES:
Negatius	-Poca formació i sensibilització per part del professorat envers aquets tema. -No coneixen el protocol de referència dels ASI a Catalunya (<i>Protocol Marc</i>). Les directores ho justifiquen	-No és obligatori tenir un protocol propi de l'escola envers els ASI igual que tampoc ho és, rebre formació específica. -En quan als recursos, les escoles en proposen nombrosos però, consideren que necessiten ajuda alhora d'adaptar-

	<p>explicant que, com afortunadament no s'han trobat cap cas, no l'han necessitat.</p> <p>-Encara avui dia hi ha falsos mites presents a les escoles i entre les docents.</p> <p>-En quan la gestió de casos, la majoria de persones (85'7%) enquestades no ha detectat cap cas. A més, moltes de les docents expliquen que hi ha hagut diferents gestions, depenent la casuística i els propis circuits interns que les direccions han establert (res en paper ni oficial).</p> <p>-Les docents, en la seva majoria, no coneixen entitats i/o associacions especialitzades amb aquest tema. La principal que han identificat ha estat Vicki Bernadet.</p>	<p>los a les aules i, també, formació per saber portar eines per poder treballar aquest tema.</p> <p>-La invisibilització dels ASI per part de la societat. Aquesta ve donada per: la por a la imatge que pugui quedar a l'escola, perquè el sexe és un tema tabú (per tant els ASI també) i per la por i la inseguretat que comporten aquestes situacions.</p>
	FORTALESES:	OPORTUNITATS
Positius	<p>-Identifiquen el concepte d'ASI</p> <p>-Reconeixen elements que caracteritzen els ASI</p> <p>-Identifiquen els diferents tipus de maltractament infantil</p> <p>-Les docents són conscient que el paper d'aquestes i de les escoles és molt important amb la detecció, prevenció i actuació dels ASI (pràcticament el 99% ho afirmen).</p> <p>-La gran majoria dels docents són conscients que, depenent d'on es doni l'abús (si és intrafamiliar o extrafamiliar) han d'actuar sempre, tenint en compte els diferents circuits.</p> <p>-En general, les docents saben identificar els indicadors específics dels ASI. Tot i així, de vegades, els confonen amb els d'altres tipus de maltractaments.</p> <p>-A les escoles, la prevenció, majoritàriament es treballa a través de recursos com són: Potenciant l'educació socioemocional, afectiva i sexual en totes les edats, creant un clima comunicatiu i de confiança a les aules i, per últim, promovent actituds relacions positives entre tots els membres de la comunitat educativa</p> <p>-Els principals organismes que han reconegut i/o que han treballat amb ells són: Inspecció, Serveis Socials, Mossos d'Esquadra, EAP, DGAIA i serveis jurídics.</p> <p>-En cas de sospita, les docents tenen clar a qui s'han de dirigir per activar o alertar sobre qualsevol situació: a la direcció de l'escola</p>	<p>-Les docents creuen amb la importància de tenir un protocol específic dels ASI a les escoles</p> <p>-Més de la meitat de les escoles creuen que la prevenció s'hauria de treballar des d'infantil a les aules.</p> <p>-Projecte USAV. Les diferents direccions de les escoles del Vallès Occidental, s'estava treballant en un projecte, a través d'una aplicació, que podria facilitar la detecció de casos de maltractament infantil i gestions des de les escoles.</p> <p>-Aprofitar les formacions, tallers i xerrades que ofereixen les associacions, entitats o fundacions respecte aquest tema (és un exemple Vicki Bernadet).</p>

Figura 38: DAFO Resultats

6. CONCLUSIONS

Tot aquest treball, neix a partir del següent supòsit de partida: *Els docents no tenen la formació ni el coneixement suficient sobre els protocols i indicadors que permeten detectar els possibles casos d'abús sexual infantil a les aules.* En general, el supòsit si que es compleix ja que els professionals, tal i com hem vist a l'anàlisi de resultats, no tenen formació ni coneixen quin és el protocol de referència. Tot i així, si ens referim als indicadors, les docents han mostrat que els saben identificar, per tant, es desmenteix aquesta part. A partir d'aquí, arrel d'aquest supòsit, van sorgir els meus objectius del treball. Arribat aquest moment, haurem de valorar la seva consecució.

L'objectiu general de la investigació parteix, com ja he comentat anteriorment, del supòsit de partida i aquest, pretén analitzar el grau de coneixement que tenen les docents d'educació infantil i primària sobre la prevenció, detecció i intervenció en casos d'abús sexual infantil. Per filar una mica més prim, vam plantejar-nos una sèrie d'objectius específics que ens ajudaran a analitzar més detalladament la nostra investigació. El primer objectiu que tenim, vol *descriure els coneixements de les docents sobre l'abús sexual infantil, els seus indicadors i els protocols existents*.

Les docents del Vallès Occidental, tal i com hem pogut veure en els resultats tan de l'entrevista a les directores com amb l'enquesta a les docents, desconeixen el protocol de referència de Catalunya sobre els ASI. És cert que les docents no han de ser les encarregades d'activar els protocols, ja que aquest paper és de la direcció del centre, tal i com fa referència el *Protocol Marc* però, si que és la seva responsabilitat detectar i reconèixer els possibles casos que hi ha a les aules. També, hem de prendre consciència que des de les direccions de les escoles, no s'haurien d'esperar a tenir un cas al centre per conèixer el protocol de referència dels ASI, és la seva responsabilitat i deure com a directora, conèixer els documents amb els quals hauran de treballar i vetllar pel desenvolupament integral dels infants de l'escola. Per tant, aquesta part de l'objectiu no s'ha assolit ja que les docents no coneixen el protocol de referència dels abusos sexuals infantils.

Molt lligat amb el punt anterior, trobem els indicadors, ja que per poder detectar un cas d'abús, prèviament hem hagut de tenir uns indicis i, per tant, hem hagut de reconèixer els indicadors específics dels abusos sexuals infantil. Així doncs, les docents, tal i com hem vist als resultats reconeixen els indicadors dels ASI que hem proposat i que estaven extrets de la taula d'indicadors del marc teòric. Però, per la contra, les directores mostraven més dificultats i van reconèixer i verbalitzar que no hem sabien dir indicadors específics dels ASI i, per tant, que em deien del maltractament infantil en general. Aquest fet, pot haver esdevingut ja que les docents, a l'enquesta, tenien propostes i, per tant, una idea de la qual partir. En canvi, les directores no van tenir cap indicador de referència, fet que va comportar que van haver de dir-ho a través de la noció que tenien sobre el tema, el qual per moltes, era pràcticament cap ja que no havien rebut formació específica. Per tant, una proposta de millora del meu treball seria readaptar l'entrevista o l'enquesta, per tal de garantir igualtat d'oportunitats entre docents i directores.

Així doncs, tal i com s'explica al marc teòric, hauríem de tenir en compte també que, els indicadors que apareixien a l'enquesta són inespecífics fora d'un context i en la seva majoria poden respondre a altres problemàtiques, per tant no són exclusius ni definitoris de l'abús sexual. Tot i així, hem d'estar alerta i esbrinar si la situació que estem observant és abús sexual o pot ser un altre tipus de maltractament, seguint amb una observació atenta ens els diversos espais on l'infant desenvolupa el seu dia a dia.

Per tant, l'objectiu s'ha complert tot i que els resultats han estat negatius. Les professionals no coneixen el protocol referent, però si han mostrat coneixements bàsics envers els ASI i els seus indicadors, sobretot aquest últim punt, per part les docents.

El següent objectiu, pretén descriure les mesures que implementen les escoles del Vallès Occidental per prevenir els abusos sexuals a infants. La persona entrevistada 2SA va dur a terme la següent reflexió: *ara diré una cosa que queda molt malament, però pel que jo m'imagino poques escoles tracten en el seu dia a dia i en les seves planificacions aspectes que tinguin a veure amb tot això. Perquè nosaltres, que som una escola que intentem estar molt al capdavant i tenim les orelles posades en molts llocs, ho vaig comparant quan parles amb altres direccions, i com que el dia a dia a les escoles és molt intens...Al final aquests temes es queden molt renegats a alguna persona que ho fa o, fins i tot, en un segon pla*.

Tot i això, segons els resultats de l'enquesta i després d'entrevistar les directores, hem pogut observar que les docents, principalment treballen la prevenció oferint una educació socioafectiva, sexual i emocional, garantint un clima de confiança a l'aula on les relacions entre els membres de la comunitat, siguin segures i positives i, també, per últim, creuen importants els espais de tutoria individuals, el projecte Escolta'm, l'acció

tutorial, que permet tenir trobades amb grups d'infants més reduïts, on aquests poden sentir-se més còmodes i exterioritzar allò que necessitin, fins i tot, una situació de maltractament. Aquests recursos que han esmentat, són eines essencials per a treballar la prevenció, tal i com hem pogut veure al llarg del treball. També, volia esmentar un fet que m'ha impactat i té molt a veure amb la visió de les docents i les directores: a l'enquesta amb un alt percentatge ha sortit que, un dels recursos principals que es treballa des de les escoles és l'educació sexoafectiva amb els infants. En canvi, les directores reclamen la importància de parlar sobre sexualitat de manera més oberta a les escoles, amb l'ajuda de formacions pertinents i adaptant-se a cada edat, podent treballar així el consentiment, la sexualitat, la intimitat, entre altres temes que podrien evitar moltes situacions d'ASI.

Per últim, un dels elements que falten en aquest apartat, i que en l'enquesta ha sortit amb els percentatges més baixos i, en canvi, les directores li han donat molta importància són les formacions tant per famílies com per el personal docent, ja que per prevenir primer has de conscienciar-te envers la problemàtica i com hem vist als resultats del treball, hi ha un percentatge molt baix de docents formats en aquest tema.

Per tant, tot i que aquest objectiu si que s'ha assolit, ja que el llistat de recursos proposats per a treballar la prevenció tant per mestres i directores, com els proposats al marc teòric, coincideixen, hi ha altres recursos que també són molt necessaris i es treballen poc segons els resultats tractats, com són les orientacions per les famílies i les formacions pels docents.

El tercer objectiu, correspon a descriure les mesures que implementen les escoles del Vallès Occidental per detectar els abusos sexuals a infants. Partint que, la majoria de les docents desconeix quin és el protocol de referència i, no en tenen majoritàriament de propi de l'escola, ens trobem amb la següent reflexió d'un director que és molt clara i directa: *Parlem d'oïda, del que hem llegit, però crec que és un tema prou important el qual ens hauríem de formar, perquè per saber detectar, primer has de saber què has de detectar.* Òbviament, tal i com diu la persona entrevistada 3P, per saber detectar, prèviament hem de saber què hem de detectar i aquest fet només s'aconsegueix formant-nos com a docents i prenen consciència que és una problemàtica present a les aules. Llavors, si ens referim als indicadors, com ja hem comentat anteriorment, les docents els han reconegut i, les directores han mostrat certes dificultats. Però, si analitzem la gestió dels casos detectats a les escoles, si ens basem en que en teoria les docents saben reconèixer els indicadors i que les estadístiques afirmen que 1 de cada 5 infants pateixen abusos, s'han detectat pocs o quasi bé inexistent casos, amb la proporció de mestres que han participat tant amb l'enquesta com amb l'entrevista, fet que ens fa replantejar-nos si realment, sabem detectar casos d'ASI a les nostres aules.

A més, en la gestió dels possibles casos, he pogut detectar que tot i que no hi ha un protocol específic i propi de l'escola sobre els ASI, cada escola funciona a partir de circuits interns que s'han vist reflectits en les diferents maneres de gestionar els casos tant de l'enquesta com a les entrevistes i, on també involucren organismes diferents, depenent del vincle que tenen amb la persona que ho gestiona.

Per acabar aquest apartat, m'agradaria fer referència als falsos mites. Més de la meitat de les docents els han sabut identificar pràcticament tots, considerant que cap afirmació era correcta, tal i com podem veure en els resultats de l'enquesta. Les directores, per la contra, en les seves entrevistes han justificat molts fets amb els falsos mites. Per tant, la conclusió d'això és que encara ens queda molta feina per fer; els falsos mites influeixen la detecció dels ASI i, en general, l'abordatge d'aquesta problemàtica i la seva sensibilització.

El quart objectiu, fa referència a descriure les mesures que implementen les escoles del Vallès Occidental per intervenir en casos d'abusos sexuals a infants. Tot i que cap escola té un protocol específic dels ASI, la gran majoria quan han d'intervenir contacten primerament amb inspecció perquè les assessori i, depenent el cas, activaran un tipus de circuit o un altre i, també, com a conseqüència alertaran a diferents organismes que estan involucrats com són: Serveis Socials, Mossos d'Esquadra, l'EAP i/o DGAIA i el CAP si s'escau. Seria interessant, de cara al futur, que les escoles elaboressin el seu propi protocol d'ASI, ja que s'adequaria

molt més a la realitat de l'escola i a la necessitat dels seus infants. Evidentment, tot protocol propi, ha de partir del protocol de referència de la comunitat autònoma. Per poder realitzar el seu protocol propi, podrien comptar amb l'ajuda d'entitats i/o associacions que ofereixen aquest tipus d'assessorament. Cal destacar que moltes escoles i docents han valorat que alhora d'intervenir, han de posar a l'infant al centre, oferint-li un espai segur i de cures, on no s'ha de sentir culpabilitzat sinó valorat per l'acte tant valent que ha fet.

Després d'analitzar si s'ha aconseguit la consecució dels objectius, m'agradaria parlar sobre la meua principal limitació alhora de fer aquest treball: La participació per part de les escoles tant per l'entrevista com per l'enquesta. Sóc molt conscient de la feina que hi ha a final de curs i donat que l'enquesta es va enviar al maig, les escoles anaven força atabalades. A més, també és cert que el tema que tracto a la recerca és molt tabú i que la detecció de casos a les escoles està sota mínims respecte l'estadística.

A continuació, explicaré un fet que canviaria si ara mateix hagués de tornar a començar a fer el TFG o també, si el pogués continuar fent tenint un període més ampli de temps. Durant el treball no parem de repetir que no és només feina de les docents detectar casos d'abús sexual, per aquest motiu, una altra perspectiva que hagués estat interessant tenir en compte és tant la de les monitores de menjador com la de les famílies. Per una banda, en el cas de les monitores de menjador, com a proposta de millora, hagués estat interessant realitzar una enquesta que valorés la seva perspectiva i que ens servís per comparar també, la gestió que tenen i el protocol amb el qual s'han de basar per abordar aquests casos. Per altra banda, la perspectiva de les famílies també hagués estat interessant conèixer-la per veure en quin punt es troben envers aquesta temàtica. D'aquesta manera, seria una investigació més completa i que té en compte tots els punts de vista de la comunitat educativa, ja que els ASI són un problema social que ens afecta a totes.

Per concloure, és evident que aquest tema és molt complex i que la responsabilitat no recau únicament en les escoles, sinó en tota la societat. Però no podem eximir-nos i seguir mirant cap a un altra costat quan aquests fets succeeixen a les aules.

Segons *Save the Children (2001)*:

Existeixen barreres a la nostra societat que contribueixen a que aquestes situacions segueixin ocultes i, per tant, que dificultin la detecció. Les pors de la societat envers aquest tema, generen actituds defensives, de rebuig i de silenciament. La vergonya i la impossibilitat de comprendre que alguna cosa així succeeixi comporta un aïllament encara més gran per els infants víctimes d'abús sexual infantil, a qui els deixem moltes vegades, sols davant el problema.

Arribats a aquest punt, qui té el valor de negar aquest fet i de creure que com a docents no tenim un paper important? Jo, personalment, he volgut fer aquets treball per visibilitzar aquesta realitat i per intentar, el dia de demà, ser una mestra que anys més tard, no pugui tenir el remordiment de dir que a mi se'm va passar per alt aquell cas...No s'ho mereixen.

7. PROPOSTES DE MILLORA

Analitzar la informació obtinguda per millorar la resposta de les escoles davant d'aquesta problemàtica és el meu últim objectiu del treball i el qual, es trobarà reflectit en el següent apartat.

A continuació, mostro una sèrie de propostes que ens podrien garantir millores en la prevenció i detecció dels abusos sexuals infantils:

- La creació de programes de prevenció que formin a tota la comunitat, no només als docents ja que és una problemàtica social que ens afecta a totes. Tot i així, si ens centrem en el nostre cas, les docents, necessiten formació per a poder abordar i prendre consciència sobre aquesta problemàtica social que és present a les aules, ja que són persones que passen molt temps amb els menors i, per tant, que podrien detectar canvis bruscos en els infants i en la seva conducta. No podem oblidar que l'escola és un espai privilegiat d'observació i detecció de maltractaments. Per aquest precís motiu, és molt important que la formació vagi dirigida cap a les docents ja que com hem vist als resultats, un 91'2%

no ha rebut mai cap tipus de formació sobre el els ASI, tenint en compte, la seva posició d'observatori privilegiat i d'entorn segur i de protecció que comporten per els infants.

- El coneixement de diferents tècniques per l'atenció, diagnòstic i tractament dels abusos sexuals a la infància basades en el joc i la creativitat. Per exemple, a través del joc simbòlic, on els infants poden recrear o exterioritzar situacions que han viscut.
- La creació de programes de prevenció per els menors de totes les edats, en el marc d'educació sexual, per tal que adquireixin coneixements, vocabulari i un clar concepte de què és l'abús sexual i que no hauríem de permetre ni tolerar que ens fessin. També, hauríem de revisar-nos les conductes assumides que tenim les persones, com per exemple els secrets, ja que moltes vegades l'abusador utilitza aquest fet amb la víctima per perpetuar el silenci, a través del seu vincle emocional i la manipulació. És a dir, un secret mai pot implicar cap perill ni vulnerar la seva persona. També, un altre fet que ens hauríem de revisar des de les escoles és el dret a decidir dels infants. És a dir, si un infant es baralla amb un altre i aquest, a l'hora de perdonar-se, no vol fer una abraçada, ho hem de respectar, igual que si no li vol fer un petó a la mestra o a la mare també, prenguem consciència de la importància del consentiment a partir dels petits gestos del dia a dia i tenint en compte que, les actituds envers el contacte físic, es poden veure influenciades per la situació d'abús que l'infant està patint.
- Des de les escoles, hem de crear i tenir una bona xarxa de recolzament en el cas que es doni un abús, tan per l'infant com per la família (en el cas que l'abús no sigui intrafamiliar evidentment, ja que llavors, com a docent haurem de mantenir una actitud neutral davant l'infant). Aquesta xarxa ha de tenir en compte els següents fets: en tot moment hem de donar credibilitat i escoltar atentament allò que diu l'infant sense interrompre'l ni jutjar-lo, hem de desculpabilitzar al menor i normalitzar la situació des de la calma tot controlant les nostres reaccions que podrien alarmar-lo de més. Per aquest motiu, agrairíem a l'infant la confiança que diposita en nosaltres explicant-nos aquest fet i li deixarem molt clar que el nostre objectiu és ajudar-lo (sense prometre res que no puguem complir) i protegir-lo.
- Hem d'ensenyar a la comunitat a aprendre a observar. Com ja he dit anteriorment, docents i família són els que passen més temps amb els menors i, pot haver-hi canvis o indicadors, que si s'han treballat i es coneixen, poden ajudar a la detecció d'abusos i, per tant, a la protecció d'aquell infant. Recordem que 1 de cada 5 infants pateixen abusos sexual i, dels 3 als 12 anys, estan als centres escolars; posem als infants al centre i conscienciem-nos que els ASI estan presents a les aules.
- Treballar amb l'ajuda de guies pedagògiques o fundacions especialitzades, que se centren en l'àmbit dels abusos i que plantegen maneres d'abordar-lo des de les aules i recursos, per a totes les edats. Alguns exemples poden ser:
 - o *Sentir que sí, sentir que no: Prevenció de l'abús sexual infantil, elaborat per l'Ajuntament de Barcelona, al setembre del 2018*
 - o *Fundació Vicki Bernadet*
 - o *L'ACASI (Associació contra els abusos sexuals infantils a la infància)*
- De cara a les institucions mèdiques, seria recomanable afegir a les entrevistes una pregunta tan simple com: Hi ha algú que t'hagi fet o t'estigui fent mal, que et faci passar-ho malament i que et demana que ho guardeu com un secret? Si la resposta és que sí, ha de tenir les eines per a gestionar la situació i aclarir-li que, expliqui el que expliqui el creurem i que estem aquí per ajudar-lo. A més, els metges i forenses han de conèixer
- també, els indicadors corporals dels abusos.
- La justícia hauria de fer un replantejament sobre el que implica realment l'abús sexual infantil. És a dir, l'abús sexual no només és la penetració, també és qualsevol acte amb caire sexual que es faci als

menors, sense el seu consentiment ja que no estan preparats per afrontar-ho. La justícia d'aquest país hauria de mostrar baixa o pràcticament cap tolerància envers els abusos sexuals infantils.

8. BIBLIOGRAFIA

- ACORD GOV/79/2016, de 14 de juny del 2016, pel qual s'aprova el *Protocol d'actuació entre el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies i el Departament d'Ensenyament, de prevenció, detecció, notificació, derivació i coordinació de les situacions de maltractament infantil i adolescent en l'àmbit educatiu*. (2016). *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 7143, de 16 de juny de 2016, Recuperat de:
<http://xtec.gencat.cat/ca/centres/projeducatiu/convivencia/protocols/maltractament-infantil-adolescent/index.html>
- ACORD GOV/97/2017, de 18 de juliol, pel qual s'aprova el *Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya*. (2017). *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 7416, de 20 de juliol de 2017, p. 5. Recuperat de:
https://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematicas/07infanciaiadolescencia/DEST_columna_dreta/documents/Protocol-Marc-Maltractament-IA.pdf
- Acuña-Navas, M. (2014). *Abuso sexual en menores de edad: Generalidades, consecuencias y prevención*. *Scielo*, 31 (1), 57-69. Recuperat de:
https://www.scielo.sa.cr/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1409-00152014000100006&lng=en&nrm=iso&tlng=es
- Alonso, J.M, Font, P., Val, A. (2000). *Ep no badis! Programa comunitari de prevenció de l'abús sexual i altres maltractes infantils*. Recuperat de:
<http://www.alonsovarea.com/pdfs/ep%20Guia%20pedagogica%20escoles.pdf>
- Bentovim, A. (1988): *Child sexual Abuse within the Family*. London.
- Calvete, I. (2011). *Técnicas para la detección y evaluación de los abusos sexuales en menores*. Recuperat de: <https://www.ucasal.edu.ar/contenido/2017/ifu/pdf/15-Tecnicas-para-la-deteccion-y-evaluacion-de-abusos-sexuales-en-menores.pdf>
- Cantón, J. y Cortés, M.R. (1998) *Malos tratos y abuso sexual infantil*. Ed. Siglo XXI. Madrid.
- Chas, M. D., Diz, M. C. M., Fernández, A. I., & Rivero, M. R. (2000). *Diferencias sexuales en las víctimas de abusos*. 6 (4). Recuperat de:
https://ruc.udc.es/dspace/bitstream/handle/2183/6778/RGP_6-12.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Consell Comarcal del Vallès Occidental (s.f.). *La comarca*. Viu el Vallès, Turisme del Vallès Occidental. Recuperat de: <http://visitvalles.com/ca/la-comarca/> Consultat el dia: 27 de febrer del 2021
- Departament de Promoció de la Infància, Ajuntament de Barcelona(2019). *Programa per a la prevenció i l'atenció de l'abús sexual infantil: 'Document marc'*. Recuperat de:
<https://ajuntament.barcelona.cat/drets-socials/sites/default/files/arxius-document/programa-prevencio-atencio-abus-sexual-infantil.pdf>

- De Paul, J., Pérez, A., Paz, P., Alday, N. y Mocoroa, I. (2002). *Recuerdos de maltrato infantil en maltratadores y potencial de maltrato en víctimas de maltrato físico y abuso sexual*. *Psicothema*, 14 (1), 53-62. Recuperat de:
<http://psicothema.com/pdf/686.pdf>
- Fernández, R., Lameiras, M. y Failde, J.M. (2008). *Estrés postraumático y nivel de bienestar vital en víctimas no recientes de abusos sexuales infantiles*. *Sexología integral*, 5(2), 62-69. Recuperat de:
https://www.bienestaryproteccioninfantil.es/imagenes/tablaContenidos03SubSec/articulo_Maria%20Lameiras%20sobre%20abusos%20sexuales.pdf
- Finkelhor, D. (1999). *Victimología infantil, violencia contra niños*. *Ariel*. 149-218. Recuperat de:
https://scielo.isciii.es/scielo.php?pid=S1135-76062006000100006&script=sci_arttext&tlng=en
- Finkelhor, D.(1994). *The international epidemiology of child abuse*. *Child Abuse Neglect*, 17, 67-70. 23.
- Fontarigo, R., Pérez-Lahoz, V., & González-Rodríguez, R. (2018). *El abuso sexual infantil: opinión de los/as profesionales en contextos educativos*. *Revista Prisma Social*, (23), 46-65. Recuperat de:
<https://revistaprismasocial.es/article/view/2764/2910>
- Fundació Vicki Bernadet. (s.d.) *Abús sexual infantil: prevenció-sospita-actuació*. Recuperat de:
http://recursos.escoltes.org/wp-content/uploads/2018/03/Material-complem-formacio-ASI_FVB-2.pdf
- Fundesplai (2016, 7 de juny). *Abusos sexuales infantiles: Protocol de prevenció i actuació*. Fundesplai Món Escolar.
<https://escoles.fundesplai.org/blog/lleure/abusos-sexuals-infantils-protocol-de-prevencio-i-actuacio/#tipus>
- García, A.(2017). *Evaluación psicosocial del abuso sexual infantil: factores de riesgo y protección, indicadores, técnicas, y procedimientos de evaluación*. *Apuntes de psicología*, 34(2-3), 201-209. Recuperat de :
<http://www.apuntesdepsicologia.es/index.php/revista/article/view/611/457>
- López, F., Carpintero, E., Hernández, M., Martín, M.J. y Fuertes, A. (1995). *Prevalencia y consecuencias del abuso sexual al menor en España*. (19) 1039-50
- Medina Candela, S., & Alvarado Belisario, N. D. (2019). *Claves contextuales y variables relacionadas con la victimología del abuso sexual infantil*. Colombia: Trabajo de final de grado. Recuperat de:
https://repository.ucc.edu.co/bitstream/20.500.12494/12787/1/2019_victimologia_abuso_sexual.pdf
- Mirta Lojo (2018, Setembre). *Sentir que sí, sentir que no: Prevenció de l'abús sexual infantil*. Recuperat de:
https://ajuntament.barcelona.cat/infancia/sites/default/files/guia sentir_ca_acc_2_0.pdf

- Montero, A.(2018). *Rompiendo las barreras de la investigación:La utilización de una metodología mixta en la investigación social*. 8, 164-184 Recuperat de:
<http://186.3.32.121/bitstream/48000/14221/1/Cap.8La%20utilizaci%c3%b3n%20de%20una%20metodolog%c3%ada%20mixta%20en%20la%20investigaci%c3%b3n-.pdf>
- Noemí Pereda (2010) *Entrevista a Noemí Pereda: Els monstres de casa meva*. [Vídeo]. Vimeo .
<https://vimeo.com/10215646>
- Pereda, N. (2006). *Malestar psicológico en estudiantes universitarios víctimas de abuso sexual infantil y otros estresores*. Barcelona: Tesis doctoral. Recuperat de:
<https://www.tdx.cat/handle/10803/2533#page=1>
- Pereda, N. (2009). *Consecuencias psicológicas iniciales del abuso sexual infantil*. *Papeles del psicólogo*, 30(2), 135-144. Recuperat de:
<http://www.papelesdelpsicologo.es/pdf/1702.pdf>
- Pérez, A., Lucas, B., & Pascual, M. T.(2011). *El papel del maestro y la escuela en la Protección Infantil: Detección de casos y notificación en los servicios de protección infantil en La Rioja*. *Contextos Educativos. Revista de Educación*, (14), 85-100. Recuperat de:
<https://publicaciones.unirioja.es/ojs/index.php/contextos/article/view/641/604>
- Puleo, A. (2005). *El patriarcado: ¿una organización social superada*. *Temas para el debate*, 133, 39-42.
- Rodríguez, J. (2003). *Paradigmas, enfoques y métodos en la investigación educativa*. *Investigación educativa*, 7(12), 23-40. Recuperat de:
<https://revistasinvestigacion.unmsm.edu.pe/index.php/educa/article/view/8177/7130>
- Russo, G. S., & González-Torres, M. (2019). *Desafíos del sistema educativo frente al abuso sexual en la infancia*. Recuperat de:
<https://www.redalyc.org/jatsRepo/3845/384561670002/html/index.html>
- Sáez, G. J. (2015). *Aproximación histórica a los abusos sexuales a menores*.(29), 137-170. Recuperat de:
<https://www.ehu.eus/documents/1736829/5274977/07+Saez>
- Sánchez, F., (2020). *Abusos sexuales. Familia*. *Revista de Ciencia y Orientación familiar*, (58), 133-148.
- (s.n.)(2020, 25 de gener). *¿Que és la indemnidad sexual?.* Dudas legislativas.
<https://dudaslegislativas.com/que-es-la-indemnidad-sexual/>
- Save the children (2017, Setembre 20). *Ojos que no quieren ver*. Recuperat de :

https://www.savethechildren.es/sites/default/files/imce/docs/ojos_que_no_quieren_ver_27092017.pdf

- Subijana, I. (1999). *La victimología infantil: niños víctimas de agresión sexual y sistema judicial*. 13, 67-84. Recuperat de:

<https://www.ehu.eus/documents/1736829/3343253/Eguzkilo+13-8.+Subijama+Zunzunegui.pdf>

- Velázquez, M., Delgadillo, L. G., & González, L. (2013). *Abuso sexual infantil, técnicas básicas para su atención. Reflexiones*, 92(1), 131-139. Recuperat de:

<https://www.redalyc.org/pdf/729/72927050010.pdf>

9. ANNEXES

Annex 1: Marc legal dels Abusos Sexuals Infantils

A NIVELL INTERNACIONAL
<ul style="list-style-type: none">- Convenció sobre els Drets dels Infants de les Nacions Unides, aprovada per l'Assemblea General el 20 de novembre de 1989.- Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat de les Nacions Unides de 13 de desembre de 2006.- Les Observacions del Comitè de Nacions Unides de Drets dels Infants, sobretot les observacions núm. 13 sobre “el dret del nen a no ser objecte de cap forma de violència”, núm. 14 sobre “el dret de l’infant que el seu interès sigui una consideració primordial”, i núm. 12 sobre “el dret de l’infant a ser escoltat.”

Figura 39. Marc legal a nivell internacional elaborat a partir del *Document Marc* (2019)

ÀMBIT EUROPEU
<ul style="list-style-type: none">- Carta europea dels drets de l’infant (DOCE núm. C241, de 21 de setembre de 1992).- Conveni del Consell d’Europa per a la protecció d’infants contra l’explotació i l’abús sexual, adoptat a Lanzarote el 25 d’octubre de 2007. (BOE núm. 274, de 12 de novembre de 2010)- Conveni del Consell d’Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica del 2011.- Declaració comuna del Parlament Europeu i del Consell sobre l’entabanament de menors amb finalitat sexual (DOCE CE 131 de 8 de maig de 2013).- Directiva 2011/36/UE del Parlament Europeu i del Consell relativa a la prevenció i la lluita contra el tràfic d’éssers humans i protecció de les víctimes. Tant la Directiva 2011/36/UE, com la Directiva 2011/92/UE i la Directiva 2012/29/UE han estat transposades a la Llei 4/2015, de 27 d’abril, de l’Estatut de la víctima del delict.- Directiva 2011/92/UE del Parlament Europeu i del Consell relativa a la lluita contra els abusos sexuals i explotació sexual dels menors i la pornografia infantil, aprovada el 13 de desembre de 2011. Aquesta directiva ha estat incorporada a la normativa interna de l’Estat espanyol per la Llei 4/2015, de 27 d’abril, de l’Estatut de la víctima del delict.- Directiva 2012/29/UE del Parlament Europeu i del Consell de 25 d’octubre de 2012, per la qual s’estableixen normes mínimes sobre els drets, l’ajuda i la protecció de les víctimes dels delictes.- Recomanació 2013/112/UE de la Comissió Europea, de 20 de febrer de 2013, invertir en la infància: trencar el cicle dels desavantatges, relativa a l’organització i l’aplicació de polítiques de lluita contra la pobresa i l’exclusió social dels infants.

Figura 40: Marc legal a l’àmbit europeu elaborat a partir del *Document Marc* (2019)

ÀMBIT ESTATAL

- Llei d'enjudiciament criminal.
- Llei orgànica 19/1994, de 23 de desembre, de protecció a testimonis i perits en causes criminals.
- Llei 35/1995, d'11 de desembre, d'ajuda contínua a les víctimes de delictes violents i contra la llibertat sexual.
- Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi penal, i les reformes successives.
- Llei 1/1996, de 10 de gener, d'assistència jurídica gratuïta, modificada per real decret.
- Llei 3/2013, de 22 de febrer, que reconeix el dret a l'assistència jurídica gratuïta i immediata a tots els menors d'edat que siguin víctimes d'abús o maltractament, amb independència de l'existència de recursos per litigar (article 2.g).
- Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor.
- Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, de responsabilitat penal del menor.
- Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere.
- Llei 4/2015, de 27 d'abril, de l'Estatut de la víctima del delictes.
- Llei orgànica 27/2003, reguladora de l'ordre de protecció de les víctimes en matèria de violència de gènere.

Figura 41: Marc legal a l'àmbit estatal elaborat a partir del *Document Marc* (2019)

ÀMBIT AUTONÒMIC

- Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya. L'article 40.3 de l'Estatut estableix que els poders públics han de garantir la protecció dels infants, especialment, contra qualsevol forma de maltractament.
- Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials.
- Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret a les dones a erradicar la violència masclista.
- Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència.
- Llei 25/2010, de 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família.
- Llei 11/2014, de 10 d'octubre, per garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia.
- Llei 27/2001, de 31 de desembre, de justícia juvenil.
- Llei 17/2015, de 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes.
- Decret 279/2006, de 4 de juliol, sobre drets i deures de l'alumnat i regulació de la convivència en els centres educatius no universitaris de Catalunya. (article 11).
- Decret 102/2010, de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius.
- Decret 142/2010, d'11 d'octubre pel qual s'aprova la Cartera de Serveis Socials.
- Decret 155/2010, de 2 de novembre, de la direcció dels centres educatius públics i del personal directiu professional docent.
- ORDRE BSF/331/2013, de 18 de desembre, pel qual s'aproven les llistes d'indicadors i factors de protecció dels infants i adolescents (DOGC núm. 6530 de 30 de desembre de 2013)

Figura 42: Marc legal a l'àmbit autonòmic elaborat a partir del *Document Marc* (2019)

Annex 2: L'enquesta a les docents

1. Edat:

- Entre els 18-25
- Entre 26-35
- Entre 36-45
- Entre 46-55
- Entre 56-65
- Entre 66-75
- Més de 76

2. Marca quina és la teva identitat de gènere:

- Home
- Dona
- No Binària: Persona la qual la seva identitat de gènere no s'identifica ni com a home ni com a dona.
- Altres:

3. Quin és el teu perfil professional a l'escola? Si ho necessites, pots escollir varies opcions.

- Tutora
- Especialista
- Càrrec directiu
- Coordinació
- TEI
- Vetlladora
- Reforç covid
- Altres:

4. Quants anys portes treballant com a docent?

- Entre 1-5
- Entre 6-10
- Entre 11-15
- Entre 16-20
- Entre 21-25
- Entre 26-30
- Entre 31-35
- Més de 36

5. Quants anys portes treballant a l'escola actual?

- És el meu primer curs
- Porto més d'un curs a l'escola

6. Marca de les següents opcions, les que consideris maltractament infantil:

- Maltractament físic
- Maltractament emocional
- Violència de gènere
- Abús sexual
- Maltractament mèdic

- Explotació sexual
- Cap de les anteriors és correcta

7. L'abús sexual infantil (ASI) és ...

- L'abús sexual infantil és la relació sexual asimètrica, sense consentiment i que comporta exclusivament penetració.
- L'abús sexual infantil és una manipulació dels menors basada en una desigualtat de poder i, que es fa a través de la seva sexualitat, tenint en compte que s'estan desenvolupant i no tenen les capacitats per entendre el que està passant.
- L'abús sexual infantil és la relació sexual simètrica, sense consentiment i que comporta exclusivament penetració i tocaments

8. Marca els elements que consideris que puguin formar part de l'abús sexual infantil...

- Falta de consentiment
- Tràfic d'infants
- Asimetria d'edat entre l'agressor i la víctima (desigualtat de poder)
- Necessitats bàsiques no cobertes (higiene, alimentació, etc.)
- Tocaments
- Exhibicionisme
- Treball Forçat
- Danys físics i psicològics
- Penetració

9. Marca les afirmacions que consideris certes:

- Els abusos sexuals són poc freqüents
- A l'actualitat, hi ha més abusos a menors respecte abans
- Si un infant pròxim a nosaltres patís abusos, ho sabríem.
- Els abusos es donen només en certes classes socials
- Qui comet l'abús, té un trastorn mental
- Els infants no diuen la veritat quan expliquen una situació d'ASI
- Els infants són responsables i provoquen dels abusos
- Els agressors són desconeguts
- Les conseqüències dels abusos són molt greus i tots els infants reaccionen igual
- L'abús sexual comporta exclusivament penetració
- L'abús sexual només el pateixen nenes.
- Cap de les anteriors es certa

10. Coneixes quin és el protocol de referència d'abusos sexuals infantils a nivell autonòmic?

- Si
- No

11. Com a docent, has rebut formació sobre els ASI?

- Si
- No

12. En cas afirmatiu, quin tipus de formació has rebut?

- Prevenció d'ASI
- Detecció d'ASI
- Actuació d'ASI
- Les tres anteriors

13. Creus que com a docent, hauries de rebre formació específica d'aquest àmbit?

- Si
- No

14. Coneixes alguna entitat, associació o fundació que tracti aquests temes?

15. Creus que l'escola té un paper important en la detecció i prevenció d'abusos sexuals infantils?

- Si
- No

16. I tu, com a docent, creus que tens un paper important en la detecció i prevenció d'ASI?

17. En quan la prevenció, hauríem de tenir en compte...

- La prevenció només l'hem de treballar quan ha ocorregut un cas a l'aula o a un infant proper
- La prevenció d'abusos s'hauria de treballar des d'infantil a les aules
- La prevenció d'abusos s'hauria de treballar des de primària ja que a infantil són molt petites per entendre-ho.

18. Quins recursos creus que podríem utilitzar des de les aules per treballar la prevenció d'abusos?

19. A l'escola on treballes, hi ha un protocol específic de prevenció, detecció i actuació d'ASI?

- Si
- No
- Ho desconec

20. Les escoles són un espai per detectar, gestionar i abordar aquesta problemàtica social. Quines d'aquestes mesures i/o recursos s'apliquen a la vostra escola?

- Oferint xerrades i/o espais de conversa als alumnes.
- Potenciant l'educació socioemocional, afectiva i sexual en totes les edats.
- Creant un clima comunicatiu positiu i de confiança en l'àmbit escolar.
- Promovent actituds relacionals positives entre tots els membres de la comunitat educativa.
- Oferint formacions per l'equip docent sobre els abusos sexuals infantils.
- Proporcionar, des de l'escola, orientacions a les famílies.
- Cap de les anteriors

21. Marca quins són o poden ser els indicadors que faciliten la detecció d'ASI

- Regressions (Enuresi o Encopresi)
- Masturbació excessiva
- Aparició d'ulleres
- Pors i/o fòbies inexplicables
- Canvis en el rendiment escolar
- Alteracions en el gust i l'olfacte
- Actitud defensiva davant el contacte físic d'altres persones
- Trastorns en l'alimentació (bulímia nerviosa, anorèxia, ...)

- Trastorns de la son
- Predisposició a patir problemes cardiovasculars

22. Des de l'escola, com es gestionen els casos de maltractament?

- A través d'una comissió específica (Comissió de convivència, per exemple)
- Personal docent de l'escola rep formacions i, per tant, està preparat per abordar-ho
- Ho gestiona l'equip directiu
- Seguint protocols del Departament d'Educació
- Seguint protocols propis
- Desconec la gestió d'aquests casos

23. En cas de sospita, com hem d'actuar? Tria la resposta correcta

- Activar com a docents el protocol i, després comentar-ho a la direcció.
- En primer lloc, hem de parlar amb la direcció ja que aquesta serà la qui s'encarregui d'activar el protocol i, per tant, el circuit d'actuació i intervenció que la situació ens comporta.
- Informar a la direcció i el claustre, per tal que tothom estigui en alerta i, a continuació, activar el protocol.

24. Actuaries de la mateixa manera si el cas d'abús fos donat en l'àmbit escolar que en l'àmbit familiar?

- Si, la gestió d'abusos sempre es tracta de la mateixa manera, independentment d'on es dóna, seguint el protocol referent de la Generalitat.
- No, les pautes a seguir dependran de si l'abús es dóna en l'àmbit intrafamiliar o extrafamiliar, prioritzant sempre la seguretat i la integritat de l'infant.

25. Si l'abús s'ha donat fora de l'escola, hem d'intervenir com a docents?

- Si, com a docents tenim l'obligatorietat de comunicar qualsevol situació que pugui fer sospitar que hi ha maltractament o abús. Per tant, tenim una responsabilitat penal.
- No, quan un abús es dóna fora de l'escola, es gestiona des del propi àmbit familiar i/o sanitari.

26. Creus que l'escola hauria de tenir un protocol específic dels ASI?

- SI, és important tenir un específic d'abusos sexuals a la infància
- No, el protocol sobre Maltractes Infants ja engloba aquest tipus d'abús.

27. En cas afirmatiu, el protocol de referència hauria de ser...

- Propi de l'escola
- Propi del municipi
- Proposat pel Departament d'Educació.
- Proposat per alguna institució externa a l'escola i al Departament d'Educació

28. T'has trobat amb alguna sospita o algun cas?

- Si
- No

29. En cas afirmatiu, com ho has gestionat?

30. Si vols deixar alguna reflexió, serà benvinguda!

Annex 3: Entrevistes per les directores de les escoles.

A continuació, adjunto les preguntes que vam realitzar a les directores dels centres educatius el Vallès Occidental

1. Em podries definir que és per tu, l'ASI? Sabries dir-me, quins elements consideres que caracteritzen un abús sexual infantil?
2. Coneixes indicadors d'ASI? En cas afirmatiu, me'n podries dir algun exemple?.
3. Últimament apareixen als mitjans de comunicació molts casos d'ASI que durant anys no s'han detectat i sembla que la freqüència augmenti. Trobes que és una problemàtica present als centres?
4. Quin és el Protocol de Referència d'ASI a Catalunya?
5. Teniu un protocol d'ASI específic de l'escola? En cas negatiu, quin és el vostre document referent? Qui ha de dur a terme aquesta intervenció?
6. Si es detecta un cas a l'escola, quins són els passos a seguir?
7. En els últims deu anys de l'escola, heu detectat algun cas d'abús o heu tingut sospita?
En cas afirmatiu, com s'ha gestionat?
8. Has rebut formació específica d'aquesta problemàtica? I els docents?
9. Creus que des de l'escola, teniu un paper important amb aquesta problemàtica social? Per què?
10. Per què creus que hi ha una forta invisibilització del tema? Com ho podríem millorar des de les escoles?
11. De cara al futur, quins canvis creus que haurien de fer les escoles per abordar aquesta problemàtica?

Annex 4: Taula de variables i indicadors

OBJECTIU	VARIABLE	INDICADOR	INSTRUMENT/ MOSTRA
Descriure els coneixements dels docents sobre l'abús sexual infantil, els seus indicadors i els protocols existents.	Coneixements i formació	<p>Prevenció :</p> <p>Partim d'entendre conceptes bàsics com són:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Definició del maltractament infantil - tipus que hi ha -Definició ASI -Tipus d'ASI <ul style="list-style-type: none"> - Organismes involucrats. - Protocol. - Falsos Mites <p>Detecció:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Reconeixement d'indicadors. <p>Intervenció</p> <ul style="list-style-type: none"> - Propostes de treball a l'aula - Circuits de gestió 	<p>Enquesta- Docents del Vallès Occidental</p> <p>Entrevista- Direcció de les escoles del Vallès Occidental</p>
Descriure les mesures que implementen les escoles del Vallès Occidental per <u>prevenir</u> els abusos sexuals a infants.	Prevenció	<p>Recursos per:</p> <ul style="list-style-type: none"> - L'alumnat (xerrades, formació sexo-afectiva des de petites, tallers,...) - Famílies (orientacions per les famílies sobre el tema en qüestió) - Docents (formacions internes i externes) 	<p>Enquesta- Docents del Vallès Occidental</p> <p>Entrevista- Direcció de les escoles del Vallès Occidental</p>
Descriure les mesures que implementen les escoles del	Detecció	<ul style="list-style-type: none"> - Indicadors - Els factors de risc i protecció 	Enquesta- Docents del Vallès Occidental

Vallès Occidental per <u>detectar</u> els abusos sexuals a infants.		- Perfils de la víctima	Entrevista- Direcció de les escoles del Vallès Occidental
Descriure les mesures que implementen les escoles del Vallès Occidental per <u>intervenir</u> en casos d'abusos sexuals a infants.	Actuació/Intervenció	- Diferents circuit d'actuació, depenent de la persona qui realitza l'abús sobre l'infant (intrafamiliar - extrafamiliar) Organismes: - Serveis socials del municipi i salut - DGAIA - Serveis d'atenció a la víctima - Unitat central del menor, dels mossos d'esquadra.	Enquesta- Docents del Vallès Occidental Entrevista- Direcció de les escoles del Vallès Occidental
Analitzar la informació obtinguda per millorar la resposta de les escoles davant d'aquesta problemàtica	Anàlisi dels resultats i extracció de conclusions a partir d'aquests	Enquestes a les docents Entrevistes a la direcció del centre	Enquesta- Docents del Vallès Occidental Entrevista- Direcció de les escoles del Vallès Occidental

Annex 5: Procés de codificació i categorització de l'entrevista

VARIABLE	INDICADOR	CODI	
Coneixement s i formació	Definició de l'ASI	D. ASI	Persona entrevistada 1Q: Per mi, un abús sexual a un infant és qualsevol aspecte que impliqui un apropament inadequat, sense consentiment i que hi pugui haver certa por i intimidació per l'infant. És a dir, el fet que t'acostis de forma intimidatòria a algú, no cal que hi hagi un tocament d'òrgans sexuals val? Simplement una carícia sense consentiment i amb cert to, doncs per mi això ja no entre dins de lo que toca.
			Persona entrevistada 2SA: És qualsevol relació que es tingui amb un infant en el qual l'adult fa us del que poder per controlar-lo i l'infant no es capaç de defensar-s'hi.
			Persona entrevistada 3P: doncs és l'aprofitament de l'edat, de la immaduresa i de la formació de les criatures per part d'una persona doncs que té una malaltia/vici per fer tots aquests actes, abusos mitjançant l'engany i aprofitant la feblesa física de l'infant.
			Persona entrevistada 4M: Abusar sexualment d'un nen, una persona gran abusa d'un menor .
			Persona entrevistada 5CH: la violència respecte un nen amb l'aspecte sexual (penetració, tocaments, ...) que també comporta abusar emocionalment de la criatura, ja que és vulnerable i indefensa.
			Persona entrevistada 6F: anar contra la voluntat d'un infant, perquè ho veig com un acte fora de lloc totalment i una falta de respecte i ètica impressionant, vers a una persona que esta en ple procés de creixement i de formació.
			Persona entrevistada 7SV: És qualsevol cosa que se li faci amb un nen, sense el seu consentiment, en el terreny sexual (que pot ser tocament, penetració,...) i, sobretot quan hi ha una diferència d'edat (també pot ser de nen a nen).
			Persona entrevistada 8J: és qualsevol activitat sexual que es força, que es fa contra la voluntat d'un infant o un jove (menor d'edat) per una persona amb una diferència d'edat, un adult. També tindria en compte la diferència en les capacitats de la persona, encara que siguin adults
	Tipus d'ASI	T. ASI	Persona entrevistada 1Q: És a dir, el fet que t'acostis de forma intimidatòria a algú, no cal que hi hagi un tocament d'òrgans sexuals val? Simplement una carícia sense consentiment i amb cert to, doncs per mi això ja no entre dins de lo que toca.
			Persona entrevistada 4M: Dintre de l'abús sexual hem d'entendre que no només és la penetració, sinó que també el tocament, l'exhibició, etc.
			Persona entrevistada 5CH: l'aspecte sexual (penetració, tocaments, ...)
			Persona entrevistada 7S: el terreny sexual (que pot ser tocament, penetració,...)
	Elements que caracteritzen els ASI	E.AS I	Persona entrevistada 1Q: Doncs per mi seria la falta de consentiment, el fet que hi hagi por per part de l'altre persona, el fet que hi hagi coaccions no? Que a vegades surt a la tele el: això no li diguis a ningú, no? O per exemple, el si dius això suspendràs!. Doncs per mi aquests són altres aspectes. Aspectes d'aquests que tenen la part més intimidatòria que tant pot ser per autoritat de si suspens l'examen com una part intimidatòria de vine al despatxet o a la classe que no hi ha ningú i que la situació és molt incòmode fent ús del rol de poder i imposant la teva autoritat. .
			Persona entrevistada 2SA: en el cas de l'abús, no hi ha consentiment però sí abús de poder, i per tant, poden ser elements d'un abús sexual.

		<p>A més, també hi ha una submissió per part de l'infant cap a la persona que abusa, jo crec que hi ha crueltat i també, hi ha un control emocional per part de la persona que abusa i molt mal i dolor per part de l'infant.</p>
		<p>Persona entrevistada 3P:</p> <ul style="list-style-type: none"> - La diferència d'edat - L'ambient familiar - L'entorn cultural
		<p>Persona entrevistada 4M:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Asimetria d'edat (una persona més gran abusa d'una petita) - El secret. Juga un paper molt important ja que silencia l'abús. - L'agressor juga amb la culpabilitat de la víctima i amb el fet que no poden explicar allò que li estan fent ja que és dolent (potser els infants no són conscients de la gravetat, perquè si l'agressor li diu que no és dolent i que és normal, que juguen, per exemple, ho normalitzen). - Proximitat de l'agressor cap al nen: La majoria d'abusos venen donats per persones pròximes o de l'entorn immediat de l'infant.
		<p>Persona entrevistada 5CH:</p> <p>D'una banda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Diferència d'edat (la majoria són dins de l'entorn familiar o conegut) - La confiança i relació afectiva que estableixen <p>En quan l'abusador, mostra una gran falta d'empatia respecte la persona abusada i, la persona abusada, mostra falta de protecció de l'entorn i indefensió envers la situació i els actes.</p>
		<p>Persona entrevistada 6F:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Anar contra la voluntat de l'infant - Anar contra natura, referint-me a la diferència d'edat - No tenir el seu consentiment, ja que no està preparat madurativament
		<p>Persona entrevistada 7S:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Falta de consentiment - Diferència d'edat
		<p>Persona entrevistada J8: Crec que aquest forçar la voluntat no és només física, també pot ser per amenaça, per exercir autoritat, etc.</p>
	Falsos Mites FM	<p>Persona entrevistada 1Q:</p> <p>una cosa freqüent als centres educatius, crec que no, val? Però que potser si que estàs mes al cas o estàs més a la "guait" de qualsevol comentari respecte això, doncs sí. Però no crec que sigui una cosa freqüent.</p> <p>---</p> <p>Perquè hi ha molta teoria de que les noies sempre són les que reben agressions i els nois els agressors i, potser si que és cert que entre iguals o entre persones de la mateixa edat és així. Però curiosament, jo no se eh, pel que surt a les notícies, dins l'àmbit escolar, solen ser nois els que pateixen l'abús, quan hi ha una diferència d'edat sempre és el profe amb un alumne (no alumna) o almenys el que detecto jo per les notícies.</p>

		<p>Persona entrevistada 3P: D'una persona doncs que té una malaltia/vici per fer tots aquests actes --- Alguns dels elements que caracteritzen l'abús són: - L'ambient familiar - L'entorn cultural (tot i que no sempre els abusos sexuals passen en un tipus de famílies culturals) --- Jo crec personalment que, sent director, me n'adonaria si algun professor abusés o tingués alguna actitud que no cal amb els nens. Per tant, crec que són fets més aïllats però tampoc et ser dir si ara es produeixen més que abans. --- Francament no. Per això et deia que crec que ens haguéssim enterat, pensa que som 68 persones, no passa desapercebut. Els mestres estan molt atents amb els alumnes i ens n'haguéssim adonat.</p>
		<p>Persona entrevistada 5CH: Jo crec que parlant obertament no se si és el millor... (referint-se als ASI a les escoles)</p>
		<p>Persona entrevistada 6F: Actualment crec que aquest tema actualment està controlat. De fet, jo crec com a director que ho detectaria --- També penso que actualment, a secundària, igual com la diferència no es tan gran entre el professor i l'alumne d'edat, penso que pot succeir més i a primària, hi hauran casos però serien casos més aïllats.</p>
		<p>Persona entrevistada 7S: I això que et diu la gent que no ho veu perquè li sembla que no hi és. Jo si passi passés em donaria compte, si a un infant meu el peguen, ho sabria... Si home! Què et penses que les famílies no saben on han de pegar perquè no es vegi? O que? Vull dir que això ho hem vist mil vegades.</p>
		<p>Persona entrevistada 1Q: hi ha un tema d'imatge i de por. Què vol dir això? Sempre i això crec que a l'escola ho estem trencant bastant, hi ha el tema del corporativisme vale?, si tu fas una cosa malament o no fas la teva feina, jo "me lo callo" no fos cas que....Val? Llavors, hi ha aquest corporativisme entre docents i després també hi ha molt el que dirà la societat envers aquest centre. I clar, si surt que a l'escola hi ha un cas d'ASI, què passarà no? El que queda embrutat és la imatge del centre però no el de la o el docent que ha fet la cosa, perquè qui surt a les notícies no és el Pepito Gimenez ho ha fet, sinó és el professor de la escuela tal ha hecho. Llavors degut a aquest aspecte de corporativisme entre els docents i més la imatge que "guanyes" a nivell de societat, és lo complicat.</p>
Invisibilització de l'Abús	I. ASI	<p>Persona entrevistada 2SA: Ostres! Perquè encara tenim restes de que parlar de sexe es tabú no? i, per tant, si no parlem de sexe, doncs tampoc parlem de que algú ha patit abusos.</p>

		<p>Persona entrevistada 3P: És clar, hi aquí dos temes: l'alarma social que crea aquest tema i la preservació de l'escola m'imagino eh? De la seva trajectòria que pot quedar anul·lada en 10 segons. --- És que la invisibilització del tema depèn també als mitjans de com ho vulguin donar la informació, tot i que jo no ho voldria fer invisible. --- Però si em poso al lloc de la direcció d'una escola, on l'abús l'ha donat algun docent, em poso en el lloc del director i t'asseguro que té una papereta bastant complicada... Però donat això i arribat el moment, el director ha d'actuar per sobre del que seria els interessos de màrqueting de l'escola, hauria d'anar a per totes i explicar les coses tal i com són.... El que també crec que passa és que, quan passen aquestes coses, si et poses a rascar, sempre hi ha alguna cosa que no ha anat bé, algun protocol que no s'ha seguit bé o algú no ha estat atent a segons quines situacions... Llavors clar, per no aixecar més pols intentes doncs que el tema sigui exclusiu d'alumne i la persona agressora. Per jo no ho faria invisible, s'ha de dir. Una arma que tenim ara és fer visibles les situacions perquè l'enganxin i vagi a la presó.</p> <p>Persona entrevistada 4M: No se fins a quin punt interessa, és un <i>jaleo</i> i un mal de cap molt gran: engegar protocols, tot el que comporta de feina, de gestions complicades, acompanyaments que no arriben... Llavors de vegades fallem i diem el famós; vols dir...? perquè és difícil assenyalar a alguna persona del seu entorn, perquè es difícil pensar que encara passen aquestes coses, és difícil i et sap greu dir les coses i pensar que un pare, un amic de la família o el tiet pugui fer coses així... És el fet de dir ho estic veient, he d'actuar i és molt dur i t ho emportes molt, però si ho hem de fer, ho farem, està clar que la prioritat és la protecció i la integritat de l'infant, no tant la imatge. Aquests temes no es poden invisibilitzar, prou han patit ja els infants!</p> <p>Persona entrevistada 5CH: Primer crec que es un tema que està molt amagat però, ahora que està molt present. La gent que té aquest impuls ho invisibilitza perquè és un impuls degradable a ulls de la societat. Evidentment les persones que ho pateixen saben que no es una cosa que es pugui explicar i per tant ho amaguen. La societat sap que es una conducta intolerable els abusos, però segueixen passant i sense adonar-nos creem un magma d'invisibilització. Ens falten eines per protegir als infants, crec que és un gran fracàs com a societat que no defenem als més fràgils i vulnerables.</p> <p>Persona entrevistada 6F: Perquè és un tema molt fort, jo ara començo a detectar un cas i imagina't...I clar ho he de solucionar però a l'escola no li agrada tenir mala imatge, seria una notícia bomba. I és que clar, hi ha invisibilitat perquè és molt fort i has d'estar al 101% segur de que està passant, no al 100, perquè clar, imagina't que després no és? Les famílies són vengatives. --- Per tant, la invisibilitat és perquè és molt fort, perquè has d'estar segur de que està passant i, sent realista, no et vols mullar, només si ho tens molt clar.</p>
--	--	---

			<p>Persona entrevistada 7SV: Segurament que sí, tot i que no ho sabem o se sap molt poquet. Perquè les estadístiques ho diuen que, hi ha un tant per cent molt important, i això està a les escoles, perquè els nens estan a les escoles i, per tant el % també. És tan difícil que, quan ho detectem és molt greu o ha causat molts danys al nen.</p> <p>---</p> <p>Perquè és molt dur, si ja costa lo de la violència física... I això que et diu la gent que no ho veu perquè li sembla que no hi és. Jo si passi passés em donaria compte, si a un infant meu el peguen, ho sabria... Si home! Què et penses que les famílies no saben on han de pegar perquè no es vegi? O que? Vull dir que això ho hem vist mil vegades.</p> <p>Jo crec que conscientment no és fa, però si no lo veo, eso no existe perquè és posar-se en un marrón. Hi ha gent, que si ho penso en la meua escola, sempre son els mateixos mestres els que detecten coses als seus alumnes, si pot estar maltractat o abusat i, per la contra, sempre son els mateixos que no veuen res.</p> <p>Persona entrevistada 8J: Crec que el sexe i l'abús encara és un tema tabú, i socialment s'invisibilitza. Després també hi ha una culpabilització de la víctima o del seu entorn social.</p> <p>Crec que tot el tema emocional tant per enfrontar la situació com per l'assenyalament que pot implicar la denúncia dels fets.</p>
Actuació	Organismes involucrats	OA	<p>Persona entrevistada 1Q: L'equip directiu.</p> <p>---</p> <p>Clar si aquest part, ve donada dins l'àmbit familiar, el tractament serà diferent. L'equip directiu es reuneix, ho parla i es posa en contacte amb <u>serveis socials</u> i <u>l'EAP</u> perquè ens puguin donar orientacions.</p> <p>---</p> <p><u>Si que pot passar que si Serveis Socials fa la seva feina ja hagin determinat que intervingui la DGAIA</u></p> <p>Persona entrevistada 2SA: Per una banda, al <i>Portal del Centre</i>, a la web del departament, hi ha tots els protocols i, també sé que Vicki Bernadet és una associació referent. Tot i així, no n'he hagut d'aplicar cap de dalt a baix ja que vam comptar amb l'ajuda d'<u>inspecció</u> donant-nos pautes i acompanyament i, finalment, com la família va posar denúncia, va treballar també, amb <u>els serveis jurídics</u>.</p> <p>---</p> <p>qualsevol situació amb alumnes que des de la tutoria es vegi greu o important, es trasllada a la direcció i llavors jo, el que faig és preguntar a inspecció.</p> <p>---</p> <p>Per mi el primer que hem de fer si un infant exterioritza l'abús és tenir-ne cura i tot seguit, trucaria a <u>inspecció</u> perquè m'assessorés sobre quin seria el protocol a seguir, entenent que cada cas es diferent i, per tant, que no tots es gestionen igual (depenen de qui sigui la persona que ha abusat).</p> <p>---</p> <p>La nena dins l'escola va veure una persona a l'exterior que li semblava que era la persona que havia abusat d'ella de petita i la infant es va espantar molt. Llavors <u>la mestra</u> del moment va gestionar la situació d'aquell moment, acompanyant-la a <u>la direcció</u>.</p>

		<p>Per tant, primer de tot vam tenir cura de l'alumna i immediatament, <u>vam contactar i demanar a la família</u> que vinguessin al centre. Llavors, tot va ser molt ràpid, vam trucar a la <u>inspectora</u> i aquesta em va dir que contactés amb el referent dels Mossos d'Esquadra que tenim per veure si hi havia realment un fil o alguna denúncia ja feta i, llavors vaig anar assessorada així, amb els <u>mossos d'esquadra, la inspecció, serveis socials</u>. Llavors, va haver un moment que com la família va anar a fer una denúncia del fet (el senyor va venir a l'escola, segons la nena i, per la barana, li va intentar agafar el braç) i llavors també vaig haver de parlar amb els <u>serveis jurídics del departament</u>.</p> <p>Vam haver de parlar amb els serveis jurídics, ja que la família va tramitar la denúncia i, l'escola, per tant, era un testimoni directe. A l'escola ningú va veure a l'home. Al final però, va quedar com que no hi va haver agressió.</p> <p>Persona entrevistada 3P: Si es dona a l'escola, l'únic lloc on podem anar és als mossos. En el cas que es doni a casa, i t'ho expliquen, tu com a escola, aquesta criatura que ets coneixedora de la seva situació, primer has d'informar al <u>departament</u> on et guiaran amb el protocol per ajudar a l'infant. Llavors, nosaltres com escola faríem l'acció tutorial ja que és bàsica oferir una persona de referència per la criatura, si ho necessita, pugui anar a parlar, a explicar-li les seves angoixes i preocupacions. En el cas de sospita, aquí la cosa és més complicada. Aleshores, el primer que crec que s'ha de fer és avisar alguna persona de referència per la criatura i intentar trobar una informació per part de l'infant. Llavors, depèn d'on vingui la sospita, ja que si ve de l'àmbit familiar trucarem a <u>serveis socials</u> si o si perquè siguin ells qui facin un seguiment determinat. En canvi, si l'abús ha estat fora de la família, avisarem aquesta perquè vingui a parlar-ne i veure així, si tenien sospites també.</p> <p>Persona entrevistada 4M: El que fem a l'escola, si ens trobem amb un cas, és en primer lloc, contactar amb <u>la treballadora social de l'EAP</u> (es la nostra referent) i, llavors, depenent del cas, actuem d'una manera o una altra, fent una derivació ràpida <u>als serveis socials i a la DGAIA</u>. --- Ho gestionem des de <u>direcció</u>. Llavors nosaltres som una escola petita, amb 15 mestres i uns 245 alumnes, ens coneixem entre tots... Per tant, quan hi ha sospita o es dona un cas, primer és <u>la tutora de l'infant</u> que parla amb ell (és la seva referent). Després, parlem la direcció amb l'infant, per intentar aprofundir una mica més i llavors, truquem a la <u>treballadora social</u> --- El menor ens ho va verbalitzar. Llavors, <u>la tutora</u> ho va gestionar amb <u>l'Equip Directiu</u>. Era una nena molt desemparada i per tant, la denúncia la va haver de fer la tutora als <u>Mossos d'Esquadra</u>, actuant d'ofici.</p> <p>També, hi va haver un cas on vam tenir els nostres dubtes, on vam estar en contacte amb <u>Serveis Socials</u> durant tota l'escolarització de la nena ja que sempre vam dubtar-ho, però mai teníem del cert indicis. Llavors el que vam fer va ser posar-nos en contacte amb Vicki Bernadet perquè ens fessin activitats per veure si així, la infant exterioritzava quelcom, però no va ser el cas, i tot es va quedar aquí.</p> <p>Persona entrevistada 5CH: <u>L'equip directiu</u>. ---</p>
--	--	--

		<p>En principi, si el detecta <u>la docent</u>, aquesta ho parlarà amb <u>direcció i la direcció</u> parlaria amb <u>l'EAP</u>. Després s'hauria de parlar amb <u>Serveis Socials de l'Ajuntament</u> i, a la vegada, amb el <u>departament d'educació</u>. També hauríem d'avisar als <u>Mossos d'esquadra</u>. Llavors hem de tenir en compte que si els abusos venen per part de la família, se'ls avisa quan ja hem denunciat. En canvi, si no venen de la família, avisem quan l'infant ho exterioritza perquè facin l'acompanyament junt amb l'escola. <i>(pàgina xxx, pregunta 6)</i></p>
		<p>Persona entrevistada 6F: Llavors, les persones que normalment duen a terme la intervenció serem <u>l'equip directiu</u> el que, al principi, si un infant ho exterioritza a la seva <u>tutora</u>, farem que aquesta sigui la referent de l'infant i el primer contacte amb el tema. --- Si visquéssim una situació així, primer, <u>la tutora i l'equip directiu</u> ens reuniríem per veure que observa i li demanaríem que fes un registre a l'aula sobre les conductes/indicadors que mostra l'infant. Tot seguit, fariem <u>una reunió amb la família</u>, sense treure el tema, una reunió per detectar. A partir d'aquí jo aniria a <u>serveis jurídics del Departament, Mossos i Serveis Socials</u> i faria una reunió amb l'equip per fer el traspàs de les directrius que ens han dit i explicat que haurem de fer. S'ha d'actuar sempre.</p>
		<p>Persona entrevistada 7S: En el cas de un maltractament físic, has d'anar al CAP directament però, en el cas de l'abús seria diferent, perquè costa que s'exterioritzi just al moment que ha passat. Jo com a directora truco a totes les portes i la primera que es mobilitza, de vegades seran Serveis Socials, altres els Mossos, depenen del cas. --- les intervencions les faig sempre jo, junt amb la direcció de l'escola ja que pels mestres això els hi suposa una gran càrrega. --- Llavors si m'arriba a mi, engegaré el protocol per parlar amb inspecció, serveis socials, etc. <i>(pàgina xxx, pregunta 5, 2a part)</i> --- hem trucat a la fundació Vicki Bernadet però ens ha dit que no pot atendre'ns fins que si és una sospita res (només treballen amb casos "oficials") --- I depèn del grau i del que passa, ho gestionarem amb els serveis socials, els mossos d'esquadra o inspecció.</p>
		<p>Persona entrevistada 8J: El protocol és el que ens ve donat, el que està concretat és quines són les persones del centre que intervenen davant de la sospita o la certesa, i aquestes persones són el/la <u>tutor/a, la direcció i el referent de l'EAP</u>. --- Les actuacions ha fer farà que intervingui <u>la família, serveis socials, centre sanitari de referència, mossos o inclús DGAIA</u></p>
	Protocol	P
		<p>Persona entrevistada 1Q: El primer que vaig fer al llegir la pregunta va ser pensar: N'hi ha?, Ja que no el conec i no se ni si existeix un protocol específic, sé qui ha un de maltractament, però específic no. ---</p>

		<p>Escrit no. Què parli dels ASI no n'hi ha cap que parli d'això. Entenc però, que no n'hi ha la normativa un apartat que posi tractament d'ASI. Si que és cert que, si ens arriba que un alumna explicant que el profe de secundària m'ha agafat per la cintura i no m'agrada, el que fem primer és agrair a l'alumna la confiança d'explicar-nos-ho i, a partir d'aquí, engegarem com un procés "d'investigació" on parlem amb l'alumna i li diem si creu que passa amb més gent, si hi ha més persones que se senten així. Llavors parlem, si s'escau amb la resta de persones i valorem que fem. Si hi ha prou motius per elevar-ho a altres situacions (per parlar amb inspecció) doncs ho fem. Vull dir, si creiem que hi ha prou elements ho fem val?</p> <p>Per tant si fem servir un protocol és el que faríem servir amb els altres tipus de maltractaments (depenent de l'agent afectat).</p> <p>---</p> <p>És a dir, si ens arriba que un alumne de secundària ha rebut un tocament no desitjat per part d'un profe, engegarien un procés "d'investigació" amb l'alumna, on li pregunten amb si li passa a altres companyes, i valorem el que fem. Si el motiu és de pes (hi tenim "proves") parlem amb inspecció. Tot aquest procés el duem a terme l'equip directiu a través de reunions per parlar-ne. Clar si aquest part, ve donada dins l'àmbit familiar, el tractament serà diferent. L'equip directiu es reuneix, ho parla i es posa en contacte amb serveis socials i l'EAP perquè ens puguin donar orientacions.</p> <p>El que si que és cert és que, si és un tema de centre, abans d'activar res més ens n'assegurem, perquè a nivell de docents i de feina, igual que a nivell familiar, implica moltes coses abans i ens n'assegurem fent una mica més de rascar (investigar).</p> <p>L'avantatge és que, a vegades, quan parlem amb Serveis Socials, d'un possible cas, ens diuen que ja tenien algun indici o alguna cosa, la qual no els hi ve de nou (tenint en compte que, si tu no identifiqués la sospita Serveis Socials no t'ho pot dir ja que és confidencial). Si que pot passar que si Serveis Socials fa la seva feina ja hagin determinat que intervingui la DGAIA i pugui haver-hi una retirada del domicili de l'infant/jove afectat. Llavors en aquest cas si que et diuen que faran però no el motiu pel qual ho estan fent. No m'hi he trobat eh, en aquests casos però el protocol és aquest.</p> <p>I, el mateix passa si ho detectem en relació a alumnes. Per exemple, entre una parella, on un vol mantenir relacions sexuals i l'altre no i acaba sent una situació forçosa, vull dir, en el cas de ser entre grup d'iguals, fem el mateix, ho gestionariem primer des del centre per intentar arribar al fons de la qüestió i després, si s'escau, intervén serveis socials.</p> <p>Persona entrevistada 2SA:</p> <p>En aquest cas, el protocol d'ASI no el conec, però després de l'entrevista el buscaré.</p> <p>---</p> <p>No. (Referint-se a que no tenen cap protocol específic d'ASI a l'escola)</p> <p>---</p> <p>No tenim un document, l'organització sempre es que qualsevol situació amb alumnes que des de la tutoria es vegi greu o important, es trasllada a la direcció i llavors jo, el que faig és preguntar a inspecció. Si és un àmbit que ja he tractat, activo el protocol, però si no el conec, inspecció ens ajuda ja que tenim una relació propera i molt ràpida. Els tenim molt a l'abast!</p> <p>---</p> <p>Ara tot això, t'ho dic tenint en compte que no hi ha un protocol establert a l'escola.</p> <p>Per mi el primer que hem de fer si un infant exterioritza l'abús és tenir-ne cura i tot seguit, trucaria a inspecció perquè m'assessorés sobre quin seria el protocol a seguir, entenent que cada cas es diferent i, per tant, que no tots es gestionen igual (depenen de qui sigui la persona que ha abusat).</p>
--	--	---

		<p>Persona entrevistada 3P: NO (fa referència a la pregunta de si coneix quin és el protocol de referència de Catalunya) --- NO (fa referència al protocol específic de l'escola) --- En el punt que coneguem el cas (per tant, que no sigui sospita):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Si es dona a l'escola, l'únic lloc on podem anar és als mossos. - En el cas que es doni a casa, i t'ho expliquen, tu com a escola, aquesta criatura que ets coneixedora de la seva situació, primer has d'informar al departament on et guiaran amb el protocol per ajudar a l'infant. Llavors, nosaltres com escola faríem l'acció tutorial ja que és bàsica oferir una persona de referència per la criatura, si ho necessita, pugui anar a parlar, a explicar-li les seves angoixes i preocupacions. <p>En el cas de sospita, aquí la cosa és més complicada. Aleshores, el primer que crec que s'ha de fer és avisar alguna persona de referència per la criatura i intentar trobar una informació per part de l'infant. Llavors, depèn d'on vingui la sospita, ja que si ve de l'àmbit familiar trucarem a serveis socials si o si perquè siguin ells qui facin un seguiment determinat. En canvi, si l'abús ha estat fora de la família, avisarem aquesta perquè vingui a parlar-ne i veure així, si tenien sospites també.</p>
		<p>Persona entrevistada 4M: perquè desconec el protocol (Fa referència al protocol de referència de Catalunya) --- Com a escola no. (fent referència a si tenen un protocol específic a l'escola) . El que fem a l'escola, si ens trobem amb un cas, és en primer lloc, contactar amb la treballadora social de l'EAP (es la nostra referent) i, llavors, depenent del cas, actuem d'una manera o una altra, fent una derivació ràpida als serveis socials i a la DGAIA. --- Ho gestionem des de direcció. Llavors nosaltres som una escola petita, amb 15 mestres i uns 245 alumnes, ens coneixem entre tots... Per tant, quan hi ha sospita o es dona un cas, primer és la tutora de l'infant que parla amb ell (és la seva referent). Després, parlem la direcció amb l'infant, per intentar aprofundir una mica més i llavors, truquem a la treballadora i depenen del que ens diuen i de la urgència engegum un protocol o un altre (depenen si l'abús és intrafamiliar o extrafamiliar).</p>
		<p>Persona entrevistada 5CH: NO (fa referència a la pregunta de si coneix quin és el protocol de referència de Catalunya) --- NO (fa referència al protocol específic de l'escola) El Document referent serà la normativa del centre, que no es parla exclusivament de l'ASI però si parla sobre la protecció de l'infant. --- En principi, si el detecta la docent, aquesta ho parlarà amb direcció i la direcció parlaria amb l'EAP. Després s'hauria de parlar amb Serveis Socials de l'Ajuntament i, a la vegada, amb el departament d'educació. També hauríem d'avisar als Mossos d'esquadra.</p>

			<p>Llavors hem de tenir en compte que si els abusos venen per part de la família, se'ls avisa quan ja hem denunciat. En canvi, si no venen de la família, avisem quan l'infant ho exterioritza perquè facin l'acompanyament junt amb l'escola.</p> <p>---</p> <p>Els canvis que hauríem de fer a les escoles va molt lligat amb la detecció i l'acompanyament, tot seguint els passos del protocol de referència i coneixent-los i estan ben formats.</p>
			<p>Persona entrevistada 6F:</p> <p>Realment no el conec ja que no m'he trobat, afortunadament, amb la necessitat de fer-lo servir.(Referint-se al protocol de referència a Catalunya).</p> <p>---</p> <p>No en tenim, ja que amb el curs de direcció que estic fent, he revista els documents i no en tenim. (referint-se al protocol específic d'ASI de l'escola). El NOFC suposo, però jo demanaria assessorament als Mossos, Serveis Socials, al Departament,...</p> <p>---</p> <p>Si visquéssim una situació així, primer, la tutora i l'equip directiu ens reuniríem per veure que observa i li demanaríem que fes un registre a l'aula sobre les conductes/indicadors que mostra l'infant. Tot seguit, faríem una reunió amb la família, sense treure el tema, una reunió per detectar. A partir d'aquí jo aniria a serveis jurídics del Departament, Mossos i Serveis Socials i faria una reunió amb l'equip per fer el traspàs de les directrius que ens han dit i explicat que haurem de fer. S'ha d'actuar sempre.</p>
			<p>Persona entrevistada 7S:</p> <p>Conèixer-lo al "dedillo" no, però jo tinc clar com hem d'actuar, porto molt de temps fent-me càrrec de situacions així O sigui qualsevol cosa que detectem, si és algun mestre qui ho detecta, m'avisen i tenim dues vies (departament o serveis socials/cap). En el cas de un maltractament físic, has d'anar al CAP directament però, en el cas de l'abús seria diferent, perquè costa que s'exterioritzi just al moment que ha passat. Jo com a directora truco a totes les portes i la primera que es mobilitza, de vegades seran Serveis Socials, altres els Mossos, depenen del cas.</p> <p>Quan tenim sospites i observem certs indicadors, és molt difícil i saps que no pots entrar a dins, però parlem amb la família, amb la criatura, si s'escau, amb serveis socials però, hi ha molts murs i limitacions, que impedeixen fer i arribar fins allà on volem.</p> <p>---</p> <p>No (referint-se a la pregunta que si tenen un protocol específic d'ASI a l'escola).</p> <p>---</p> <p>Res, cap document, el que faig es fer els passos que crec que he de fer i l'ordre de les trucades dependrà d'on passi el cas(per exemple, a la família o fora la família). Jo m'ho apunto tot i faig els passos que crec que he de fer i les intervencions les faig sempre jo, junt amb la direcció de l'escola ja que pels mestres això els hi suposa una gran càrrega.</p> <p>---</p> <p>Per tant, tot i que ara no tinguem un protocol a les escoles perquè no és obligatori, quan això surti ens faran més formacions per tal de prendre consciència i sensibilitzar-nos. Perquè molta gent diu que són casos aïllats, que a la l'escola no passa i, això no és cert. (Referint-se al Projecte USAV que s'està treballant a la comarca).</p>
			<p>Persona entrevistada 8J:</p> <p>La Generalitat té un protocol d'actuació</p>

			<p>https://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/infancia_i_adolescencia/recursos_per_a_professionals/protocols_actuacio/</p> <p>I el Vallès Occidental mitjançant el Consell Comarcal té una concreció http://www.se-vallesoccidental2.net/webpdf/protocol_comarcal.pdf</p> <p>---</p> <p>El protocol és el que ens ve donat, el que està concretat és quines són les persones del centre que intervenen davant de la sospita o la certesa, i aquestes persones són el/la tutor/a, la direcció i el referent de l'EAP.</p> <p>---</p> <p>Caldria discriminar si és una sospita o hi ha una certesa dels fets; també cal saber si la persona que ha abusat és un familiar o no, cal saber si hi ha lesions o no, etc.</p> <p>Les actuacions ha fer farà que intervingui la família, serveis socials, centre sanitari de referència, mossos o inclús DGAIA</p> <p>---</p> <p>- activadors dels protocols. Són processos durs per la víctima i per tots els implicats, amb una implicació emocional complicada, etc. (referint-se al paper de l'escola dins dels ASI)</p>
	Casos	C	<p>Persona entrevistada 1Q: Nosaltres de moment, ens hem trobat amb aquest aspecte però va quedar com que no havia estat una cosa voluntària i, quan parlaves amb altres persones implicades amb el fet, deien que no ho veien amb aquell sentit i sembla que la persona que es va sentir agredida, va dir que ho deuria haver malinterpretat.</p> <p>I un altre cas, a nivell familiar també hem tingut sospites d'un però al ser de Serveis Socials, ho vam derivar, es va gestionar però no en sabem la resolució que va tenir, si va ser positiva o negativa.</p>
<p>Persona entrevistada 2SA: Si, vam tenir un cas fa 4 anys.</p>			
<p>Persona entrevistada 3P: Francament no.</p>			
<p>Persona entrevistada 4M: Si, d'abús un que va ser-ho. El menor ens ho va verbalitzar. També, hi va haver un cas on vam tenir els nostres dubtes.</p>			
<p>Persona entrevistada 5CH: NO, ni em detectat ni hem tingut sospita de cap cas</p>			
<p>Persona entrevistada 6F: No perquè no m'ha arribat a mi i ja et dic jo, que aquestes notícies volen...</p>			
<p>Persona entrevistada 7S: Si i et dic que, per exemple, un abús que va haver i va ser molt bestia i a qui no vam detectar ni veiem res, al final ens ho van dir serveis socials va ser una bestialitat i això en fa 6 anys. Les altres sospites que hem tingut mai hem pogut saber la veritat...</p>			

			<p>Encara a hores d'ara estem alerta del cas dels pares separats, on tenim la sospita que el pare maltracta al fill, la mare també ho creu, estem amb serveis socials, no s'ha pogut demostrar i hem trucat a la fundació Vicki Bernadet però ens ha dit que no pot atendre'ns fins que si és una sospita res (només treballen amb casos "oficials").</p> <p>Un altre que tenim, que també veiem cosetes estranyes no sabem quin maltractament hi ha.</p> <p>Una altra cas, és el d'una nena que vam pensar amb un tiet, allò que veus un infant que cada dia el porta a l'escola una persona diferent, gent molt jove, tots a casa seva, la mare treballant UTUIUI... Una nena petita, moníssima, un noi jove però tampoc hem sabut, no se, "ahí estem". Amb alertes però sense la certesa de res.</p>
			<p>Persona entrevistada 8J: No hem detectat cap cas, sí que fa molts anys teníem una família que venia d'un altre territori en situació de risc per antecedents familiars i sempre havia d'haver una mirada atenta a aquest infant.</p>
Detecció	Indicadors	ID	<p>Persona entrevistada 1Q: No en conec. És a dir et podria dir el que penso que deu posar no?, però indicadors com a tal no dels ASI no.</p>
			<p>Persona entrevistada 2SA: Sí, el canvi emocional, canvis físics i/o d'hàbits de l'infant: manca de son, pèrdua de gana, tristesa, no voler parlar, evitar parlar amb adults propers.</p>
			<p>Persona entrevistada 3P: <ul style="list-style-type: none"> - Aïllament de l'infant - Sentiment de culpa i que no expressa i, això es trasllada amb la manera de relacionar-se amb les demés ja que la tragèdia que pateix per dintre, el pot acabar portant a tenir poc respecte cap als altres. - El rendiment escolar segur que també té a veure. Bé aquestes aspectes. </p>
			<p>Persona entrevistada 4M: <ul style="list-style-type: none"> - Canvi d'actitud d'un nen (pots ser qualsevol dels dos extrems, que es mostri molt nerviós o , pel contrari, introvertit) - Regressions (sobretot amb el tema pipi i la caca, que se'ls hi escapi quan ja ho tenien totalment controlat) - Nens que es tanquen en ells mateixos - Nens que sembla que ni sentin ni pateixin (apatia) </p>
			<p>Persona entrevistada 5CH: <ul style="list-style-type: none"> - Encongir-se i tancar-se cap a dins, ja que tendeixen no exterioritzar ni entendre del tot, el que els hi està passant - Atacs de ràbia <p>---</p> <p>el més important és la detecció, ja que quan un infant mostra certs indicis, hauríem de saber discernir que els està passant, si és abús, és maltractament</p> </p>
			<p>Persona entrevistada 6F: <ul style="list-style-type: none"> - Ansietat - A nivell mental, fràgil </p>

			<ul style="list-style-type: none"> - Tristesa - Canvi sobtat de comportaments i emocions bruscos - Veure a un alumne amb blaus - La higiene (si passa a descuidar-se, a no voler tenir cura de sí mateixa) - Que l'infant es torni introvertit, que es tanqui en sí mateix - Quan rebutja depèn quins temes (per exemple sexuals a l'aula) i et recorda al que has viscut i et negues a veure-ho.
			<p>Persona entrevistada 7S: SI, el que crec que poden coincidir amb altres tipus de maltractes. De vegades si que mostren que estan tristos, molt apàtics, que no soporta que el toquen (no me toques que no me gusta que me toquen), s'espanten fàcilment, nens que els hi canvia el caràcter, que no volen venir a l'escola ni jugar (deixant de comportar-se amb normalitat entre cometes), nens que no mostren res i tot li va per dintre, infants que deixen de menjar</p>
			<p>Persona entrevistada 8J: - la verbalització de la víctima - si hi ha algun tipus de lesió física - manifestació de mal o picor a la zona genital - un embaràs quan no s'assenyala una relació (això no passa a PRI)</p>
Prevenió	Recursos	R	<p>Persona entrevistada 1Q: Llavors jo crec que hi ha l'apartat d'igualtat de gènere, la part de respecte cap a l'altre i la part de treballar mol l'esperit crític. Perquè si creus que una cosa no està bé, no està bé.</p>
			<p>Persona entrevistada 2SA: tenim una comissió de famílies (AFA) que han creat una comissió de coeducació i jo ja m'he reunit amb elles i són super potents. Vull dir que tenir una comissió mixta de l'AFA amb l'equip directiu i docents és bestial! --- També, és important que des de les escoles treballem els àmbits socioemocionals per evitar addiccions, els ASI.. ja que és preventiu per tots els àmbits.</p>
			<p>Un altre fet per treballar la prevenió és treballar l'assertivitat --- Si parléssim de la sexualitat des de les escoles, i es fa arribar a les famílies aquesta manera de parlant-ne amb normalitat podríem entendre que volem que ens passi i que no. A més, també, si tu et coneixes a tu, coneixes les teves necessitats com a sexe femení, pots entendre a l'altre no? Tot això crec que és necessari treballar-ho des de les escoles.</p>
			<p>Persona entrevistada 3P: faríem l'acció tutorial ja que és bàsica oferir una persona de referència per la criatura, si ho necessita, pugui anar a parlar, a explicar-li les seves angoixes i preocupacions. ---</p>

		<p>Personalment crec que amb l'acció tutorial detectaríem els abusos i moltes situacions complicades i delicades més i els mestres no tenim temps amb una hora de tutoria a la setmana.</p>
		<p>Persona entrevistada 4M: la fundació Vicki Bernadet perquè ens fes formacions --- Les docents necessitem recolzament, d'una treballadora social, ja que la de l'EAP es compartida i és impossible que pugui fer res. Llavors l'acompanyament quan has de parlar amb una família, es complicada. Quan t'hi trobes, t'hi trobes molt sol. Llavors crec que això, també s'hauria de millorar des de les escoles o, millor dit, des del departament.</p>
		<p>Persona entrevistada 5CH: Ens falten eines per protegir als infants, crec que és un gran fracàs com a societat que no defenem als més fràgils i vulnerables. --- hauríem de potenciar des de les escoles, l'empoderament dels infants.</p>
		<p>Persona entrevistada 6F: Des de fer tallers, xerrades,... no? --- Ser un tema més, sobretot al projecte de Convivència.</p>
		<p>Persona entrevistada 7S: Ara, no se si t'ho han dit, però no fa gaire vam fer una reunió els directores i directores de la zona (Vallès Occidental) i ens van explicar que estan fent i que aviat sortirà un Pla d'Escoles Lliures de Violència. Aquí també es va parlar sobre l'abús sexual i aquí, és on ens va parlar l'Emili Ribas, de <i>Save the Children</i>, i ens va dir que 1 de cada 5 infants pateixen abusos. Per tan vam parlar del maltractament físic d'abús sexual infantil. T'explico això perquè ens van explicar que crearien una aplicació, on qualsevol membre de la comunitat educativa (només famílies i infants), que les docents tindríem una altra, llavors la crearan i no has d'escriure res, has d'anar responnent unes preguntes que et van redirigint a la direcció de la teva escola. Llavors si m'arriba a mi, engegaré el protocol per parlar amb inspecció, serveis socials, etc. I es dirà USAV (Unitat de Suport a l'Alumnat en situació de Violència). I l'abús sexual esta dintre d'aquest projecte. Per tant, tot i que ara no tinguem un protocol a les escoles perquè no és obligatori, quan això surti ens faran més formacions per tal de prendre consciència i sensibilitzar-nos. Perquè molta gent diu que són casos aïllats, que a la l'escola no passa i, això no és cert. A més, també volen implicar en el projecte als alumnes per venir a fer activitats i xerrades i, també als responsables de coeducació de les escoles. Per tant, tot i que no el tenim, el tindrem! (<i>pàgina xxx, pregunta 5, 2a part</i>) --- Intentar parlar amb la criatura de la manera més íntima i confidencial. Nosaltres fem a l'escola el projecte Escolta'm, és una cosa que els infants estan molt acostumats on, junt amb el mestre, marxen 1, 2 o 3 infants a un espai acollidor i de confiança per poder parlar del que vulguin o necessitin, de com estan, ... S'explica el conte de Cortines d'Aire, per tractar el tema de l'abús, el secret que permeten a l'infant sentir-se reflectit i, per tant, poder-ho verbalitzar. (<i>pàgina xxx, pregunta 6</i>) ---</p>

		<p><i>Bueno a veure.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>si és una cosa institucional</u>, millor ja que així ells s'assegura que tothom s'hi posi, es formin, es conscienciïn. I si arriba per la institució es millor. - <u>Que es parli sobre el tema a les aules</u>, però que ens ensenyin a com parlar-ho, l'educació sexual, per exemple. Depenen les realitats culturals, hi ha moltes reticències envers depèn de quins temes, llavors s'ha de tenir tacte i saber-ho fer. - Hi ha d'haver <u>mesures de prevenció i formacions</u> per la comunitat en general - <u>Que la justícia sigui consistent</u>. Com el profe que t'he explicat, que el van acusar d'agressions i només li han obert un expedient perquè només es posava les nenes a la falda, no és res...Això no pot ser, la justícia necessita canvis i entendre que l'abús va molt més enllà de la penetració!
		<p>Persona entrevistada 8M: Hem començat pels protocols, l'assessorament als professionals que treballem amb els infants, el tema emocional cada cop té més importància a les aules, però necessita temps i precisa canvis socials, empoderament personal i veure que de vegades no és estimació sinó conductes masculistes i abusives.</p>
		<p>Persona entrevistada 1Q: I després hi ha una altra part, que és amb tota l'escola i és que hem de generar confiança amb l'alumnat perquè puguin verbalitzar en tot moment situacions que li desagraden, ja siguin d'aquest tipus, situacions de bullying o situacions del que sigui. --- Hauríem de tenir la visió de que hauríem de ser un grup que es cuida, que crea vincles, ens hem de respectar.</p>
		<p>Persona entrevistada 8J: acompanyament emocional a la víctima. Cal que se senti escoltada i no jutjada, que no se senti culpable, valorada per poder haver explicat, etc.</p>
		<p>Persona entrevistada 2SA: A l'escola ho treballem molt per les tutories individualitzades on dones peu a converses i un clima més proper i de confiança amb els infants, poden facilitar possibles revelacions.</p>
		<p>Persona entrevistada 4M: És molt més fàcil que ho exterioritzin a l'escola, ja que és l'únic lloc on poden expressar-ho i buscar la protecció que els hi manca a casa. Per tant, des de l'escola intentem treballar la protecció i que sigui un espai segur on puguin exterioritzar el que necessitin. Així doncs crec que l'escola és el lloc o els pocs casos que es poden detectar i es detecten casos d'ASI, ja que passem moltes hores amb els infants i creem vincles i espais importants, que ajuden a exterioritzar situacions complicades.</p>
		<p>Persona entrevistada 6F: Si l'escola a nivell de formació integral de les persones, en el nostre projecte d'escola, tot el que es el tema de convivència i emocional és bàsic i molt important.</p>
Formació (Docents, infants i Famílies)	F	<p>Persona entrevistada Q1: Jo no he rebut formació i a nivell de claustre tampoc.</p>
		<p>Persona entrevistada 2SA: Personalment he fet alguna xerrada però una formació gran no. A nivell de claustre, no n'hem fet cap (però a nivell individual no ho sé)</p>

			<p>Persona entrevistada 3P: No he rebut formació ni el claustre tampoc. --- Bueno, jo crec que primer, necessitem formació específica als claustres per donar una visió tècnica del tema, és a dir, com es pot detectar, què és?. Perquè parlem d'oïda, del que hem llegit, però crec que és un tema prou important el qual ens hauríem de formar, perquè per saber detectar, primer has de saber què has de detectar.</p>
			<p>Persona entrevistada 4M: Des del departament, com a directora i com a claustre no hem rebut formacions. Però, degut a un interès personal de l'escola per formar-nos sobre aquets àmbit, vam decidir contactar amb la fundació Vicki Bernadet perquè ens fes formacions, tant als docents, com a les famílies i als infants. De fet, aquestes formacions i tallers els van organitzar des del nostre Ajuntament, on s'obria a totes les escoles del municipi i, la primera que s'inscrivís, tenia la xerrada i taller per la seva escola i no vam voler desaprofitar l'ocasió. Nosaltres vam estar molt alerta ja que estàvem molt interessades i, per tant, ens vam apuntar les primeres i ens va tocar. Les formacions que van fer als infants s'anomena Cortines d'aire i és a través de la teatralització d'un conte, on s'introdueix el tema dels abusos infantils als infants i es parla del tema, també és va fer una formació als infants de 6è, però no recordo ben bé com es deia. A més, també, les docents vam assistir a una formació sobre la detecció i la prevenció dels abusos i, també, es va fer una xerrada per les famílies. --- Jo crec que cap mestre de l'escola, després de les formacions, obliga a fer un peto als avis als seus fills o a perdonar-se amb una abraçada a un infant que no vol de l'aula... Totes aquestes coses, si no ens haguéssim format, no en seriem conscients i no sabries ni la gravetat que poden comportar ni com ho podríem gestionar. La base es fer-te'n adonar, quan te n'adones, veus que pots arribar a fer molt mal amb la gestió dels vincles i amb actes que semblen inofensius, però poden perpetuar conductes complicades de gestionar en depèn quines situacions... I recordar que la formació no ha de ser només per les docents, sinó també per les famílies i els propis infants.</p>
			<p>Persona entrevistada 5CH: NO i NO (fa referència a la pregunta si han rebut formació tan la directora com el claustre sobre els ASI) --- Si, el més important és la detecció, ja que quan un infant mostra certs indicis, hauríem de saber discernir que els està passant, si és abús, és maltractament. I això ho podem fer bé si estem formades i conscienciades sobre el tema. --- Jo crec que parlant obertament no se si és el millor... el que si crec és que s'ha de millorar la formació dels mestres per tal de garantir una millor detecció. --- Els canvis que hauríem de fer a les escoles va molt lligat amb la detecció i l'acompanyament, tot seguint els passos del protocol de referència i coneixent-los i estan ben formats.</p>

			<p>Persona entrevistada 6F: NO i NO (fa referència a la pregunta si han rebut formació tan la directora com el claustre sobre els ASI) --- seria introduir aquests temes com la coeducació i el respecte a l'infant, tot creant consciència perquè ens puguem ajudar a través d'experts psicòlegs, per exemple. També, com a eix transversal a secundària, s'haurà de treballar la salut i el cos. A primària, a cicle superior també podríem, però més petits ho veig complicat, necessitaria una guia didàctica que m'ajudés a enfocar-ho. Allò fonamental, per tant, serien tallers a l'àrea de valors, xerrades per les famílies i fins i tot, que vingués alguna persona que ho hagi viscut i ho vulgui explicar. És cert que a la tele surten casos i això fa que s'estiguin normalitzant i visibilitzant més els casos, produint l'efecte dominó ja que la gent emfatitza i perd la por.</p>
			<p>Persona entrevistada 7S: Si, la xerrada de la Vicki Bernadet i el que ens van explicar l'altre dia, 4 coses, l'Emili Ribas de <i>Save the Children</i>, amb el nou projecte que s'està engegant al Vallès Occidental. (fa referència a la pregunta si ha rebut formació específica dels ASI). Alguns sí, la mateixa xerrada que jo he comentat anteriorment de Vicki Bernadet. (fa referència a la pregunta si els docents han rebut formació específica dels ASI). També m'agradaria comentar-te que alguns grups d'infants de l'escola també han fet formacions que l'Ajuntament de Rubí ens ha ofertat durant uns anys a les escoles. En el nostre cas la formació es deia Cortines d'aire (estava dirigida per 1r i 2n de primària) de Vicki Bernadet --- Amb formació de primera mà, que et toca realment i que quan et diuen que 1 de cada 5 nens en pateixen i que arribi una noia com Vicki Bernadet t'expliqui que i com ho ha patit fa que et ressoni a tu. Perquè segur que gairebé tothom, sobretot les dones i nenes, ens hem sentit agredides alguna vegada i quan et ressona i et plantejes que allò que vas viure no era una tonteria, sinó que va ser un abús prenem consciència i et fa veure que és molt important el nostra tasca i que hem d'intentar ajudar a les criatures. Joder, que necessitem formació tothom per anar-nos conscienciant i veure que es feina nostra i que si una cosa la resols de petit, millor que quan ets gran. --- Hi ha d'haver mesures de prevenció i formacions per la comunitat en general</p>
			<p>Persona entrevistada 8J: Hem conegut i ens han presentat els protocols els professionals, participem de la Taula de la Infància on hem concretat actuacions a nivell municipal i actualització de canals.</p>
			<p>Persona entrevistada 1Q: Però al final, també penso que és molt diferent la imatge que has pogut donar com a centre, si has pogut donar l'alarma i ho has afrontat, que si venen al centre i aquest no diu res. Penso que la imatge depèn del que fa el centre, si és un encobridor o un denunciador, doncs penso que potser no hem de tenir tanta por en denunciat aquests aspectes. --- Hi ha diferents canvis:</p>
Paper de les escoles i els docents	PEiD		

			<ul style="list-style-type: none"> - Per un costat, igual que hi ha un protocol de detecció de bullying, TDAH, potser ens cal aquest protocol educatiu per tractar aquests casos d'ASI - I, per altra banda penso que ha de canviar molt és la mirada que tenim cap a l'alumnat Val? Perquè pocs centres (secundària sobretot) perceben als profes com una autoritat que en tot moment té la raó. Per tant, tot el que pugui passar, te la raó i per alguna cosa serà. I penso que hem de començar a fer el canvi que ni els profes són l'autoritat ni que els alumnes són els macarres que ho posen tot enlaire. Hauríem de tenir la visió de que hauríem de ser un grup que es cuida, que crea vincles, ens hem de respectar.
			<p>Persona entrevistada 2SA: Per tant, en el fons tenim un paper de prevenció perquè el de la detecció a l'escola és molt difícil i crec que la prevenció que hem de treballar, sobretot, és la dels valors liles (referint-se a la igualtat).</p> <p>---</p> <p>el paper de les escoles en el futur és donar molta més importància a tot el treball de la prevenció, coeducació i igualtat ja que són la base per evitar que hi hagin agressions de tota mena (siguin sexuals o no).</p> <p>---</p> <p>tenim en els consells escolars, un referent de coeducació que és molt anecdòtic perquè al final, el consell escolar acaba sent un òrgan que sinó li dones la importància com a direcció acaba sent un òrgan executiu i prou. Llavors a mi m'agradaria que el paper de la nostra referent pogués ser molt més protagonista i poguéssim implementar i liderar coses.</p>
			<p>Persona entrevistada 3P: el fi últim de l'escola es ajudar a les criatures a tenir una maduració sana</p>
			<p>Persona entrevistada 4M: És molt més fàcil que ho exterioritzin a l'escola, ja que és l'únic lloc on poden expressar-ho i buscar la protecció que els hi manca a casa. Per tant, des de l'escola intentem treballar la protecció i que sigui un espai segur on puguin exterioritzar el que necessitin. Així doncs crec que l'escola és el lloc on els pocs casos que es poden detectar i es detecten casos d'ASI, ja que passem moltes hores amb els infants i creem vincles i espais importants, que ajuden a exterioritzar situacions complicades.</p>
			<p>Persona entrevistada 5CH: Per tant, l'escola tenim un paper clau per a protegir els nostres infants de possibles situacions dures i complicades que puguin viure i patir.</p>
			<p>Persona entrevistada 6F: Però com a escola podem detectar i ajudar a "subsananar" o a millorar aquest tema.</p> <p>---</p> <p>En resum, tenim un paper important a nivell de formació de persones fortes i, si detectem algun cas o en tenim sospita, hem d'actuar tot treballant en equip, no l'escola sola.</p> <p>---</p> <p>Al final és obrir el tema i ser un tema més i, a partir d'aquí, treballar-ho des de la base i normalitzant el tema, ja que el jovent puja amb una altra mentalitat més oberta. Si normalitzes al final fas que aquests casos no es donin tant. I sobretot, els infants que</p>

			<p>pateixen traumes, treballar-ho, anant a psicòlegs, oferint recursos i acompanyaments, per treure-li l'emoció negativa, fent un treball de base.</p> <p>Persona entrevistada 7S: Nosaltres com a escola, sempre que tenim sospites o veiem algo greu, ho comuniquem ja que creiem que és molt important intervenir quan abans millor i vetllar per la seguretat i integritat de l'infant.</p> <p>---</p> <p>Tenim un paper importantíssim. L'escola té un paper important a tot arreu. Es que si mirem les estadístiques, el que et deia al principi, si 1 de cada 5 nen o nena menor d'edat pateixen abusos, fins els 12 anys estan a l'escola. O sigui passen moltes hores aquí dins i tenim molta responsabilitat aquí i molt a fer amb els nens i nenes perquè puguin arribar a explicar-ho algun lloc, perquè vegin que no és una cosa a amagar, que no és un secret, que no és dolent, que s'ha de dir.</p> <p>Persona entrevistada 8J: Crec que totes les persones que intervenim tenim un paper important. T'explico: - La prevenció és important, cal està alerta dels indicis i cal evitar riscos - L'Acompanyament emocional a la víctima. Cal que se senti escoltada i no jutjada, que no se senti culpable sinó el contrari, valorada per poder haver explicat i haver estat així de valenta. - Hem de ser activadors dels protocols. Són processos durs per la víctima i per tots els implicats, amb una implicació emocional complicada, però és necessari i ho hem de fer tenim el deure i l'obligació a fer-ho pels nostres infants.</p>
<p>Reflexions interessants/ frases que et fan pensar</p>	<ul style="list-style-type: none"> - CAS Persona entrevistada 1Q: Al final va quedar com una cosa voluntària, però si la persona es va sentir agredida? Tot i que la resta ho veiés com involuntari? - Persona entrevistada 2SA: I això, és el que te deia, tenim tants fronts oberts i tantes gestions que s'han de fer de base, normativament, que tot i això si no hi ha un interès des de les famílies o claustre i/o sensibilitat per tractar-ho, és difícil articular-ho. - Persona entrevistada 4M: Després, coses com el secret, tal i com ens va explicar la Fundació Vicki Bernadet en la seva formació, que tu ho fas amb la bona intenció del món però, fins que no t'ho expliquen, no ets conscient que pots fomentar situacions delicades i complicades per l'infant (Què diferencia un secret que li diu una mare respecte un regal pel pare, d'un secret que li demana l'abusador que li guardi a l'infant i que no ho pot dir a ningú? Una línia massa prima) . Jo crec que cap mestre de l'escola, després de les formacions, obliga a fer un peto als avis als seus fills o a perdonar-se amb una abraçada a un infant que no vol de l'aula... Totes aquestes coses, si no ens haguéssim format, no en seriem conscients i no sabries ni la gravetat que poden comportar ni com ho podríem gestionar. La base es fer-te'n adonar, quan te n'adones, veus que pots arribar a fer molt mal amb la gestió dels vincles i amb actes que semblen inofensius, però poden perpetuar conductes complicades de gestionar en depèn quines situacions... I recordar que la formació no ha de ser només per les docents, sinó també per les famílies i els propis infants! - Persona entrevistada 5CH: Ens falten eines per protegir als infants, crec que és un gran fracàs com a societat que no defenem als més fràgils i vulnerables. - Persona entrevistada 6F: Per sort a l'escola no hem tingut casos. 		

- Persona entrevistada 7S:

Perquè les estadístiques ho diuen que, hi ha un tant per cent molt important, i això està a les escoles, perquè els nens estan a les escoles i, per tant el % també. És tan difícil que, quan ho detectem és molt greu o ha causat molts danys al nen.

Jo crec que l'únic que podem fer... Nosaltres ho parlem al cicle, que han de ser conscients que l'estadística hi és i que dels 25, potser hi ha 5 que ho viuen, i has de pensar que hi són i que hem de mirar per veure-ho. Si no mires, no ho veurem.

Clar si a tu no t'entra ni al pensament els abusos, no ho detectaràs. És a dir, quan una cosa no la conceps, no la veus i per tant, no existeix per tu.

Hi ha gent que no veu res i gent que ho veu tot... Com pot ser que un nen que ha passat per dos mestres i arriba al tercer, els dos primers no detectin res i el tercer a la primera ho vegi... Perquè hi ha gent que vol veure i gent que no, perquè potser no està preparada o perquè hem d'aprendre.

Però això no és només una cosa que haguem de saber les escoles, sinó tota la societat. Hauria de saber que 1 de cada 5 infants pateixen abusos, has de saber, poder denunciar i, sobretot, parar a mirar.

- En general, els falsos mites envers els ASI, sobre com és l'agressor (malalt), tipologies de famílies, que són fets aïllats, que si ho visquessin a l'escola es detectaria... Si no tenim formació no ho podem detectar.